

İçindekiler

Wisconsin Protestoları	2 - 10
Sahte Düellonun Sahte Kahramanı	11 - 12
Kongre ve Kongre "Partisi" Üzerine	13 - 15
Kongre Hareketi ve Yeni Olanaklar	16 - 17
Kurucu Niteliği Olmayan Yıkıcılığın Menzili de Olmaz	18 - 20
İşçi Sınıfının Tarihsel Rolü	21 - 25
Che Bizimle ve Her Yerde	26-48
Esenyazı Köylüleri, Katı Atık Arıtma, Bertaraf ve Geri Kazanım Tesisi'ne Karşı Direniş Ateşini Yaktı	49
Tuzla Metal Filtre Fabrikasından	50
Ayın Şiiri	51
Tarihimizden - Ekim Ayı Notları	52-53
Stadyumlar: Sadece Bir Uyku Tulumu mu?	54-55
Okur Mektubu	56

Anadolu Yayıncılık adına İmtiyaz Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü:
Harun Yıldız
 Aylık, Siyasi, Ulusal Türkçe Yayın.
 Adres: *Osmanağa Mah. Kırtasiyeciler Sk. No: 8 K.:2 Kadıköy-İstanbul*
 İrtibat Tel: 0216 347 87 09
 Baskı Tarihi: Ekim 2011 / 1000 adet basılmıştır.
 Basım Yeri: Özdemir Matbaacılık
 Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi Blok No: 145 Topkapı- İstanbul
 Tel: 0212 577 54 92
 Web: www.sozveylem.org

Bu Sayıda

Dergimizin "ekim" sayısı ile sizlerle. Her yeni sayıda daha profesyonel bir yayınlara sizlerle ulaşma çabamız devam ediyor. Bu çabada son üç sayıdır, devrimci dayanışmasıyla yanı başımızda olan dostlarımıza buradan teşekkür ediyoruz.

Bu sayımızın güncelinde, 2011 Şubat ve Mart aylarında Wisconsin eyaleti tarihindeki en büyük siyasi protestolara ilişkin bir çeviri yazısı ile Ortadoğu'da gerçekleşen her bir emperyalist müdahalenin, ABD – Türkiye – İsrail arasındaki işbölümüne dayandırılarak sürdürülürken, diğer yandan Türkiye- İsrail arasındaki "sahte düello"nun da sürece eşlik ettiğini ifadeleyen bir değerlendirme yazısı bulacaksınız.

"Kongre ve Kongre Partisi Üzerine" söylediklerimiz, AKP'nin savaş hükümeti konumlanması karşısında Kürt özgürlük hareketi ile devrimci hareket arasında güçlenerek süren devrimci birleşik eylemin, merkezi birleşik eyleme dönüşmesinin yakıcı gerekliliğini aktarırken, aynı zamanda bu konudaki siyasal tavrımızın eyleme dönüşmesinde, ortak sözümüz ve deklarasyonumuz olarak yayınlıyoruz yazımızı...

...yine 12 Haziran seçimlerinden Kongre Partisi sürecine gelişte, genel bir değerlendirme yazısını "Kongre Hareketi ve Yeni Olanaklar" başlığında dikkatinize sunuyoruz.

Kültürleşme üzerine yazı dizisi, "Kurucu Niteliği Olmayan Yıkıcılığın Menzili de Olmaz!" başlığı altında sürüyor.

Burjuva ideolojilerinin sınıf bitti! nidaları karşısında, "İşçi Sınıfının Tarihsel Rolü" üzerine bir değerlendirme yazısı bulacaksınız yine bu sayımızda...

"Che Bizimle ve Her Yerde" başlığında, 39 yıllık bir ömrün bitmeyen serüvenini aktarıyoruz sizlere. Bu bitmeyen ve devrimci mücadele sürdürdükçe bitmeyecek serüveni bugüne betimleyen yazıımıza teşekkürlerimizle...

Egeçep öncülüğünde Kula'da gerçekleşen, çevre eylemine ilişkin yazımızı, Ekoloji başlığında bulacaksınız.

Fabrika yaşamından köşemizde, Tuzla Metal Filtre Fabrikası'ndan bir işçimiz sesleniyor bizlere...

Tarihimizden Ekim ayı notlarıyla devam ediyoruz. Ayın şiiri köşesinde bu ay, Metin Demirtaş'ın "Che Guevera" şiirine yer verdik.

Okurlardan köşemizde ise "Stadyumlar : Sadece Bir Uyku Tulumu mu?" yazısıyla Osman Bulugil, yine kapitalizmde sporu yorumluyor.

...yine bir okuyucumuzun dergimize ulaştırdığı coşku dolu mektubu sizlerle paylaşmayı istedik.

Yeni sayılarda buluşmak dileğiyle...

Wisconsin Protestoları

-Erik Olin Wright ve João Alexandre Peschanski / Nisan 2011-

Çeviren:

Adnan Köymen

2011'in Şubat ve Mart aylarında Wisconsin eyaleti, tarihindeki en büyük ve en çok destek alan siyasi protestolara tanık oldu. Bu protestolar sırasında Madison'daki eyalet meclisi binası 17 gün boyunca binlerce kişi tarafından işgal edildi ve bina dışındaki gösterilere katılanların sayısı 100,000'i aştı. Wisconsin protestoları ulusal medyanın muazzam ölçüde dikkatini çekti ve kısa sürede Ohio, Michigan, İndiana ve Maine'deki işçi gösterileri bunu izledi. Aşağıda olayların öyküsünü bulacaksınız.

Durum

Wisconsin eyaleti Chicago'nun kuzeybatısında Michigan Gölü üzerinde kurulmuştur. Tarihsel olarak 19.yüzyılda Alman, İskandinav ve Polonya'lı göçmenler bu eyalete yerleşmişlerdir. 5,5 milyon nüfusa ve ABD ulusal ortalamasının az altında kişi başı gelire sahiptir. Wisconsin diğer birçok eski sanayi eyaletlerine göre oldukça büyük bir üretim temelini korumasına rağmen, ekonomik olarak eyalet, azalan eğilimi içindeki "pas kuşağı"na¹ dâhildir. Ve günü-

müzde, ulusal ortalamasının oldukça altında bir işsizlik oranına sahiptir. (%8.8 ile karşılaştırıldığında, %7.5). Politik olarak eyalet, Muhafazakâr Cumhuriyetçi bölgeler ve daha ilerici Demokratik bölgeler arasında adil bir şekilde dengelenmiş olarak "ortada bir eyalet" sayılmaktadır. Burası 1940'larda ve 50'lerin başlarında ismi Soğuk Savaşın başlangıcındaki politik baskıyı sembolize eden cırlak sağ kanat anti-komünist senatör Joseph Mc.Carthy'i seçen eyalettir. Fakat aynı zamanda Amerikan tarihindeki en ilerici politikacıların bazılarını da seçmiş bir eyalettir.

2008 Başkanlık seçimlerinde Obama bu eyaleti, %42'ye karşılık %56 ile kazandı ve Demokrat Parti eyalet yasama meclisinin her iki kanadını da kazandı.(Ayrıca vali de 2006 yılında, Demokratlar'dan seçilmişti). Kasım 2010 eyalet seçimlerinde Cumhuriyetçi Parti her iki yasama meclisinde çoğunluğu ve vali seçimini kazandı. Sağ kanat Çay Partisi hareketinin desteklediği Cumhuriyetçi aday Scott Walker, kampanyasını geniş bir muhafazakâr platformda yürüttü. Fakat onun zaferi, politik önerilerinin güçlü bir halk desteği bulmasından değil, daha

¹ ABD'de Michigan Gölünün batısından başlayıp Kuzey Doğu eyaletlerini kapsayan sanayi kuşağı.

ziyade Wisconsin ekonomisinin koşullarından doğan tatsızlıktan ve parti değişikliğinin belli işleri düzeltebileceği duygusundan kaynaklanmaktaydı. Seçime katılma oranı 2008 Başkanlık seçimlerinde %60'ın üzerinde iken, %49'a düştü ve anketlere göre bu düşüş, önceki seçimde Demokratlara oy vermiş olanlardan kaynaklanmaktaydı. Seçimi belirleyen açık bir ideolojik kayma değil, daha ziyade ilgisizlik ve Demokratlara karşı duyulan hayal kırıklığı oldu.

Hızlandırılan Olaylar:

Walker, 2011 Ocağında görevi devraldığı ilk yaptığı şeylerden biri, şimdi Cumhuriyetçilerin kontrolünde olan yasamadan bir dizi iş yönelimli

larlık fazlalığı boşa harcamış oldu. Bürosunun duvarındaki bir posterde "Wisconsin şimdi her türlü işe açıktır!" yazılıydı. Bu kesintiler derhal bir bütçe "krizi" yarattı. Yasaya göre ABD eyaletlerinin dengeli bir bütçeye sahip olmaları gerektiğinden, Walker bir "bütçe değişikliği yasa taslağı" sundu. Bu taslak bir dizi bütçe kesintilerini kapsıyordu. Fakat daha önemlisi doğrudan bütçeye ilişkin olmayan bir dizi hüküm de içermekteydi. Özellikle bu yasa taslağı Wisconsin eyaletinde kamu sektöründeki sendikaları yok etmek için tasarlanmış hükümler içermekteydi. Walker'ın bunun için bahanesi, mahalli ve eyalet hükümetine mali sorunlarla uğraşmada "esneklik" kazandırmak için sendikal hakların

vergi kesintileri geçirmek oldu. Bunu da, bu kesintilerin yatırımları davet edeceğini ve yeni iş imkânları yaratacağını söyleyerek savundu. Vergi indirimleri 140 milyon doları bularak, Wisconsin Yasama Mali Bürosu'nun cari mali yıl için tahmin etmiş olduğu 120,4 milyon do-

"kısılmasının" gerekli olduğu idi. Fakat bu basit bir politik örtü idi; gerçek amaç sendikaların hepsini ortadan kaldırmaktı.

ABD'de iş yasası, ulusal yasalarla eyalet yasalarının karmaşık bir bileşimidir. Özellikle kamu sektörü çalışanlarına ait sendikaları dü-

zenleyen yasalar, esas olarak eyalet yasalarıdır. Wisconsin 1959'da kamu sektöründeki sendikaları yasal olarak tanıyan ilk eyaletlerdendi ve o günden itibaren burada, ABD standartlarına göre, kamu sektörü sendikaları güçlüdürler. Wisconsin'de kamu çalışanlarının 1/3'ü sendika üyesidir. Son birkaç on yılda özel sektördeki sendikalı sayısında yaşanan hızlı düşüş nedeniyle (şimdi toplam çalışanların 10%'undan az) kamu sektöründeki sendikalar ABD işçi hareketinin çekirdeği haline gelmişlerdir. ABD'de muhafazakârlar hem sendikaların gücüyle bağlantılı aleni sınıfsal çağrışım ve hem de sendikaların Demokrat Partiyi desteklemekte oynadıkları politik rol nedeniyle sendikalara karşı daima aşırı bir düşmanlık göstermişlerdir. Walker ve destekçileri, onun vali seçilmesi ve eyalet yasama meclisinin her iki kanadının Cumhuriyetçi Parti'ye geçmesinin, sendikal gücün bu son önemli kaynağına saldırmak için eşsiz bir fırsat olduğunu düşündüler.

Walker'ın sendika karşıtı yasa tasarısı sendikal hakları "kısıtlamak" olarak sunuldu. Fakat gerçekte bu yasanın amacı devlet sektöründeki sendikaları ortadan kaldırmaktı. (Üç sendika bu yasanın dışında tutulmaktaydı; polis, jandarma ve itfaiye. Bu üç sendika, seçimlerde Walker'ı desteklemişlerdi.) Yasa tasarısının hükümlerinde sendikalar her yıl belgelendirme seçimleri yapmak zorunda bırakılıyorlardı. Sendika aidatları otomatikman ücretlerden kesilemeyecekti – üyeler her ay doğrudan ödeme yapmak zorunda kalacaklardı. Sendikalar, şikayet prosedürlerinde bir rol oynamayacaklar ve ücret konusu dışındaki tüm diğer konularda pazarlık yapmaları yasaklanacaktı – hatta ücretler konusunda da, yalnızca üç-

retlerin enflasyon oranı kadar yükseltilmesi için pazarlık yapabileceklerdi. Bu yasal hükümler altında devlet sektöründeki sendikalar hızla yok olabilecekti.

Yasa tasarısı 14 Şubat Sevgililer günü'nde meclise verildi. Aynı gün protestolar, eğlenceli bir tarzda başladı. Ülkedeki en eski öğretim görevlisi ve araştırma asistanları sendikası olan

Wisconsin Üniversitesi Öğretim Görevlileri Birliği (TAA) valiye gönderilmek üzere "Walker'ı seviyoruz: kalbini kırmayın" yazılı Sevgililer Günü kartları dağıttı. Ertesi gün eyalet meclisi halkın yasa tasarısı üzerinde görüşlerini belirtebilmesi için bir açık oturum düzenledi. Başlangıçta bu sadece bir formalite iken, açık oturum kısa sürede sendika üyeleri ve öğrencilerin yaşam tecrübelerini ve yaşadıkları eyalet hakkındaki görüşlerini paylaştıkları bir alan haline aldı. Her konuşma iki dakika sürüyordu ve toplamda bu konuşmalar, ABD'deki ekonomik kriz bağlamında işçilerin durumu ve işçi haklarının korunma-

sında sendikaların önemine ilişkin bir toplu anlatı haline aldı. Bir hemşire, kalemiyle küçük bir kâğıt parçası üzerinde Walker'ın önerdiği ilâve kesintileri hesapladıktan sonra, zaten ayda 1500 dolardan az bir parayla yaşamak zorunda olduğunu belirtti. Bir öğrenci, Enternasyonalı okudu. Bir öğretmen, temsilcilere şunları söylüyordu: "sizler beni tanıımıyorsunuz fakat yine de beni sevmeniz gerekiyor. Ben harikayım. Sizin çocuklarınızı eğitiyorum. Haftada 40 saat çalışıyorum ve bunun yarısı ödenmiyor. Bu fedakârlığı yapıyorum çünkü işimi seviyorum. Bu yasa tasarısı sizin sağlıklı bir toplumdan ne anladığımızın ve nankörlüğünüzün kanıtıdır."

Açık oturum 17 saat sürdü ve sonunda Cum-

Walker'ın sendika karşıtı yasa tasarısı sendikal hakları "kısıtlamak" olarak sunuldu.

Fakat gerçekte bu yasanın amacı devlet sektöründeki sendikaları ortadan kaldırmaktı.

(Üç sendika bu yasanın dışında tutulmaktaydı; polis, jandarma ve itfaiye.

Bu üç sendika, seçimlerde

Walker'ı desteklemişlerdi.) Yasa tasarısının hükümlerinde sendikalar her yıl belgelendirme seçimleri yapmak zorunda bırakılıyorlardı.

huriyetçi temsilciler tarafından sona erdirildi. Bunun üzerine TAA üyeleri, salonun girişine toplanarak “bırakın konuşalım” diye bağırmaya başladılar. Konuşmak üzere isimlerini yazdırmış olan birçok kişi, bütün gece boyunca eyalet meclisi binasının içerisinde, sırada beklediler. Konuşmalar 16’sında da devam etti. Aynı gün, Madison’daki okul öğretmenleri yasa tasarısına karşı protestolara katılabilmek amacıyla rapor almak için toplu halde viziteye çıktılar. Birçok üniversite öğrencisi de onlara katıldı ve öğleden sonra eyalet meclisinin dışında 15,000 den fazla insan toplanmıştı. Yine konuşmalar bütün gece devam etti ve konuşmalar boyunca bina, halka açık olarak kaldı.

Halktaki hareketliliğe rağmen vali, kanun tasarısının bir sonraki gün olan 17 Şubat’ta oylanacağını açıkladı. Cumhuriyetçiler, çoğunluğa sahip oldukları ve sağlam bir biçimde tasarımı desteklediklerinden, yasanın geçmesine kesin gözüyle bakılıyordu. Ama sonra, oldukça şaşırtıcı bir şey oldu. Wisconsin Eyalet Meclisi’nin kuralları, bir bütçe yasa tasarısının geçmesi için, %60 çoğunluğu şart koyuyordu. Bu, tasarının oylanması için, oylamada 20 Senatörün hazır bulunması anlamına gelmekteydi. Meclis’de 19 Cumhuriyetçi ve 14 Demokrat mevcuttu, bu nedenle oylama yapılırken, en az bir Demokrat sandalye bulunmalıydı. Oylamayı engellemek için, 14 Demokrat’ın hepsi, komşu eyalet olan İllinois’e gittiler ve iki haftadan fazla bir süre, orada kaldılar. Vali onları bulmak için evlerine eyalet polisini gönderdi fakat eyaletin yargılama alanının sınırları dışında oldukları için, hiç bir şey yapılamadı.

Eyalet Senatörlerinin çıkışları, tasarı üzerinde oylama yapılamayacağı anlamına geliyordu. Bu olay ayrıca protestolara da muazzam bir destek sağladı. Binanın dışındaki protestolar, gösteri ve yürüyüşlerin yanı sıra, binlerce kişi Eyalet Meclisi Binasına akarak, içeride sürekli yoğun bir gösteri gerçekleştirdiler. Eyalet meclisindeki oturumlar 24 saat devam ettiği için, bina açık kaldı ve gece daha fazla insan buraya gelerek, gecelediler. Birkaç gün içinde bu olay, eyalet

meclisinin kitlesel işgaline dönüştü.

Vali, 3 Mart’ta meclis polisine binayı boşaltmalarını emredinceye kadar, sonraki iki hafta boyunca Eyalet Meclisi sürekli işgal altındaydı. Bu iki haftada protestolar önce ulusal ve daha sonra uluslararası haber haline geldi. Eyalet meclisinin dışında her gün onbinlerce kişinin katıldığı gösteriler yapılmaktaydı ve bu sayı hafta sonları 50,000 kişiyi buluyor veya daha fazla oluyordu. Bu sürecin sonundaki en büyük miting katılımı, 100,000 kişiyi fazlasıyla aşmıştı. Wisconsin tarihinde daha önce bu ölçekte ve bu süreklilikte bir protesto mevcut değildi. Eyalet meclisi binasının binlerce kişi tarafından işgal edilmesi, Amerikan tarihinde bir hükümet binasının siyasi protestocular tarafından en uzun süren fiziksel işgaliydi. Kimse, Vali’nin davranışlarına karşı bu yoğunlukta bir tepki beklemiyordu. Bu protestoların neye benzedikleri konusunda daha iyi bir fikir verebilmek için, öncelikle bunların farklı bazı sosyal ve kültürel yönlerini –meclis binasının içerisi nasıldı, gösterilerde neler oldu, binlerce insanın meclis binasında olmasının lojistiği nasıl çözümlendi– ve siyasi hedeflerin tartışılmasını ve olayların seyirindeki gelişmeleri anlatacağız.

Kubbeli Binanın İçinde Yaşam

Meclis binasının içinde merkezi alan, yukarıda binanın kubbesine doğru genişleyen büyük, yuvarlak bir boşluktur. Bu kubbeli binanın zemininin üstünde iki sıralı balkon bulunmaktadır. Her gün sabahtan, akşamın geç saatlerine kadar bu alan slogan atan, konuşma yapan ve zaman zaman da şarkılar söyleyen insanlarla doluyordu. Eski bir Amerikan işçi şarkısı olan “Daima Dayanışma” muhtemelen bir eyalet meclisi binasında ilk kez söyleniyordu. Bazen, önceden düzenlenmiş konuşmalar da oluyordu ama pek sık değil. Kubbeli binanın orta kısmında protestocular insanların gelip, Amerikan politikasının geniş şekilde analizinden, Meclis binasındaki ortaklaşa yaşamın karşılaştığı sorunlara kadar istedikleri gibi konuşabilecekleri açık bir alan bıraktılar. Merkezi alanda genel-

likle onbeş yirmi kadar daire şeklinde dizilenler, atılan sloganlara gürültülü bir şekilde eşlik ediyordu. Çoğu zaman kulakları sağır eden bir gürültü vardı.

Meclis binasının “açık olması” herkesin binaya girip burada kalabileceği anlamına geliyordu. Öğrenciler, evsiz insanlar, öğretmenler, itfaiyeciler, çevreciler ve diğer herkes, bu alanı paylaşarak, eşsiz bir topluluk /komünite duygusu oluşturmuşlardı. Meclis binasını işgal edenler, kendi güvenlik kolektiflerini yaratmış-

bir zarar verilmemesini sağlamak ve mümkün olduğu kadar temiz tutmak için, azami çabayı göstermeketeydiler.

İnsanlar geceyi binada geçirmeye başladıklarında, çok hızlı bir biçimde, göstericilerin beslenme gereksinimi için, meclis binasına yiyecek temin edilmeye başlandı. İşgalin ilk gecesinde sabah saat 2.00’da, meclis yakınlarındaki küçük bir pizzacı dükkânı, Ian’s Pizza, satılmayan pizalarının hepsini kutulara koyarak, binaya getirdi. Ertesi gün bu haber “insan-

ların ilgisini çekti” ve kısa sürede, Ian’s Pizza’ya, ABD’nin her yanından ve dünyanın birçok ülkesinden, protestoculara verilmek üzere pizza siparişleri yağmaya başladı. Yerel kaynaklardan ve başka yerlerden gelen teslimatları almak üzere binanın içerisinde bir yiyecek merkezi oluşturuldu. Binanın işgal edildiği süre boyunca, çoğu zaman oradaki herkese yetecek kadar yiyecek vardı.

Protestoların her gününde, öğleden sonraları bina dışında tanınmış kişilerin konuştuğu mitingler yapılmaktaydı: Demokrat

lardı; “güvenlik görevlileri” bütün binayı dolaşarak uyumakta olan protestocuların güvende olmalarını sağlıyorlar, hangi hizmetin nerde verildiğini biliyorlar fakat ayrıca polis memurları ile de iletişim kuruyorlardı –görevdeki birçok polisin, protestoculara sempati duydukları görülmüyordu. Binanın birinci katı ve balkonların tümü, hemen hemen hepsi el yapımı olan afişler ve posterlerle kaplanmıştı. Bu posterlerin duvarlara yapıştırılmasında dikkatli davranılarak, iz bırakmayan bant kullanılmıştı ve hiçbir yerde duvarlara yazı yazılmamıştı. Gösterilerde atılan sloganlardan birinde binaya “Halkın Evi” deniliyordu ve binayı işgal eden gruplar, buraya hiç-

meclis üyeleri; AFL-CIO’nun ulusal başkanı gibi işçi liderleri; yerel politikacılar; film yapımcısı Michael Moore gibi ünlüler ve birçok sıradan vatandaş konuşuyorlardı. Protestoların başlamasından birkaç gün sonra, itfaiyeciler sendikası ve polis sendikasının başındakiler, seçimlerde Vali’yi desteklemiş oldukları için Wisconsin halkından resmen özür dilediler. Vali’nin, kendi sendikalarını yasa tasarısı hükümlerinin dışında tutarak işçi hareketini bölme girişimini güçlü bir şekilde kınadılar.

O andan itibaren, görevde olmayan itfaiyeci ve polisler her gösteri ve yürüyüşe katıldılar. Öğleden sonraki mitinglerde, itfaiyeciler, iş kıya-

fetleri içinde meclis binasının yanındaki bir sokakta toplanıyor, sonra, gayda eşliğinde meclis binasının etrafında yürüyor, içeriye girip kubbeli binadan geçerek, dışarıya, mitingin yapılacağı yere geliyorlardı. Ellerinde “itfaiyeciler, işçileri destekliyor” yazılı pankartlarla yürüyorlar ve kalabalığın çoşkulu bir biçimde “Teşekkürler! Teşekkürler!” bağırışlarıyla selamlanıyorlardı. Aynı zamanda, görevli olmayan itfaiyeci ve polisler de meclis binasında uyuyarak, protestocularla daha güçlü bir dayanışma duygusu yaratıyorlardı.

Bu protestoların çarpıcı bir özelliği, katılımın geniş, kuşaklararası karakteriydi. Ağırlıklı olarak üniversite çağındaki öğrencilerin yer aldığı savaş-karşıtı gösterilerin tersine, buradaki protestocular yaşlılar, emekliler, çalışacak yaştaki insanlar, aileler, öğrenciler ve çocuklardan oluşmaktaydı. Ve gösteriler, etnik bakımdan oldukça homojen olup –Wisconsin, nispeten küçük bir beyaz olmayan nüfusa sahiptir ve bu nüfusun çoğu, 120 km. uzaklıktaki Milwaukee’de yoğunlaşmıştır– hem özel hem de kamu sektöründeki kol emekçilerini, kamu sektöründeki beyaz yakalı işçileri ve profesyonelleri içeriyordu.

Binanın işgalinin göreceli sakinlik ve düzeni, önemli ölçüde, bunun olacağını önceden gören bazı grupların yoğun çabalarının sonucuydu. Özellikle, Üniversite Öğretim Görevlileri Birliği (TAA), işgalin lojistiğinin örgütlenmesinde son derece önemli, büyük bir rol oynadı. İşgalin başlamasından kısa bir süre sonra, eyalet meclisindeki demokratlardan biri, Meclis Binasındaki karargâhları olarak kullanmak üzere TAA için, büyük bir konferans salonu ayarladı. TAA, yi-

yecek merkezini, bir sağlık merkezini, enformasyon merkezini ve ailelerin küçük çocuklarını getirebilecekleri bir aile merkezini organize etti. Ayrıca barışçıl protesto konusunda eğitim seansları düzenlediler –Çay partisi yandaşları protestoları protesto etmek için geldiklerinde bunun, provokasyonları önlemede çok büyük yararı görüldü– ve sürekli olarak işgali uzatma çabası içinde, Meclis’teki açık oturumlara katılmak üzere insanları harekete geçirdiler.

Protestoların Siyasi İçerikleri

En başından itibaren protestocular, çatışmanın aslında yalnızca eyalet bütçesinde önerilen kesintiler üzerine olmadığını vurguladılar. Pankartların çoğu, kesintileri, özellikle de kamu eğitimi hedef alan kesintileri kınarken, protestoların ana teması, işçi haklarının ve demokrasinin savunulmasıydı. Sendika yönetimleri kamu sektörü işçilerinin, bütçe de-

ğişikliği yasa tasarısının mali yönlerini –özellikle, sağlık sigortası için yüksek ödentiler ve emeklilik fonlarına daha çok kişisel katkı- kabul etmeye istekli olduklarını açıkça ilan ettiler. Sendikalar çoğunlukla, mevcut mali koşullar altında herkesin “fedakârlıkları paylaşması” söylemini kabul ediyorlardı. Karşı çıktıkları, sendikaların ortadan kaldırılmasıydı.

Bazı protestocular, konuların bu çerçevede ele alınmasını kabul ederken, sloganların temel mesajı, yasa tasarısının tamamen geri alınması ve kemer sıkma çağrılarının sahtekârlık olduğuydu. Birçok pankartta zenginlerden daha fazla vergi alınması isteniyor ve mali krizin, sahte bir kriz olduğu belirtiliyordu. Protestoların ABD

Şubat ortalarında Wisconsin’de kitlesel protestolar patlak verdiğinde, siyasi hava böyleydi. Protestolar sırasında halkın görüşü önemli ölçüde değişti. Kamuoyu güçlü bir şekilde protestocuları destekledi: Anketlerde, yetişkinlerin %70’i, bütçe tadilat tasarısındaki kesintileri önlemek için vergilerin arttırılmasını destekleyeceklerini söylediler ve büyük çoğunluk, sendika karşıtı hükümlere karşı çıktı. Protestolar uzadıkça, bu destek arttı.

için özellikle çarpıcı olan yanı, protestoların söyleminin sınıfsal bir dili ve hatta sınıf mücadelesini çağırıştırır olmasıydı. Bir gösteri sırasında tipik bir pankartta şunlar yazılıydı : “Walker’ın Wisconsin eyaletine hoş geldiniz: her türlü işe açıktır. Gelin emeğimizi ve doğal kaynaklarımızı sömürün.” Tabii ki, tipik Amerikan tarzında, sınıf dilinin bazı tuhaflıkları da vardır : “Sendikaları Destekleyin; Orta sınıfı destekleyin.” Ama çoğunlukla görüntü, kutuplaşmış bir sınıf çatışmasıydı: Walker’ın destekçileri kapitalistler, zenginler, büyük şirketler; mağdurlar ise işçi sınıfı, işçiler, emek ve halk olarak tanımlanıyordu.

Protestolar ilerledikçe, demokrasi konusu ön plana çıktı Bu, katılımcıların protestoların sembolik başvuru amacını sendika üyelerinin dışına da genişletme çabalarının bir parçası olabilirdi –sonuçta, Wisconsin’de bile sendika üyeliği, işgücünün %15’inin altındaydı– ancak aynı zamanda, bu çatışmada yalnızca sendika üyesi olan işçilerin haklarının değil, demokratik süreçlerin sağlamlığının da tehlikede olduğunun bilincine varıldığını gösteriyordu. Protestolar sırasında, soru-cevap şeklinde en sık atılan sloganlardan biri şöyleydi: “Bana demokrasinin neye benzediğini söyle: İŞTE BUNA BENZİYOR!” Toplantılarda yapılan konuşmaların birçoğunda konuşmacılar, sendikalara yapılan saldırının, demokratik haklara saldırmak anlamına geldiğini vurguladılar. Özellikle şirketlerin, siyasi kampanyalarda sınırsız para harcama haklarının olduğu Amerika’daki politik şartlarda, sendikaların ortadan kaldırılması, seçim politikasında, şirketlerin dışındaki en büyük örgütlü kaynağı ortadan kaldırmış olur.

Pratik düzeyde protestoların asıl acil hedefi, politik iklimde, tasarının geçirilmesini tamamen önleyecek veya en azından içerdiği sendika karşıtı hükümleri engelleyecek bir değişiklik yaratmaktı. Sihirli sözcük “Tasarıyı Öldürelim” di (İng. Kill the Bill: Kill Bill filmine atıfta bulunuluyor) 14 Eyalet senatörünün eyalet dışında olmasıyla, tasarı en azından ertelenmişti. Protestoların boyutları büyüdükçe, bazı Cumhuri-

yetçilerin, tasarıya ilişkin tutumlarını değiştirme konusunda bir baskı hissedebilecekleri ümit ediliyordu. Ancak bunun pek olası olmadığı çabucak ortaya çıktı. Sadece bir tek Cumhuriyetçi Senatör sendika karşıtı hükümler hakkında şüphelerini dile getirdi.

Bundan sonra politik hedef, Vali ve bazı eyalet senatörlerinin seçim yoluyla düşmesi konusunda bir ivme yaratmak şeklinde değiştirildi. Wisconsin’de seçimle gelen görevliler, en az bir yıllık hizmet süresinden sonra, değiştirilebilmektedir. Böyle bir seçim işlemi için teknik prosedür, 60 gün içerisinde, önceki seçimde kullanılan oyların % 25’ine eşit sayıda imza toplamayı gerektirmektedir. Bu oldukça zorlu bir basamaktı, fakat birkaç gün içinde, görevde en az bir yıllarını doldurmuş olan sekiz Cumhuriyetçi eyalet senatörü için imza kampanyaları başlatıldı. Vali daha yeni seçilmişti ve Ocak 2012’den önce düşürülmesi mümkün oluyordu, bu durumda onun için insanlardan Kasım 2011’de imzalayacaklarına dair taahhütname alınıyordu. Nisan 2011 itibariyle, Cumhuriyetçi Senatörleri düşürmeye yönelik olarak yazın seçim yapılması için iki imza dilekçesinde yeterli sayıda imza toplanmıştı.

Protestoların Sonu

3 Mart’ta Vali Walker, kurnazca protestocuların meclis binasından çıkartılmalarını tertipleledi. Binanın güvenliğiyle ilgili kaygıları bahane ediyordu. Çoğunluğu Madison dışından gelen polisler, herkesin binaya girmesini engellediler. TAA, lisansüstü öğrencilerin karargâh olarak kullandıkları konferans salonunu terk etmek zorunda kaldı. Binadan çıkmayı reddeden protestocular, tutuklanma tehdidiyle karşılaştılar, gerçi böyle bir şey olmadı. Binanın dışındaki gösteriler her gün devam ediyordu –insanlar “ Bizi içeriye alın” diye bağıyorlardı- fakat yalnızca Meclisin seçilmiş bir üyesinin resmen kendilerine eşlik etmesiyle, küçük gruplar halinde içeriye alınıyorlardı ve gece orada kalmalarına izin verilmiyordu.

Daha sonra, 9 Mart’ta Eyalet Senatosundaki

Cumhuriyetçiler toplanarak, sendika karşıtı hükümleri, bütçe tadilat yasa tasarısından ayırdılar. Tasarı artık bütçe yasa tasarısı olmaktan çıktığı için, %60 oy çoğunluğu gerektirmiyordu ve bu nedenle yalnızca Cumhuriyetçi senatörlerin oylarıyla kabul edilebilirdi ve onlar, 18'e 1 oyla tasarıyı geçirdiler. Protestocuların bazıları binaya girmeyi başarmışlardı ve o kadar yüksek sesle slogan atıyorlardı ki, Cumhuriyetçi senatörler, oturumda bağırarak zorunda kalıyorlardı. Meclis Toplantı Salonunun önünde oturma eylemi yapan bazı göstericileri polis uzaklaştırdı. Senato'nun tasarıyı oyladığı sosyal medyada çabucak yayıldı ve akşamın erken saatlerinde birkaç bin kişi, meclis binası önünde toplandılar. Polisin açıkça olmasa da kabulüyle, protestocular son bir gece için binaya girerek, önceki haftalardaki yoğunluğu yeniden yarattılar. Sabah olduğunda, kalan protestocular bir kez daha binadan çıkarıldılar. Tasarı, ayın 10'unda hızla eyalet Meclisinden geçirildi ve daha sonra Vali'nin imzalamasıyla yasalaştı.

12 Mart Cumartesi günü 100,000'den fazla insan son bir büyük miting düzenlediler. Gösteri, işçileri destekleyen çevredeki küçük çiftçilerin traktör konvoyuyla geçişleriyle başladı ve tüm öğleden sonra devam etti. Eyaletten ayrılmış olan 14 Senatör, geriye dönerek konuşmalar yaptılar. Bunlar, direniş ruhunu yansıtan enerjik konuşmalardı; fakat aynı zamanda, Wisconsin'deki mücadelenin bu aşamasının sona erdiğine işaret ediyordu. Nisan ortasında yasa halen yürürlüğe konulmuş değildir. Yerel bir hâkim, -yasanın yürürlüğe girmesinden önceki son adım olarak- yasanın Meclis'ten geçirilmesi işleminin, bir yasanın oylamaya sunulması için 24 saat önceden bildirim yapılması ve halkın oylamayı izlemesine izin verilmesi şeklindeki eyaletin açık toplantı yasağını

ihlal ettiği gerekçesiyle geçici tedbir davası açtı. En az iki Senatör için düşürme seçimi yapılacağından, şimdi ne olacağı tamamiyle netleşmiş değildir ve Senato'nun tasarıyı yeniden oylamaya zorlanması durumunda, üç Cumhuriyetçi Senatör, oylarını değiştirebilirler. Ancak genel beklenti, sendika karşıtı hükmün eninde sonunda kanunlaşacağı ve bu nedenle, değiştirilmesinin, eyaletteki güçler dengesi değişene kadar beklemesi gerekeceği şeklindedir.

Sonuca İlişkin Bazı Yorumlar

2008-9 mali krizinin doruğunda, ekonomik felaketin, ABD'de daha ilerici bir dizi devlet politikalarına yol açacağı umudu vardı. Obama, "değişim" ihtiyacı bayrağını açarak seçildi ve savunduğu değerler, daha aktif, olumlu bir devlet anlayışıyla büyük ölçüde uyum içerisindeydi.

Obama'nın, ekonomik krizle ilgili olarak ve

sağlık ve diğer konulara ilişkin politika girişimlerini öne sürerken attığı her adımda takındığı aşırı ihtiyatlı tutum, bu umutları düş kırıklığına uğrattı. Birkaç ay içinde sağ kanat onun bu çok ılımlı politikalarına karşı ortak bir seferberlik başlattı ve 2009 sonbaharında, kamuoyundaki tartışmaların genel gündemini yeniden belirlemede gerçek bir inisiyatif kazandı. 2010 parla-

mento seçimlerinde bütçe açığı ve devlet harcamalarını kısma “ihtiyacı”, diğer konuların önüne geçti. Siyasi tartışmaların ağırlık merkezi, vergi ve harcamaların kısıp kısılmaması değil, devletin rolünün ne kadar azaltılacağı ve vergi ve harcamalarda ne kadar kesinti yapılacağıydı. Amerikan kapitalist sınıfı, Amerikan ekonomisinin uzun vadedeki canlılığı için bu aşırı vergi ve devlet karşıtı politikaların sonuçlarına karşı son derece kayıtsız görünüyor. Demokrat Partinin solunda birkaç marjinal politikacı dışında, önde gelen politikacılardan hiçbiri 2010 seçimlerinde ekonomik büyüme için daha sağlam koşullar yaratacak aktif bir devlet müdahalesi ve bunu yapmak için zenginlerden alınan vergileri arttırma ihtiyacını tartışmadılar.

Şubat ortalarında Wisconsin’de kitlesel protestolar patlak verdiğinde, siyasi hava böyleydi. Protestolar sırasında halkın görüşü önemli ölçüde değişti. Kamuoyu güçlü bir şekilde protestocuları destekledi: Anketlerde, yetişkinlerin %70’i, bütçe tadilat tasarısındaki kesintileri önlemek için vergilerin arttırılmasını destekleyeceklerini söylediler ve büyük çoğunluk, sendika karşıtı hükümlere karşı çıktı. Protestolar uzadıkça, bu destek arttı.

Wisconsin’deki olayların, ülkenin geri kalan kısmı üzerinde önemli etkileri olmuştur. Michigan, Indiana, Ohio, Florida ve diğer bazı eyaletlerde kamu sektöründeki sendikalara karşı benzer saldırılar yürütülmektedir ve bunlar, kemer sıkma siyaseti adına toplu sözleşmelere yapılan “Wisconsin tarzı” saldırılar olarak adlandırılmaktadır. Wisconsin, kamu sektöründeki sendikaları ortadan kaldırmak için daha geniş çaplı bir girişimin ilk domino taşı olmuş olabilir. Wisconsin’deki protestolar, bu saldırıların yanı

sıra Çay Partisi hareketine ve Amerikan sağ kanadı tarafından öne sürülen sert vergi karşıtı söyleme karşı daha aktif bir direnişin mümkün olabileceğini göstermektedir. Ekonomik kriz ve kemer sıkma politikalarının halen çok sayıda aileye getirdiği yıkıcı bedeller, çocukları için ümitlerini bağladıkları okullara yönelik tehdit ve korunmasız olanların bakımında yapılan kesintiler hem bütçe sürecinin anti-demokratik niteliği ve hem de kamudaki kemer sıkma politikasının ideolojik gerekçeleri konusunda ahlaki bir öfke duygusu yarattı. Fakat Wisconsin protestoları patlak vermeden önce, egemen

olan tepki biçimi istifa ve kayıtsızlıktı. Protestolar, direniş ve ideolojik havanın dönüşümü için bir potansiyel bulunduğunu gösterdi. Wisconsin protestolarında, demokrasiye başvurma, edep ve tartışma, birçok kişi için, üstün tutulan özellikler haline geldi. En azından bir süre için, sıradan insanların, kapitalizmin politik ve ideolojik saldırılarına karşı meydan okuyabilecekleri duygusu oluşmuştu.

Hangi görüşün kazanaçağını söylemek için henüz erken olmakla birlikte, Wal-

ker’in yasa tasarısının içeriği ve Wisconsin’deki süreç, şimdiden Wisconsin’de ve başka yerlerde yerel parti politikalarını, sendika uygulamalarını, yasal süreçleri, yurttaşların hareketliliklerini ve Amerikan demokrasisi hakkındaki algıları etkilemeye başlamıştır. Kamuoyundaki bu değişikliğin kalıcı olup olmayacağı ileride görülecektir. Ve tabii ki, gittikçe artan bir şekilde şirketlerin fonlamasına bağımlı olan Demokrat Parti’nin, halen devleti yöneten sağ kanat güçlere karşı daha etkin ve ilerici bir meydan okuma yaratmak için bu yeni enerjiyi kucaklamaya istekli olup olmadığı da ancak ileride ortaya çıkacaktır.

**Bu protestoların
çarpıcı bir özelliği,
katılımın geniş,
kuşaklararası karakteriydi.
Ağırlıklı olarak
üniversite
çağındaki öğrencilerin
yer aldığı savaş-karşıtı
gösterilerin tersine,
buradaki protestocular
yaşlılar, emekliler,
çalışacak yaştaki insanlar,
aileler, öğrenciler
ve çocuklardan
oluşmaktaydı.**

Sahte Düellonun Sahte Kahramanı

M. Köymen

Ortadoğu'da her bir emperyalist müdahaleye, Türkiye ile İsrail arasında sahte bir düello eşlik ediyor.

En son Mavi Marmara olayı ve buna ilişkin BM raporu bu sahte düelloyu iyice deşifre etti. BM raporuna öfkelenen Erdoğan yine esti gürlendi. Raporun hemen ardından Türkiye alelacele İsrail'e karşı "yaptırım paketini" açıkladı. Aslında Türkiye'nin ortaya koyduğu "tepki" hiçte alelacele bir tepki değildi, Türkiye raporun içeriğini bildiği gibi, İsrail de Türkiye'nin vereceği tepkiyi önceden biliyordu. "Yaptırım paketinin" içeriği ve sonraki gelişmeler bu yargıyı

doğruluyor.

Türkiye'nin "yaptırım" olarak açıkladığı önlemlere bakıldığında, bu önlemlerin bir kısmının göstermelik olduğu, bir kısmının da, İsrail'i değil de bölgedeki İsrail karşıtı devletleri hedef aldığı anlaşılıyor. "Yaptırımlardan" biri olarak açıklanan askeri tatbikatların askıya alınması, bu son askı kararıyla üçüncü kez askıya alınmış oldu. Akdeniz'de seyrüseferin denetlenmesinin doğrudan Suriye'ye yönelik olduğu, Türkiye'nin Suriye'ye uygulanan ABD ambargosuna katılmasıyla daha da netleşti. İlişkilerin ikinci kâtiplik düzeyine indirilmesi ise, Türkiye ile İsrail

arasındaki ilişkilerin, elçilikler aracılığıyla değil de gizli servisler aracılığıyla yürütüldüğünü bilenler açısından efelenme dışında hiçbir anlam ifade etmiyor.

Öyleyse bütün bu sahte düello niye ? Gazze'ye uygulanan ambargoyu delmek için yola çıkan Mavi Marmara, ambargoyu delmek bir yana, ambargoya uluslararası bir destek sağladı. Ambargonun "haklılığı" BM raporuyla onaylandı. Erdoğan Arap halklarına bu son ihanetini gizlemek için her zaman yaptığı gibi İsrail'e yüklendi. Herkes "ipteki cambaza bakarken" İsrail'in güvenliği için ABD erken uyarı sistemi – füze kalkanı – Malatya'ya yerleşiverdi. İsrail Erdoğan'ın ağız dolusu öfkesini bir anlamda sineye çekerek, ulaşmak istediği hedeflere Türkiye eliyle ulaştı.

Bu sahte düello ABD, Türkiye ve İsrail arasında bir işbölümüne dayandırılarak sürdürülüyor. Bu işbölümünde Obama, ABD ve Türk medyası Rasputin rolünü üstleniyor. Erdoğan'a dünya liderlik sıralamasında yüksek atlama rekorları kırdırılıyor. Şişirilen egosuyla İsrail'e verip veriyor. Hızını alamıyor soluğu "dost" Arap ülkelerinde alıyor. İstihbarat örgütlerinin de desteğiyle mitingler düzenliyor. İsrail sineye

çektığı zılgıtların karşılığında Gazze ablukasını onaylatıyor, güvenliğini garanti altına alıyor. ABD bir yandan Arap halklarındaki anti-ABD, anti-İsrail tepkileri Türkiye vasıtasıyla kontrol altına alırken, öte yandan kendi söyleyeceklerini İsrail'in otoritesini kırmadan Türkiye'ye söyletiyor. Türkiye bölge halklarına karşı emperyalist müdahale hazırlıklarını, Kürt halkına karşı inkâr ve imha politikasıyla birleştirerek sürdürüyor.

AKP hükümeti bu işbirliğinin sınır çizgilerini ihlal etmemeye büyük bir özen gösteriyor. Öyle ki bir AKP'li milletvekilinin İsrail'le ekonomik ilişkilerin kesilmesi söylemini, sınır çizgilerinin aşılacağı endişesiyle anında tekzip etmek gereği duyuyor. Kürt halkı, Suriye ve İran halkları, bu sahte düellonun altındaki emperyalist saldırganlığa, inkâr ve imhaya karşı dururken, Türk ve Arap halklarının büyük bir çoğunluğu, Kıbrıs ve Yunanistan'ın da eklendiği bu sahte düelloyu kabaran milliyetçilik duygularıyla izliyor.

Çok eski bir atasözü yalancının mumunun yatsıya kadar yanacağını söyler. Bizim bugün buna ekleyeceğimiz, akşamla yatsı arasındaki sürenin hızla kısaldığıdır.

Kongre ve Kongre “Partisi” Üzerine

Son yirmi yıldır değişik adlar altında sürdürülen birlik girişimleri, Türkiye sosyalist ve komünist hareketinin ve devrimci mücadeleye duyarlı tüm işçi, emekçi ve aydınların önemli gündem maddelerinden biri oldu. Geçmişin “acı” tecrübelerinden hareketle, tek başına yapılamayanın birlikte yapılabileceği niyet ve mantığına dayalı birlik girişimleri, tam tersi sonuçlara yol açtı; yani bu girişimler, yeni dağılma ve savrulmaların aracı oldu.

Sosyalist ve komünist hareketler içinde yer alan hemen her partinin, her grup ve çevrenin birlik yanlısı tutumlarına rağmen, birliğin neden bir türlü oluşturulamadığı başlı başına bir inceleme konusudur. Ancak şu kadarını söylemek gerekiyor: Güçsüzlük üzerine oturan, gerilere çekilip hedef ve amaçları kısarak güçsüzlüğü aşmayı temel alan birliğin; üzerinde yükseleceği sınıfsal, ideolojik, politik ve örgütsel konumlanışları atlayarak, stratejik ve taktik konumlar göz ardı edilerek, “oradan bir kıl, buradan bir kıl” kopararak yan yana gelmeye dayalı birlik anlayışlarının başarısızlığa mahkûm olduğu, Türkiye sınıf mücadelesi tarihi tarafından da defalarca doğrulanmıştır. Güçsüzlüğün; ideolojik, politik ve örgütsel sorunlar atlanarak ve güçlerin basitçe bir araya getirilmesiyle aşılabileceği yanıltsaması, yeni likidasyonlara yataklık etmiştir.

Bugün sosyalist ve komünist hareketlerin önündeki sorun; dün yapılamayanın, aynı bakış

açısı ve aynı yöntemlerle yapılması değildir. Artık herkes, ne kadar “iyi niyetle ve samimiyetle” yaklaşırsa yaklaşılsın, olmayacak olanda ısrarın güç kaybından, dağınıklıktan ve likidasyondan başka sonuçlara varmadığını gördü. Bugün karşımızdaki sorun ne bir “çatı partisi” ve ne de bir “parti birliği” sorunudur. Bugün karşımızdaki sorun, dağınık ve yalıtık güçlerin ortak refleksinin örgütlü bir tarzda harekete geçirilmesi sorunudur; örgütlü, işlevli politik güç ve eylem birliği sorunudur. Yani günün temel sorunu; Türkiye sosyalist ve komünist hareketlerinin, olayların arkasından koşan dağınık, birbirlerinden kopuk eylemlerinin asgari bir çerçevede ve merkezî bir tarzda ortaklaştırılması, bunun Kürt özgürlük hareketinin merkezî eylemiyle uyumlulaştırılması, bu iki görevin ayrı ayrı değil, birlikte yapılmasıdır.

Bizim Kongre örgütlenmesi ve Kongre Partisi’nden anladığımız, tam da budur. Hareket noktamız ne Kürt özgürlük hareketinin desteklenmesi -ki biz bunu her devrimci örgütlenmenin enternasyonalist bir görevi olarak görmekteyiz- ne de bugüne kadar yapılamayanın Kürt özgürlük hareketini dayanak noktası yaparak yapılabılır kılınmasıdır. Hareket noktamız, Türkiye devriminin devrimci dinamiklerinin eylemsel devrimci birliğinin sağlanmasıdır. Ancak böylesi örgütlü ve merkezi bir güç birliği; sürece devrimci müdahale olanaklarını artırır ve bizi olay-

ların arkasından sürüklenme alışkanlığından kurtarabilir; işçi sınıfı ve Kürt halkının dirimsel çıkarlarının ifadesi olabilir; kapitalizmin yol açtığı çeşitli sorunlar temelinde ortaya çıkan dağınık ve yalıtık toplumsal hareketleri (kadın, ekoloji, etnik ve dinsel vb.) merkezi bir eylem hattında birleştirmeyi sağlayabilir. Ve en önemlisi de, sosyalist ve komünist hareketler ile Kürt özgürlük hareketi arasında güvene dayalı devrimci ilişkileri geliştirebilir; Kongre içinde yer alan siyasi oluşumlar ve demokratik güçler arasındaki yapay ayrılıkları ve güvensizlikleri de ortadan kaldırarak daha sağlam bir birliğin koşulları ve olanaklarını yaratabilir.

Bugün farklı politik grupların ve toplumsal kesimlerin birleşik eyleminin örgütlenmesi, hem bir zorunluluktur, hem de gerçekleştirilebilirlik olanağına sahiptir. Seçimler öncesi Kürt özgürlük hareketinin girişimiyle kurulan, içinde sosyalist, komünist çevrelerin ve muhalif toplumsal kesimlerin yer aldığı “Emek, Demokrasi ve Özgürlük Bloğu” devrimci birleşik eyleme bir gerçekleştirilebilirlik zemini sunmaktadır. Bu zemin, Blok’un seçim başarısıyla daha da güçlenmiş, toplumun örgütlenmeye açık kesimlerinde bir umut ışığı yaratmıştır.

Kürt Özgürlük Hareketi’nin bu seçimden, burjuvazinin saldırılarını ve oyalama taktiklerini boşa çıkararız siyasal birliğini güçlendirerek çıkması ve Blok’un Türkiye genelinde yarattığı etki ve hareketlenme devrimci hareketlerde güç

birliği eğilimini güçlendirirken, karşıt eğilimi de harekete geçirdi; devlet, Kürt Özgürlük Hareketi ile devrimci hareket arasında güçlenerek süren devrimci birleşik eylemin karşısında savaş hükümetiyle konumlanmış durumdadır. Bu

durum, sınıf mücadelesinde, Kürt halkına karşı inkâr ve imhanın, işçi ve emekçilere karşı ise çok yönlü bir saldırının dayatıldığı yeni bir döneme işaret ediyor. Bu gelişmeler, Kürt özgürlük hareketi ile sosyalist ve komünist hareketler arasındaki merkezî birleşik eylemin önemini daha da yakıcı kılıyor. Böylece devrimci güçlerin merkezî birleşik eylemi, bir eğilim olmaktan çıkarak bir zorunluluk niteliği kazanıyor. Bize düşen ise, bu zorunluluğun bilincine varıp onu bilinçli ve örgütlü eyleme dönüştürmektir.

Bunun olmazsa olmaz koşullarından ilki; Kongre örgütlenmesini düzen içi muhalefetten bağımsızlaştırarak, düzen içi arayışlardan, reformist taktiklerden arındırarak, düzen karşıtı bir düzleme oturtmak; böylece mevcut ve gelecekte muhalif hareketleri kapsayacak, yönlendirecek, devrimci demokratik bir seçeneği ikircimsiz olarak öne çıkarmaktır. Bu hedef, Kongre’nin devrimci eyleminin ve bu eylemin sü-

rekliliğinin başlıca koşuludur. Böyle bir hedefi öne koymadan, Kongre, ne Kürt halkının ve işçi sınıfının gerçek çıkarlarını temsil edebilir, ne düzen içine sıkışmış toplumsal hareketleri kendi gücüne katabilir, ne de kendi eylemini devrimci ve devindirici bir güç haline getirebilir.

**Bugün
karşımızdaki sorun
ne bir “çatı partisi”
ve ne de bir “parti birliği”
sorunudur.
Bugün karşımızdaki sorun,
dağınık ve yalıtık güçlerin
ortak refleksinin
örgütlü bir tarzda
harekete geçirilmesi
sorunudur;
örgütlü, işlevli politik güç
ve eylem birliği
sorunudur.
Yani günün temel sorunu;
Türkiye sosyalist ve
komünist hareketlerinin,
olayların
arkasından koşan
dağınık,
birbirlerinden kopuk
eylemlerinin asgari
bir çerçevede ve merkezî bir
tarzda ortaklaştırılması,
bunun
Kürt özgürlük hareketinin
merkezî eylemiyle
uyumlaştırılması,
bu iki görevin
ayrı ayrı değil,
birlikte yapılmasıdır.**

İkincisi; Kürt özgürlük hareketinin sahip olduğu siyasal gücü ve kitle bağlarını, Kongre örgütlenmesi önünde bir handicap olarak görme eğiliminin terk edilmesidir. Bu anlayış sınıf mücadelesi perspektifinden yoksun, Kürt özgürlüğünü sınıf mücadelesi dışına atarak burjuva sınırlara hapseden bir anlayıştır. Kürt özgürlük mücadelesinin, sınıf mücadelesinin bir alanı, Kürt devrimci dinamiği de bu mücadelenin bileşeni olarak kavrandığında, bu hareketin güçlü oluşunun bir handicap değil, tam tersine devrimci bir olanak olduğu görülecektir.

Üçüncüsü de Kongre örgütlenmesinin, bileşenler arasında bir rekabet alanı olmaktan çıkartılmasıdır. Bileşenler arasında güç hesaplarına dayanan ve buradan kalkarak güçlünün, daha az güçlüyü yönetmesine, yönlendirmesine yol açan bir yaklaşım devrimciliğe yabancıdır.

Bu tür yaklaşımların bulunduğu biçimler ise gücü ötekileştiren, güvensizliği besleyen ve büyüten kapitalist rekabetin devrimci örgütlenmelere taşınmasıdır. Kongre eyleminin etkin ve sürekli olmasının garantisi; tartışma ve eleştiri silâhını alabildiğine kullanmak, tartışma ve eleştiriye kısıtlayan, engelleyen anlayış ve biçimlerden uzak durmak, ama öte yandan da, eylem ve güç birliğini tartışma ve eleştiriye kurban eden davranışların da önünü almaktır.

Elbette ne devrimci niyetler ve ne de koşulların dayatması, Kongre örgütlenmesi çerçeve-

sinde birleşik devrimci eylemin otomatik olarak gerçekleşebileceğini ifade etmiyor. Bu oluşumun somut biçimler alması ve eylemli bir işlevselliğe kavuşması, kolay olmayacaktır. Kongre ancak, örgütlenmesinin ve yürüyüşünün her aşamasında önüne çıkan zorlukları aşarak yoluna devam edebilecektir.

**Devlet,
Kürt Özgürlük Hareketi
ile devrimci hareket
arasında güçlenerek
süren devrimci birleşik
eylemin karşısında
savaş hükümetiyle
konumlanmış durumdadır.
Bu durum,
sınıf mücadelesinde,
Kürt halkına karşı inkâr
ve imhannın,
işçi ve emekçilere karşı ise
çok yönlü bir saldırının
dayatıldığı
yeni bir döneme
işaret ediyor.
Bu gelişmeler,
Kürt özgürlük hareketi ile
sosyalist ve komünist
hareketler arasındaki
merkezî birleşik
eylemin önemini
daha da yakıcı kılıyor.
Böylece
devrimci güçlerin
merkezî birleşik eylemi,
bir eğilim
olmaktan çıkarak
bir zorunluluk
niteliği kazanıyor.**

Burjuvazi Kürt özgürlük hareketi ile sosyalist ve komünist hareketler arasında gerçekleşme olanağı güçlenen, diğer toplumsal muhalefet odaklarını çekim alanına alan bu merkezî devrimci birleşik eylemi engellemek için her çareye başvuracak; bu süreci, her türlü saldırı ve provokasyonlarla etkisizleştirmeye çalışacaktır. Saldırı ve provokasyonlar daha şimdiden etkisini göstermeye başlamıştır; dün, Kürt özgürlük mücadelesini çeşitli nedenlerle desteklediğini açıklayan kimi “aydınlar”, bugün, saldırılar karşısında açık bıraktıkları kapılara yöneliyorlar. Savaş hükümetinin inkâr ve imha politikasına muhatap olan Kürt özgürlük hareketini ve bu hareketin bileşenlerini “savaş diliyle konuşmak”la suçlayabiliyorlar. Bütün bunlar, beklenmeyen şeyler değildir. Bu zorlukları göğüsleyerek “mutlu günlere ulaşmak için uygun koşulları beklemeyi” sahiplerine bırakarak, ileriye bakmaya,

devrimciliğin zorlukları yenme sanatı olduğunu bilerek, zor olsa da olabilirliği ihtimal dahilinde olanda ısrar etmeye devam edeceğiz.

Kongre Hareketi ve Yeni Olanaklar

Tahir Ozan

12 Haziran seçimleri sonrasında yeni katılımlarla daha da güçlenen emek Barış Özgürlük Bloğu, yoluna “Kongre Hareketi” olarak devam etme kararı aldıktan sonra, bölgesel toplantılarını organize etmeye, bu çerçevede de kongre hazırlık metni hazırlayarak baskıya ve sömürüye karşı toplumsal direniş odağı oluşturma hedefiyle toplantılarını sürdürmektedir.

Kongre Hareketi, tüm Türkiye’den 551 artı 150 delege toplayarak ülkede -hangi kesim olursa olsun- ayırıcılığa uğrayanların, ezilenlerin, emekçilerin tümünün sesi olmayı hedeflemektedir.

Kongre Hareketi’nin temel ekseni, Türkiye’de bir çok farklı zeminde süregiden toplumsal muhalefet dinamiklerini emek, demokrasi, özgürlük mücadelesinde bir araya getirmektir.

Kongre Hareketi, onu oluşturan dinamikler itibariyle toplumsal muhalefet güçleri ittifakı olarak algılanmalı ve daha önceki seçim ittifaklarından farklı olduğu görülmelidir.

Çünkü bu güne değin yürütülen seçim ittifakları olsun, çatı partisi girişimleri olsun, seçimlerden sonra politik tansiyonun düşmesiyle

beraber toplumda yaratmış oldukları sınırlı etki de kaybolur giderdi. Bu süreç, genelde blok ya da ittifakı oluşturan siyasal yapıların dar grup çıkarı ile açıklanmaya çalışılırdı. Bu güne baktığımızda ise geçmiş eğilimlerin -tümüyle reddedilmese de- önemli ölçüde değişmekte olduğu da bir gerçektir. Geçmişe oranla mücadele dinamiklerinin toplumsal alanlara doğru kayması, ortaya çıkan birikimin siyasal güçler koalisyonundan ötede bir anlam taşıması önemlidir.

12 Haziran seçimlerinden sonra, Emek Barış Özgürlük Bloğu’nun daralması değil, aksine genişleyip güçlenmesi ve geçmişe oranla daha diri daha mücadeleci bir tablo ortaya koyması, geçmişte sık rastlanan tablonun önemli ölçüde değişmekte olduğunu göstermektedir.

Ayrıca projenin ortaya konuluşu ve hedefleri itibariyle yalnızca sosyalistlerin, Kürt Özgürlük Hareketi’yle koalisyonu olmak gibi sınırlı bir anlayışla şekillenmeyişi de oldukça önemlidir.

Kongre hareketinin unsurları içerisinde yer alan, ekolojistlerin, kadın mücadelelerinden

gelen unsurların, LGBTT bireylerin kendi taleplerinin bir devamı olarak kongre hareketine destek vermeleri, bu hareketin bileşenlerinden olma çabaları oldukça değerli katkılar olmaksızın öte hareketin siyasal güçler koalisyonundan ötede toplumsal muhalefet dinamikleri ile buluşma çabası olarak adlandırılmalıdır.

Kongre Hareketi'nin kuruluş süreci itibarıyla, delegelerin oluşturulmasında yerel inisiyatiflere öncelik vermesi, kendi iç disiplini, iç işleyinde de demokratik bir şekillenmenin önünü açmaktadır. Kongre Hareketi kendini doğrudan demokrasinin imkânları üzerinden kurduğu ölçüde farklı heterojen güçleri de bir potada, politik bir proje ekseninde bir araya getirmektedir.

Kongre Hareketi sürecinde yer alan siyasal ve toplumsal güçlerin kendi faaliyetlerinin yanı sıra ortak eksende mücadele dinamiği yaratmaya çalışmaları anti-kapitalist bir temelde oluşturulmaya çalışılan "queer siyaset"¹ denemesi olarak okunabilir. Buna benzer çabaların

Latin Amerika'da özellikle Bolivya'da başarıya ulaşmış olması, Türkiye'de de siyaset sahnesini yeniden bölüp şekillendirecek bir süreç olarak görülmelidir. AKP-CHP temelli sahte siyaset eksenini, ancak gerçek toplumsal güç mücadelelerinin bir yansıması olarak ortaya çıkan muhalefet dinamikleri tarafından bertaraf edilebilir. Bu nedenle batıdaki sol güçler var olan resmi değiştirmek istiyorsa, kongre hareketinin dinamiklerinden biri olmaya aday olmalıdır.

Kürt Özgürlük Hareketi'nin mücadelesi, kendi doğal sınırlarından öteye tüm sosyal alanlara doğru yayıldığı ölçüde, emek ile sermaye arasındaki çatışmalı süreçte de, emekten yana tavır koymaya doğru yöneldiği görülmelidir. Kürt Özgürlük Hareketi'nin ilan etmiş olduğu demokratik özerklik çerçevesi, zorunlu olarak sosyal ve iktisadi haklar ekseninde de mücadeleyi gündemine almaktadır. Bu alanda

örnek verirsek, "kıdem tazminatları"nın yok edilme çabaları, her yıl Ocak ayında sahte bir pazarlık ile şekillenen asgari ücret aldatmacası, Kongre Hareketi'nin gündemine girmesi gereken acil taleplerdir.

Kongre Hareketi; işçi sınıfının ve ezilenlerin bu acil taleplerini benimsediği ölçüde, sendikalarla arasındaki bağlar kopmuş olan, kısa vadede ise yeniden kurulması oldukça zor görünen bu bağları yeniden kurabilme başarısını gösterebilir. Diğer yandan yapılacak bu tür müdahaleler güvencesiz çalışan, yine güvencesiz esnek üretim sürecinin bir parçası ev işçilerini de içeren en geniş yoksul kesimlerin de ilgisini çekecek bir itibarı da yaratabilir. Demokratik özerklikle başlayan, Kongre hareketi ile devam etmekte olan süreç, bir sol dinamik olarak sosyal mücadeleler alanında ezilenlerden yana onlarla beraber mücadele dinamikleri yaratmayı da hedefleyen bir süreçtir. Bu nedenle de bu sürecin yine Batıdaki sol güçlere önemli ölçüde sorumluluk yükleyen bir süreç olarak okunmasında fayda vardır.

Kongre Hareketi, gelinen noktada; siyasal yapılar ile sendikaların, devrimci grupların, siyasi dergi çevrelerinin, tüm mağdur muhalif grupların ve bireylerin eşit haklarla yer aldığı bu süreç içinde kendini en demokratik bir işleyişle, yoldaşça verimli bir tartışma ve birlikte mücadele ortamında kendini kurabilecek dinamiklere sahip görünmektedir. Toplumsal mücadele alanının dinamikleri belki burada yer alan eşitlenmelerin yarattığı kıvılcımlarla ileri doğru atılacaktır.

Sonuç olarak ülkede ilk kez ve en geniş çerçevede çok farklı fikirler ve eğilimler, farklı mücadele dinamikleri bir politik proje kapsamında bir araya gelmektedir. Bu çalışmanın genişletilip derinleştirilmesi, sol siyasi yapılanmaların içinde kardeşleşebilecekleri toplumsal mücadele pratikleri yaratması bakımından oldukça değerlidir.

1 "queer siyaset": Queer Nation; 'tuhaf', 'acayip', 'eksantrik', 'kötü', 'değersiz' gibi karşılıklı olan bir sözdür. Önceleri eşcinselleri ve aykırı olanları ırkçı bir anlayışla aşağılamak amacıyla kullanıldı; sonra bu kavramı, farklı olanlar kışkırtıcı biçimde benimseyip bir politika haline getirdiler. Queer politikaları; benzerliği değil, farklılığı esas alan, asimilasyona ve farklı olan kesimlere yönelen zulme daima karşı çıkan bir anlayışa işaret eder: "Biz burdayız, biz 'queer' iz, buna alışın"

Kurucu Niteliği Olmayan Yıkıcılığın Menzili de Olmaz!

Komünizm kuruculuğu, kapitalizm koşullarında sınıf mücadelesi içinde başlar ve sınıfsız toplumun sonul zaferine kadar kesintisiz sürer. İşçi sınıfı, bu sürecin başından sonuna aktif, devrimci öznesidir.

A. Can

Kapitalizmden komünizme geçiş, esas olarak ekonomik değil, siyasal bir geçiş dönemini gerektirir.

Günümüzde emek üst düzeyde toplumsallaşmış; eşitsizlik ve çarpıklıkla malul olsa da, evrensel ölçekte komünist üretim tarzının üzerinde yükseleceği -istenirse oldukça ilerlemiş teknik olanaklarla kolayca denetim altına alınabilecek, merkezi olarak planlanabilecek- bir ekonomik yapı olgunlaşmıştır.

Üretici güçler sınıfsız toplumun bireyelerine bir yandan onların en temel yaşamsal gereksinimlerini karşılayacak, diğer yandan gelecek kaygısı çekmeden sevdikleriyle dünyanın bütün hazlarını özgürce paylaşıp kendilerine ait bir hayatı yaşayabilecekleri, çok yönlü olarak kendilerini geliştirebilecekleri, yeterli serbest zaman ve olanak sağlayacak ölçüde gelişmiştir.

Dün Nesnel Koşullar, Bugün Özne!
Nesnel yetersizliğin komünizmi “*elektrifikasyonla*” tanımlamak zorunda bıraktığı dönemler geride kaldı. Komünist üretim ilişkilerini kurmak, bundan böyle görece daha kolaydır: Üretici güçlerin gelişip alabildiğine toplumsallaştığı bir dünyada, bu durumla uzlaşmaz, keskin bir çelişki içinde olan üretim araçları üzerindeki özel mülkiyete son vermek; doğrudan üretici ile emeğin koşullarının dolaysız birliğini bu defa kıtlık içinde değil, bolluk içinde yeniden sağlamak yeterli olacaktır.

Ancak, sıra bu işi kotaracak özneye, komünizmin asıl konusu insana geldiğinde, “ekonomik” olarak işleri kolaylamanın aynı zamanda onları zora sokan, çetrefilleştiren bir bedelinin olduğu anlaşılır.

İşçi sınıfı burjuvaziye alt edip, onu mülk-

süzleştirdikten ve kendi demokrasisini kurduktan sonra, komünizme varıncaya değin bütün bir geçiş dönemi boyunca, baş edilmesi gereken çok daha sinsî ve inatçı bir hasımla yüz yüze kalır.

Kuşkusuz, dün de varolan ama aradan geçen zaman içinde sermayenin insanı tükettiği ölçüde güçlenen bir hasımdır şimdi karşımıza dikilen!

İşbölümü ile başlayan, binlerce yıllık sınıflı toplumlar tarihi boyunca süren, özellikle de son sınıflı toplum kapitalizmde dizginleri iyiden iyiye boşalan yabancılaştırmanın insan üzerindeki yıkıcı etkisinden;

Gerek davranış, gerek tüketim kalıpları biçiminde insan alışkanlıklarına sinmiş bir düşmandan söz ediyoruz!

Öyle bir düşman ki, hayatlarını çaldığı insanları sıradan birer tüketim aracına dönüştürürken, teslim aldığı zihinlerden özgürlük tutkusunu, özlemini silmiş, modern köleliği sanki doğal bir yaşam tarzı gibi benimsetmiş, onları fersiz bırakmıştır.

Daha kötüsü, insanların hayatlarını gasp ederken, gelecek umutlarını da yok etmiş; yerine giderek büyüyen bir yalnızlık ve gelecek korkusu bırakmıştır.

Bu yüzden devrimci öznenin yıkıcı kudreti, yabancılaştırmanın felç eden sonuçlarıyla asgari düzeyde de olsa baş edecek, gelecek korkusunu alt etmesinde topluma güven verecek bir kurucu yeteneğe bugün, dünden daha fazla bağlıdır.

Tarihsel deneyimin tanıklığı ise bizlere daha fazlasını söyleme sorumluluğunu yüklüyor: ***Kurucu nitelikten yoksun bir yıkıcılık muzafer olamaz; en iyi olasılıkla ardında büyük bir düş kırıklığı bırakarak yığılma dönüşür.***

Hazır Bir Reçete Yok!

Devrimci özne söz konusu kurucu niteliği, ancak sınıf mücadelesinde, kendi örgütlerinden başlayarak, ama *kendiliğinden değil*, bunu kaygı edinen *iradi bir çabanın kılavuzluğunda*, onun ürünü olarak kazanıp, geliştirebilir.

Önceki iki yazıda sırasıyla, kültürleşmenin

üstlendiğimiz misyon yönünden önemine değinmiş, kavrama açıklık kazandırmaya çalışmıştım. Bu yazıda, bir örnek üzerinden, kültürleşmeyi eyleme dönüştüren kaygının ayırt edici önem ve işlevini göstermeyi deneyeceğim.

Yanlıştır anlamaların önünü almak için, sıklıkla yinelediğim gibi, kültürleşmenin pratik bir eylem olduğunu, bu yüzden de önceden hazırlanmış bir reçetesinin olmadığını anımsatarak başlayacağım.

Ama olmazsa olmaz bir öncülü var: atılacak her pratik adımı, aynı zamanda kültürleşme bağlamında bir *eyleme dönüştürme kaygısı!*

Eğer bu kaygıyı doğuracak bilinç henüz kazanılmamışsa, kavramın kendisi kolaylıkla bir kenar süsüne indirgenebilir; kültürleşme doğrultusunda gösterilecek çabalar da kolaylıkla küçümseyen bir alaycılığın malzemesi yapılabilir.

Biliyoruz ki kapitalizm sınıflar ve toplumlar arasında sürekli ürettiği eşitsizliğin bir tür evini de insanlar arasında üretir. Kendisi geliştikçe onları büyütür, doğal olanına da toplumsal içerik kazandırır, bireyler arasında aşılma-uzayma uçurumlara dönüştürür.

Bu eşitsizlik, meta bağımlı toplumsal ilişkilerin bireyleri birbirleri üzerinde kurmaya zorladığı, güce dayalı bir hegemonyanın da aracı olur.

İşçi sınıfının örgütleri içinde kapitalist kültürü, burjuva ideolojisini kendiliğinden üreten nesnel bir öge olarak eşitsizlik, yarattığı bölücü sonuçlarıyla sınıf mücadelesini sermaye lehine zayıflatır.

Bu olguya devrimci özne birbirinden farklı üç tepki verebilir.

Birincisinde, özne doğal kisvesi altında eşitsizliği sorun olarak algılayamaz. Olgunun kendiliğinden etkisini güçlendiren adımlarla, kıran adımların atılması, bu durumda tamamen rastlantıya kalmıştır. Egemenliğini koruma ve sürdürme çabası içindeki burjuvazi ise işini şansa bırakmadığı için, bu korunmasız ortam rahatlıkla olası bir yenilginin zemini olur.

İkincisinde, eşitsizlik pratik her adım ve etkinlikte veri alınır. Ama kültürleşme kaygısı ta-

şımayan özne için bu olgu, zorunlu bir işbölümünün meşru gerekçesinden ibarettir. Kendisine karşı mücadele verilmesi zorunlu olan bir şey olarak değil, karar verilirken gözetilmesi gereken verili gerçeklik olarak kabul görür. Sonuç, eşitsizliğin güçlenen yeniden üretimidir ve yenilgi kaçınılmazdır.

Üçüncüsünde, yine eşitsizlik veri alınır, ama bu defa adımlar *kültürleşme bilinci ve kaygısıyla*, verili eşitsizliği giderecek karşı mekanizmalar arayışı içinde, araçlar önerilerek ve yaratılarak atılır. Sonucun bir garantisi elbette yine yoktur. Ama bundan böyle, girişilen her eylem, ya ileri bir adıma, ya da sonuçlarıyla kültürleşme doğrultusunda sonraki eylemi güçlendiren bir deneyime dönüşür.

Konformist Zırhın Alaşımını Tek Başına Liberalizm Oluşturmuyor!

*Komünistlerin İvedi Görevi'*nde, en fazla "geçmiş sosyalizm denemelerinin başarısızlığının tahvil edildiği örgüt düşmanlığıyla" dikkat çeken konformist bir zırhla kuşatıldığımızı yazmıştık.

Bu zırhın alaşımının ana bileşenini kuşkusuz *liberalizm* oluşturuyor. Ama özellikle kültürleşme bağlamında ona güç veren, "ortodoks" görünüm ve söylemiyle liberalizmden ayrılan bir başka bileşeni daha bulunuyor: "*Sol*" *muhafazakârlık*.

Bütün ayrıntılarıyla irdelemek başka bir yazının konusu olsun. Burada, bu eğilimin kültürleşme karşıtlığı bağlamında, dışa yansıyan bazı belirgin özelliklerini kısaca sıralamakla yetineceğim:

- Marksizmin kapitalizme yönelik temel eleştirisini içeren yabancılaşma kuramına yabancıdır. Dolayısıyla geçmiş sosyalizm sınamalarından çıkarıldığı biricik ders ve temel eleştirisi, bu süreçlerin başarısız aktif siyasal özneleri komünist partilerin kendinden menkul ideolojik yetersizliğidir.
- Bu nedenle reel sosyalist ülkelerde işçi sınıfının "kendi iktidarı" yıkılır-

ken, örneğin Polonya'da olduğu gibi aktif olarak, ya da Sovyetler Birliği'nde olduğu gibi seyirci kalarak, "karşı tarafta" neden yer aldığını açıklayamaz.

- Günümüz dünya gerçekliğini kavramaktan da uzaktır. Onun yerine, bir zamanlar politik olarak varlık gösterdiği geçmiş dünyanın hayalini koyar. O yüzden ona yeni gelen her şeye uzak durur; kuşkuyla yaklaşır.
- İşçi sınıfının dibe vurmuş, bölünmüş, dağınık haline müdahalenin örgütlü yapılmasında samimidir. Liberalizmden onu ayıran en belirgin yanı da örgütlenmeye yaptığı bu vurgudur. Ancak kültürleşmenin önemine, işlevine mesafeli duruşu, örgütlenme konusunda onu geleneksel komünist hareketin geçmişinden bugüne taşıdığı "terbiye" ile sınırlar.
- Bu "terbiye" gerçekte, geçmişin "generallerini" eleştirirken zımnen onayladığı ve farkında olmadan bugüne taşıdığı "askerlikten" ibaret örgütsel anlayıştır.
- İşbölümünü, kaçınılamadığı koşullarda katlanılması gereken bir zorunluluk olarak değil, veri aldığı eşitsizliğin bir gereği olarak olumlar. Bu tutumuyla eşitsizliği kalıcılaştırır, yeniden üretir.
- Böylesi bir örgütsel anlayış, topluma güven verecek bir etki yaratmak şöyle dursun, yeniden ürettiği eşitsizlik ve yabancılaşmayla, kendi kadrolarını motive etmekte zorlanır.
- Bu haliyle, kendisi ile diğer "ortodoks" eğilimler arasındaki farkın ne olduğu belirsizdir. Gerçekte belirgin bir fark da yoktur. Bu yüzden, neden ayrı durduğunun açıklamasını da yapamaz. Bu eğilimin kendisinde gördüğü *cevher*, sözünü ve eylemini farklı kılacağını düşündüğü, kendi doğrusuna duyduğu mutlak inançtır.

İşçi Sınıfının Tarihsel Rolü

N. Baskil

Geçtiğimiz son yirmi yılda burjuva ideologları sınıfların tarihe karıştığını, artık insanın bireyselleşmesinin önündeki tüm engellerin kalktığını, bundan hareketle de tarihin sonunun geldiğini ilân ettiler. Sınıf mücadelelerinin bittiğinin ilânı, aynı zamanda sosyal sınıfların da varlığını sonlandırma iddiasıydı. Sosyal sınıfların yerini güya çıkar grupları almıştı. Toplumsal alanda ise sadece etnik, dini, cinsel kimlik mücadeleleri yapılabiliirdi.

Ancak sistem, 1929' krizinden bu yana en büyük buhranını 2007'li yıllardan itibaren yaşamaya başlayınca, bugüne değin öne sürdüğü anlatıların da iflas ettiğine şahit olduk. Son beş yıllık zaman diliminde Marx'a adeta bir dönüş yaşanmaya başladı. Ancak gerek toplumsal alan, gerekse insanlığın düşünce dünyası o kadar amorflaştırılmıştı ki, geçmiş Marksizm yorumlarının önermelerinin durumu açıklamaya elverişli olup olmadığı da bir tartışma süreci olarak yeniden gündeme geldi.

Bu nedenle temel kavramların yeniden tanımlanması ve onlardan murad ettiğimiz çerçevenin hiç olmazsa köşe taşlarının belirginleşmesi, burjuva ideologlarının bitti dediği toplumsal sınıfların arasındaki savaşımın, aslında toplumsal pratikte en sert haliyle sürdüğünün belgelenmesiyle beraber, solda yaygınlaş-

mış zihin karışıklığının giderilmesine de katkı sağlayacaktır.

Burjuva ideolojilerinin "sınıf bitti!" nidalarının yanı sıra egemen sınıf olarak örgütlenmiş burjuvazinin, kendi krizine bir yanıt üretme çabası ile birlikte, işçi sınıfının yüz yıllar süren mücadelesi sonucu kazanımlarını törpüleme ve hatta geri alma mücadelesi, 1990' lı yıllar boyunca yaşanan taşeronlaştırma, ev işçiliği vb. uygulamalarla esnek üretimin yaygınlaştırılması sonucu, işçi sınıfının üyelerinin - nicel olarak tarihinin en yüksek noktalarına ulaşmasına rağmen - görünür olmaması, artık büyük fabrikaların yerini daha küçük işletmelerin alması, hizmet sektörünün yaygınlaşması sonrasında sendikal alanda yapılabilecek faaliyetlerin gitgide daralması olarak değerlendirilebilir.

Sol sosyalist hareketlerin, 1900' lü yıllardan bu yana en geniş ajitasyonlarını gerçekleştirdikleri işçi yığınlarının biraradalığının dumura uğramasıyla beraber, sınıf hareketinin geçmiş parlak günlerinin solmaya yüz tutması olası bir sonuçtu.

Ancak kapitalist sistemin yaşanan krize çözüm üretmekte çaresiz kaldığının belirginleşmesi, insanlığın yeniden yeni çözüm arayışlarına yönelmesinin yolunu açmıştır. Sosyalist ve komünist hareketlere, Marksizm'in eleştirilerinin

haklılığının artık kabullenilmesi şüphesiz bir kolaylık sağlamaktadır. Ancak alışılmalı mücadele biçimlerinin işlevsizleştiği geçtiğimiz on-on beş yılda belirginleşmişken, Marksizm'in eleştirilerinin haklılığının teslim edilmesindeki prestij, bize eski yöntemleri ve alışıldık ajitasyon biçimlerini kullanma olanağı sağlayacağı şüphelidir.

Neo-liberalizmin yolaçtığı sorunlar yumağı ve bu süreçten hangi dinamikler ile çıkılacağı yeterince belirli değildir. Artık büyük fabrikalar yok. Büyük sendikalar, işçi sınıfının birliğini sağlamayı hedefleyen konfederasyonlar olabildiğince daralmış varlıklarını sürdürmekte zorlanmaktadır. Ekonomik mücadele argümanlarının dahi, burjuva bireyselleşmesi tarafından yozlaştırıldığı bir süreçte salt ekonomik talepli mücadele biçimlerinin, yine önceki süreçlerde olduğu gibi sınıf mücadelesinin temel ekseni olarak ele alınması mümkün görünmemektedir.

Sınıfın problemlerinden kaçış nasıl ki mümkün değilse, sınıfın salt ekonomik temelli mücadele biçimleri de etkisizleşmiştir. Buna göre toplumsal sınıfları yeniden tanımlamak, onların ortak çıkar birlikteliklerinin ne olup olmadığı, onların tahayülllerinin, davranış ve alışkanlık biçimlerinin, gelenek ve ritüellerinin sınıf mücadelesi boyutunda nasıl ele alınması gerektiği tartışılmalıdır. Bu nedenle sınıf ve sınıf mücadelesi kavramlarını yeniden tartışmakta yarar vardır.

Sınıf, üretim ilişkileri sürecinde, mülkiyet ve üretim araçlarına sınırlı bir azınlık tarafından el koyulması sonrasında, devletin gerek rıza, gerekse de zor ile sağladığı kontrolüne dayanan toplumsal yapının içinde yer alan ilişki biçimi olarak tanımlanabilir.

Sermayeyi bir ilişki biçimi olarak tanımlayan Marx, sınıf kavramını temel tezlerinin başlangıç noktası sayarak, gizil toplumsal ilişkiler yumağının çözülmesi için temel manivela olarak kabul eder. Marx, kapitalist toplumdaki egemen yaşam biçimi ve hâkim fikirlerin, mülk sahibi sınıfların yaşama biçimi ve onların fikirleri olduğunu söyler. Buradan da burjuvazinin çıkar ve ihtiyaçları

penceresinden bakan anlayışların karşısına, ezilenlerin, işçi sınıfının penceresinden bakan yöntem ve anlayışı geliştirmiştir.

Bu nedenle sınıfsal yapıya dayalı çözümler yöntemi, toplumdaki eşitsizliklerin, uzlaşmaz çelişkilerin temel kaynaklarını göstermesi itibarıyla önemlidir. Toplumsal baskıların, etnik, dinsel, cinsel kimliklerin baskılanmasında temel moment, sınıfsal yapıyla ilgilidir. Toplumun sınıfsal bölünüşü beraberinde, varlık imkânlarının yanı sıra, yoksulluğun arkasına gizlenmiş iktidar ve baskı mekanizmalarını da açıklayıcı olması itibarıyla vazgeçilmezdir.

Marksist sınıf analizi, birbirleriyle bağlantılı olarak üç farklı düzeye dayanır. Bunlar ekonomik, politik ve sosyolojik düzey olarak değerlendirilebilir.

Bu düzeylerden ilki olan ekonomik düzey, toplumdaki üretim ilişkilerinin bir tezahürü olarak, üretilen artığın, bir sınıf tarafından diğer bir sınıf aleyhine gaspı sonucu ortaya çıkan ekonomik düzey farklılığı olarak adlandırılabilir. Kendiliğinden sınıf, sınıfın üretim sürecindeki nesnel varlığıdır, üretimin bir parçası oluşu ve bunun karşılığının da ücret olmasıdır.

Daha açıklayıcı bir tanım olarak, sömürünün var olduğu tüm toplumların kendi içerisindeki bölünmüş ilişkiler bütünü olarak somutlanabilir. Marx, bu durumu (klasse-an-sich) kendinde sınıf olarak adlandırır.

İkinci düzey ise sosyolojiktir. Buna göre belirli bir sınıfın üyeleri arasında gelişkin ilişki biçimleri bulunduğu da, toplumsal sınıf sayılmalıdır. Boş zamanların beraber geçirilmesi de dahil, benzer eğlenme biçimleri, sınıfın üyeleri arasında karşılıklı evlenmeler, benzer gelenek ve dini ritüeller de dahil olmak üzere kendiliğinden oluşmuş dayanışma ilişkilerinden sözedilebilir.

Bu dayanışma ilişkilerine örnek olarak Kapital'in birinci cildi 27. bölümde, ilk proleterlerin 16. yüzyılın başlarında senyörlerin şatolarındaki hizmetli gruplarını azad etmeleri ve topraklarından sürmeleri ile başladığı anlatılır. Bu süreç, azad edilerek açlığa terkedilmiş insanların şehir-

lere doğru yola çıkarken, bir yoldaşlık hikâyesi kurmalarıyla başlar. Aynı kaderi paylaşmaları ortak duygu ve düşünce birliğinin ilk adımlarıdır. Yine, E.P.Thompson'un İngiliz işçi sınıfının oluşumunu incelediği çalışmasında aynı durum görülebilir. Thompson da, sınıfın yollarda oluşmaya başladığını anlatmaya çalışır.

Buna göre, "sanayi devrimi bir önceki geçinme biçimlerinden bir ayrılığı, bir kopuşu, bir yola dökülüşü içeriyorsa eğer, işçi sınıfı bilinci denilen şey başka bir anlam kazanır." (Ayşe Buğra E.P.Thompson İngiliz İşçi Sınıfının Oluşumu, çevirenin önsözü) "

İşçi sınıfının cemaatlerinin oluşumunda siyasi ve kültürel geleneklerin sürekliliğini görmezden gelmek imkansızlaşır." (E.P.Thompson, iktibas eden Ayşe Buğra)

Üçüncü düzey ise politiktir. Buna göre kendinde sınıfın, kendisi için sınıfa evrilmiş olması yani kendi çıkarının hedeflerinin farkına varmış olmayı, sınıfsal çıkarları doğrultusunda ortak politik faaliyete geçmeyi ifade eder. (Klasse-für-sich) Bu konuda yine bir örnek verilecek olursa İngiliz işçi sınıfının, 1980'li yılların sonuna dek oluşturduğu birliğin bozulması için verdiği mücadeleyi gösterebiliriz. Sınıfın üyelerinin, sınıfın toplumsal yaşamı dışına yönelik adımları çok istenen bir şey değildi. (A.Buğra, Toplum Bilim, sayı 113)

Sınıf bilinci kavramı, çok tartışılan bir kavram olması itibarıyla, onu yerli yerine oturtmak elzemdir. Geçmişte, Türkiye'de sınıf bilinci denilen olgu, bir eğitim işiymiş gibi ele alınırdı. Bu nedenle de "sınıf bilinc"li işçi bulmak zordu. Türkiyeli sosyalistler sınıfa yönelik ajitasyonla-

rında, üretim sürecindeki konumunu ve sömürü ilişkilerini anlatmaktan ziyade ücretler üzerinden bir mücadeleyi esas almıştır. Bu nedenle de bölüşümdeki yerini, yani sömürünün kendisini değil, sonuçlarını sorgulamayı yeterli görmüştür. İşçi sınıfının üyeleri kendi yarattıkları artığa tekrardan sahip olma mücadelesi yerine, bunun çok küçük bir kısmı için (duruma göre sektörel ücret farkları, sendika primi, mesailer, yıl sonu ikramiyeleri, gibi özendiriciler olabilmekteydi) mü-

cadeleye girişmişti. Doğal olarak, maddi özendiricileri arttırma ile yetinen bu tarz, sınıfın üyelerinin birbirleri ile korkunç rekabetini tetiklemekten başka bir işe yaramamıştır. Dolayısıyla da Türkiyeli sosyalistler sınıfa "bilinc" götürmeye çok hevesli olmalarına rağmen, bunu başardıkları da pek söylenemez. Türkiyeli sosyalistler, aydınlanmanın, modernitenin ajitasyonlarının işçi sınıfını bilinçlendirmeye yeteceğini sanmışlardı. Oysa yapılması gereken, sınıfın ortak çıkarını örgütleyecek dinamiklere yönelmektir.

Geçmiş yıllarda yaygın olarak Alevi nüfusun dilinin, ritüellerinin kullanılması, onun değerleri ile solun değerlerinin uzlaştırılması girişimi, sınıf mücadelesi pratikleri açısından önemli bir girişim olarak değerlendirilebilir. Ancak bu tür pratiklerin,

genel stratejik mücadeleye bağlanamamış olması, faaliyetler dizgesinin sınıfın bütününe kapsamaktan uzak oluşu itibarıyla her zaman bir sorun alanı olarak kalmıştır.

Bu gün gelinen noktada Türkiye'deki işçi sınıfının durumu, buna benzer faaliyetlerin çok dikkatli yürütülmesi gerektiğini, ortak sınıf çıkarını dumura uğratmaya müsait politikalara ola-

Sınıfın problemlerinden kaçınması mümkün değilse, sınıfın salt ekonomik temelli mücadele biçimleri de etkisizleşmiştir. Buna göre toplumsal sınıfları yeniden tanımlamak, onların ortak çıkar birlikteliklerinin ne olup olmadığı, onların tahayülleri, davranış ve alışkanlık biçimlerinin, gelenek ve ritüellerinin sınıf mücadelesi boyutunda nasıl ele alınması gerektiği tartışılmalıdır. Bu nedenle sınıf ve sınıf mücadelesi kavramlarını yeniden tartışmakta yarar vardır.

bildiğince dikkat edilmesi gerektiği izlenimini vermektedir.

Sınıf bilinci kavramı, esas olarak bir farkına varma, idrak etme olarak algılanmalıdır. Sınıfın ortak çıkarlarının anlatılması ve bu meyanda politika yapma sürecinin başlaması her ne kadar az çok bir eğitimi de gerektirse de, aslen “farkına varma” terimi, sınıfın kendisinin üretim sürecinde nerede konumlandığını idrak etmesiyle ilgilidir.

Engels, 1891 Alman Sosyal-Demokrat Parti program tasarısını eleştirisinde ya da diğer adıyla Erfurt programının eleştirisinde “sınıf bilinçli” işçi (klassen bewusst) kavramının yerine “sınıf durumlarının farkına varmış işçiler” teriminin kullanılmasında özellikle ısrar eder. Programın o bölümünde, tüm diğer ulusların proleteryası ile Alman işçi sınıfının ortak çıkarı anlatılır; bu nedenle de Engels, kavramın diğer dillerde de kolay anlaşılmasını, yanlış anlamalara neden olmamasını özellikle istemiştir.

Sınıf çıkarı

Kapital’in birinci cildi yirmiyedinci bölüm sayfa 696 da, serflerin ve küçük köylülüğün mülksüzleştirilerek proleteryanın nasıl oluştuğu, aynı zamanda nasıl mülksüzleştirildiği anlatılır. “Kilise mallarının yağmalanması, kamu mülkünün hileli yollardan ele geçirilmesi, köylülerin ortak topraklarının çalınması, feodal ve klan emlakının gaspedilmesi, hileli iflâslar, ilkel birikimin bir kaç sevimli yöntemi. Kapitalist tarım için gerekli alan gaspedilmiş, toprak sermayenin bir parçası haline getirilmiş, kent sanayileri için gerekli “özgür” ve yertsiz yurtsuz proleterya sağlanmıştı.” der. Marx’ın kapitalizm analizinin en temel noktası mülksüzleştirme sürecidir. Tarımın kapitalistleşmesi, ortak alanların özel mülkiyetin konusu haline gelmesi sonucu köylü nüfusun kentlere sürülmesi, “kullandıkları aletlerin sahibi oldukları ölçüde kendilerinin sahibi olan zanaatkarların bağımsızlıklarını yitirmeleri”(A. Buğra) işçi sınıfının ortaya çıkış koşullarını anlatır. Emegini “özgür” iradesiyle satan ve bunu yapmadan yaşayamayacak olan “özgür işçiler”,

aynı zamanda emeklerini de metalaştırmış olurlar. Bu çerçevede insanlık dışı sömürüye yanıt vermenin bir diğer yanı da, emeğin metalaştırılmasına karşı çıkışı içerir. Mülksüzleştirilmeye karşı direniş, sınıfın ortak çıkarı denilen şeyin bence temel noktasıdır. Mülksüzleştirilme sürecinin kapitalizmin ilk dönemlerine ait olduğunu düşünmek yanıltıcıdır. Kapitalist sistemin temel dinamiği hâlâ mülksüzleştirme ve güvencesiz emek üzerinden sömürüdür. Kürt köylüsünün topraklarından kopararak, terör bahanesiyle batıya sürülmesi, Diyarbakır’ın büyük metropollerin nüfuslarını on yıllık bir zaman diliminde yakalaması, bu mülksüzleştirilmenin halen her adımda sürdüğünün somut göstergesidir. Bugün batıya sürülen Kürt köylüsünün durumu ile 18. yüzyılda İrlanda’dan kovulanların kaderi, benzer bir kaderdir. Ayrıca işçi sınıfı, yirminci yüzyılda özellikle, 1945 -1974 döneminde kapitalizmin nispi refah sürecinde ciddi kazanımlar elde etmiştir. 1974 -1992 durgunluk sürecinde ise haklarını önemli bir ölçüde korumayı başarmıştır. Bundan dolayıdır ki aşağıda, Engels’in alıntısından da anlaşılacağı üzere işçi sınıfı bu kazanımları sürecinde az çok mülk edinme (ufak bir ev, ya da yerli otomobil) imkânını da yakalamıştı. Ancak daha sonra kazanımların kaybedilmesi sürecinde sınıf, bu imkanlarını da kaybetmeye başlamıştır. Bir biçimde bankalar aracılığıyla kredi kullanılmaya özendirilen çalışan sınıflar, kriz sürecinde işlerini kaybettikleri ölçüde yine bankalar aracılığıyla mülksüzleştirilmeye çalışılmaktadır.

Ortak sınıf çıkarı, olarak adlandırılabilir ikinci bir olgu ise sınıfın, yaşam ve çalışma koşullarındaki belirsizliktir. Proleteryayı kendinden önceki ezilen sınıflardan ayırıcı özellik, ücrete dayalı yaşamının sürekli gel/gitlere açık olmasıdır. Yani kapitalizmin genişleme döneminde kârların yükselişinden pay alma çabası, birikim koşullarının uygun olduğu koşullarda “sermayeye bağımlılık ilişkileri daha tahammül edilebilir olur.

İşçiler bu dönemde, Engels’in dediği gibi : “zevk alanlarını genişletebilmekteler; giysi,

ev eşyası vb. gibi tüketim fonlarına bazı ekler yapabilmekteler ve küçük bir yedek-fonu parası ayırabilmekteler”. Böylesi dönemlerde bu olanaklar, “ücretli işçinin kendisi için dövmüş olduğu altın zincirin uzunluğunda ve ağırlığındaki bir gevşemedir”.

Şüphesiz ki çevrimin yükseliş dönemlerinde de işçi sınıfı ekonomik mücadele sürdürmektedir. Kapitalizmin kriz dönemlerinde yaşadığı daralmanın sonucu işçilerin elde ettiği hakları korumak için direnme çabaları, ya da geri çekilmelerine rağmen krizin yaşamlarını tehdit eder boyuta ulaşması, geçmiş toplum düzenlerinde olası olmayan durumlardır.

Engels’in, Erfurt programının eleştirisinde, parti programına yazılmasını özellikle istediği bu belirsizlik sürecidir. “Emekçilerin örgütlenmesinin, onların giderek güçlenen direnişinin yoksulluğun derinleşmesine karşı belirli bir engel oluşturması mümkündür. Ama kesin olarak artan birşey varsa o da yaşamının belirsizliğidir. İşte ben bunu ekledim.” (1891 SDP program tasarısı eleştirisi sayfa 81)

Sendikal mücadeleyi yetersizleştiren ve etkisizleştiren en önemli nedenlerden başlıcası sayılabilecek olan bu belirsizlik süreci teşhir edilmeden sınıfın biraradalığına katkı sağlanması gerçekten zor olur kanaatindeyim.

Sınıfın ortak çıkarı noktasında yakalanması gereken bir diğer halka ise çalışma zamanıdır.

E.B.Thompson, işçi sınıfının kendini oluşturma sürecinde, fabrikayla henüz tanıştıkları bir süreçte, işçilere patronların ilk anlattığı şeyin çalışma zamanı ve zaman kavramının tanımlanması olduğunu anlatır. Çağdaş yaşamın, modernitenin bir unsuru olarak zamanın kullanılmasının öğretilmesi süreci aslında işçileri uzun çalışma sürelerine razı etmek, onları olabildiğince sömürmenin bir yöntemi olarak şekillenmiştir. 1830’ lardan sonra gelişen teknolojik süreç işçilere daha az çalışmanın mümkün olduğu fikrini vermiştir.

Marx’ın Kapital’de mutlak artı değeri anlatırken İngiliz işçi sınıfının çalışma süreleri için verdiği mücadeleyi anlatır. “Normal*-10 saatlik

işgünü- işgünü sermaye sınıfıyla işçi sınıfı arasındaki bir iç savaşın sonucunda çıkmıştır” diye yazar. (iktibas eden A.Buğra, Kapital birinci cilt sayfa 283)

Bu gün dahi Türkiye’de bir çok sektörde 8 saatlik işgünü uygulanmamaktadır. İşçiler yemeklerini dahi ayak üstü atıştırmak suretiyle, öğlen tatillerinden vazgeçerek işlerini korumaya çalışmaktadırlar. Bu insani olmayan çalışma koşulları rededilmeden işçilerin kendileri için sınıf olma durumu mümkün görünmemektedir.

Gelinen teknolojik süreç, bu gün işçi sınıfının uzun çalışma süreleri yerine daha kısa çalışma sürelerinde çalışmasına imkan vermektedir.

Bu nedenle sekiz saatlik saatlik işgünü yerine daha az çalışma, sınıfın kendini gerçekleştirme- sinin imkanlarını da yaratacak bir süreç olacaktır.

Diğer bir yandan, neo- liberalizmin 90’lı yıllardaki konseptinin sadece bu yıllara özgü bir süreç olmadığını belirtmekte fayda vardır. Benzer şartların 1800’ lardan bu yana sürdüğünü bilmemiz gerekir. Marx’ın dahi Kapital’de verdiği istatistiklerde, hizmet sektöründe çalışanların sayısının her zaman fabrikada çalışanlara oranla daha fazla olduğunu görmekte fayda vardır. Yine E.P.Thompson’un çalışmasında görülebileceği gibi, ev işçiliği, esnek çalışma, güvencesizlik ve belirsizlik, kapitalist sistemin bugün de, geçmişte de sömürsünün temel dinamikleridir.

İşçi sınıfının, yirminci yüzyılın son dönemlerinden itibaren yirmi birinci yüzyılda kazanımlarının önemli bir kısmını kaybetmiş olması, mücadelenin yeniden örülmesinin engeli değil bizzat harekete geçiricisi olduğu temel dinamiğidir.

Bu çerçevede işçi sınıfının politika alanlarına geri dönüşünün sağlanması, onların en genel çerçevedeki çıkarlarının ortaklaştırılmasıyla mümkündür. Gittikçe güvencesiz ve belirsizleşen iş süreçlerine karşı, mülksüzleştirilmenin ve meta- laştırmanın bir parçası olan ezilenler ve Kürt yoksul sınıfları ile geliştirilecek ortak dinamik, işçi sınıfın kendisi için sınıf olmasının da dinamiklerini taşıyacaktır.

Che

Bizimle ve Her Yerde

“Mümkünün son sınırına imkansızı elde etmek için çabalayanlar ulaşabilir ancak. Gerçekleşmiş imkanlar, zorlanmış imkansızlıkların sonucudur. Öyleyse nesnel olarak imkansızı istemek budala bir hayalcilik ya da kendini aldatmak anlamına gelmiyor.”

K. Liebknecht

“...artık bundan sonra ölümümü bir kayıp olarak algılamayın. Nazım Hikmet gibi; mezarıma sadece bitmemiş bir şarkının hüznünü götüreceğim...”

Mehmet Kandur

Tarihsel olayları, bu olaylara yön veren düşünce ve liderlerini, ikinci el aktarmaların sınırlayıcı bilgileri ,gerçekliğini ölçebilecek bir endazeden yoksun olduğumuz sözlü tanıklıklar ve çoğu kez, tarih yazıcısının objektif olmaktan uzak tercihinine bağlı kalarak, aktüel yapılar ve olanaklar çerçevesinde yeniden ele alıp yorumlamanın, ansızın ters ayak üzerinde yakalanma gibi bir riski vardır. Konu Che olunca, bu risk, hem kütleli ve hem de nicelik olarak bin kat daha fazladır.

Otuz dokuz yıllık kısacık bir ömrün bitmeyen serüvenindeki durakların her birinde, tarihin belleğine kazınmış her olguyu, her olayı, o duraklardaki kahramanı; Ernesto’yu, Doktor’u, Che’yi, Commandete’yi, Başkan’ı, Bakan’ı, Tatu Muganda’yı, Ramon’u, Fernandes’i, olayların ve tarihin akışı içerisinde yerli yerine oturtmaya çalışma kaygısıyla ortaya çıkan bir çok eser var-

ken,cevabı bizde olmayan; ‘yeniden uzun uzadıya bir Che anlatımına gerek var mı’ sorusu rahatlıkla sorulabilir.

Che hakkında ciltlerce kitap yazıldı, yüzlerce yazı yayımlandı, belgeseller yapıldı,konferanslar verildi, filmler çekildi. Emperyalist küresel medyanın ve lokal işbirlikçilerinin, spekülasyona dayalı mal kategorisindeki maksatlı neşriyatlarını bir tarafa bırakırsak, yoğun emek ürünü bir çok iyi niyetli, ciddi çalışmalarda bile, doğrusunu söylemek gerekirse; yine de bir yerlerde, ne olduğu tam tamına anlayamayan, bir şeylerin eksikliği hissedilir.

Bir kısım çalışma; salt olaylar zincirinin halkalarına denk gelen biyografik bir yap-boz çerçevenin dışına çıkamamış, bir diğerleri ve genellikle subjektif sahiplenmeciliğin veya az zahmetli toptancılığın ötesine geçememişlerdir. Bir başka grupta olanlar; Che hakkında çok kıy-

metli bilgiler sunmalarına ve onu bulup anlamada önemli birer rehber kaynak olmalarına karşın, onun yaşamını, diyalektik çerçeveye tanımlanan hümanizmasını, kavgasını, rüyasına bağladığı geleceğin dünyası ve o dünyayı kuracak “yeni sosyalist insan” a ilişkin algı ve tarifini, sömürgeciliğe, yeni sömürgeciliğe, emperyalizme karşı mücadeledeki nirengi noktalarını, yoksul Güney Amerika, Afrika ve Asya halklarının kurtuluş mücadelelerinin yönünün tayin edilmesindeki bilimsel öngörü, taktik ve stratejisini, dinamik bir süreçle zenginleştirdiği Marksist- Leninist çizgisini, ekonomik, siyasi ve askeri konulardaki düşüncelerini, onu komünizm idealine bağlayacak, bütünlük, vurgu ve içerikten yine de uzak kalmışlardır.

Açıktır ki; bu yazı da, mütevazı ölçülerinden ve sınırlı kaynak taramasından dolayı aynı kaderi fazlasıyla paylaşacak ve asla “boşluk doldurma” iddiasında olmayacaktır. Ancak, bir yandan bu yazı; günümüze dek bilinmezliğini sürdür gibi görünen veya, daha doğru bir ifadeyle; yanlış bilinen, kasıtlı ya da kendiliğinden üstü örtülen, çoğu zaman çarpıtılan, bulanıklaştırılan, gerçeklikten koparılan, saptırılan bir çok olayın önündeki perdeyi aralamanın samimi niyetini taşıyacak, diğer yandan ve esas olarak ise; Che’yi ve düşüncelerini, yeni tarzda ve yeni anlayışla ele almanın gerekliliğine vurgu yapacak, “hangi Che” sorusuna yanıt arayarak, en özlü ifadeyle; komünist hareket için Che’nin ifade ettiği anlamı, bir çok riski de göze alarak, mümkün

mertebe Che'nin izini sürerek anlamaya ve anlatmaya çalışacaktır.

Che'nin; emperyalist hegemonyanın biçimlendirdiği, merkantilist değer yargılarının hüküm sürdüğü günümüz kaotik dünyasında, ; katı ilkelikten pragmatist devrimciliğe, ütöplast gerilladan soyut ve anlamsız mite, gözü pek bir gerilladan bozguna uğramış bir ordu komutanına, doğaüstü bir güçten Mesihvari bir azize varıncaya kadar, çeşitli biçimlere sokulan bir figüre dönüştürülmesi; onu, ideolojik yolculuğunda çizdiği güzergahtan alı koymak ve izleyenleri için bu yolu tamamen geçişe kapatmak isteyenlerin amaçlarına bilerek ya da bilmeyerek hizmet ettiği tartışma götürmez bir gerçektir. Bu bilgi kirliliği ve aşağılık propagandanın hakim olduğu atmosferde, olguların ve onların arka planındaki nesnel süreçlerin hamasi duygusallıktan uzak kalarak değerlendirilmesi ve objektif bir yaklaşım benimseyerek Che gerçekliğinin anlaşılıp anlatılması, bir çok zorluğu içermesine rağmen, ivedilikle yerine getirilmesi gereken bir görevdir.

Devrimin sosyologu ve komünist yeni insanın baş öğretmeni Che yerine, şekilsiz bir mumya, nostaljik bir ayrıntı, ihtiyaç duyulduğunda, ihtiyaç duyulduğu kadar ısıtılıp, imitasyon polisajla parlatılan bir Che imgesinin servis edilmesi, emperyalist propagandanın bir ayağını oluşturmasından başka; "üstesinden gelmiyorsan benimseyerek zararsız hale getir" taktiğinin de en çıplak ifadesidir.

İngiltere Anglikan Kilisesi'nin, halkın kiliseye devamsızlığını engellemenin ve dini ayinlere motivasyonunu güçlendirmenin bir yolu olarak, başına dikenli taç takılı Che'nin, İsavari bir portresini dağıtması ve aynı kilisenin ergenlik çağın-

daki genç kızlara yatak odalarına bu posterini asmalarının salık vermesi (Peter Mc Laren: Che Guevera ve Devrimin Pedagojisi. Devrin Yayınları s.41), ABD Dışişleri Bakanı H. Clinton'un; "internet çağımızın Che Gueverasıdır" biçimindeki şımarık ve küçümsemeye yönelik çarpıtmaları, ya da; Malcolm-X in ABD posta pullarına portresinin konulması, bu bağlamda ele alınır ve değerlendirilirse, hayasızca yapılan emperyalist propagandanın çirkin yüzü, bir önceki paragrafla ilintilendirildiğinde, daha net olarak açığa çıkacaktır.

Aydın bir babanın ve entelektüel bir annenin çocuğu olarak 12 Haziran 1928 tarihinde dünyaya gelen Ernesto'nun; Binbaşı Commandete Che Guevara'ya , Küba Merkez Bankası Başkanlığı ve Sanayi Bakanlığına, oradan Kongo'ya, Bolivya'ya uzanan mücadele çizgisinde ortaya çıkan; devrime ve yoksul halkların kurtuluşuna duyduğu yüksek düzeyde sadakat ve inancın mayasını, pratikle defalarca kanıtlanmış askeri dehasını, siyasal ve ekonomik konularda yaşamın diyalektiği ile ördüğü düşüncelerinin oluşmasını, kuşkusuz; yoksul-

luğunu zenginliğinden alan,bugünü geçmişine esir, önce İspanyol ve Portekizlilerin, sonrasında ABD Emperyalizminin zulmü altında ezilen Latin Amerika ülkelerindeki halkların yaşam koşullarında, maden ocaklarında çıkarılan maden miktarı kadar ölen işçilerin aile dramlarında , latifundialardaki sefalette, teneke mahallelerinde mineral eksikliğini toprak yiyerek gidermeye çalışan yerli halkın çocuklarının solgun benizlerinde aramak gerekir.

Belleğinde geçmiş yoksulluğundan başka bir şey olmayan bu kıtanın, ekonomik ve sosyo-politik anatomisini, toplumun DNA sına varıncaya

**Küba devriminin;
halk güçlerinin
düzenli orduya karşı
savaşı kazanabileceğini,
devrim yapmak için
tüm koşulların
bir araya gelmesini
beklemenin her zaman
gerekli olmadığını,
az gelişmiş
Latin Amerika'da
silahlı savaşın
temel alanının kır olduğunu
kanıtlayarak,
Latin Amerika'da
devrimci hareketlerin
mekanizmasında
üç temel değişim
meydana getirdiğini
düşünüyoruz.**

kadar detaylı bir şekilde önümüze koyan bir kaynaktan aktaracağımız şu pasaj, hemen hemen tüm Güney kıtanın temsili tomografisini çekmekte ve kıta halkı için kurtuluşa giden yolların yön tayininde temel olmaktadır.

“Bugünün latifundium’ları sömürgeci dönemin plantasyonlarının devamıdır. Dış talebe bağımlı ve çoğunlukla dışardan finanse edilen latifundium düzeni, Latin Amerika’nın ekonomik gelişmesindeki önemli dar boğazlardan biri ve halk yığınlarının yoksulluğunun başlıca nedenidir....hasat zamanlarında açlığın harekete geçirdiği bitmek tükenmek bilmeyen işçi akınları, düzenin sürekliliğini sağlar... her ülkede, en yoksul bölgelerden akın eden işsiz sayısı akıl almaz boyutlardadır. Yaşam düzeylerini yükseltmek ve kent uygarlığı denen kocaman panayırda bir yer edinmek isteyen aileler kentlerde düş kırıklığına uğrar. Yürüyen bir merdiven sanki cennete gidiyormuş gibi görünür; ama göz kamaştıran her şey karın doyurmaz. Kentler yoksulun yoksulluğunu daha da arttırır. Çünkü önlerine erişemeyecekleri zenginlikler serer ama karınlarını doyuracak bir tabak yemek, başlarını sokabilecek bir barınak sunmaz”. (Eduardo Galeano, Latin Amerika’nın Kesik Damarları, Çitlenbik Yayınları s.88,s.315)

Che, o berrak aklı, sevgi dolu yüreği, sarsılmaz inancı ve başarmaya olan ölçüsüz isteğiyle kıtayı baştan başa dolaşırken, işte bu kısa alıntıda tarifini vermeye çalıştığımız insanları ve yaşam koşullarını tanımış, emperyalist yağma ve kıskacı bire bir gözlemiş, geçmiş, kültürü, tüm varlığı, kişiliği ve hemen her şeyi elinden almış halkla, yaşamlarına katılarak, adeta özdeşleşmiştir.

Bilindiği gibi,astım anamnezi vardı Che’nin. Katledildiği 9 Ekim 1967 tarihine kadar yakasını bırakmayan ve zaman zaman ölümcül krizlere kadar uzanan bu hastalığın pençesinde gösterdiği insanüstü direncin her türlü ideolojik ve politik bakış açısı dışında ayrı bir değeri vardır. O, bir anlamda; yaşamakta olduğu her bir günü, hayatından kalan ve kendisine verilen bir “ödül”, kısa bir bakiye olarak görmüş ve ne yapılması ge-

rekiyorsa en iyisini o anda yapmak gerektiği noktasında asla ikircikli davranmamıştır. Beklemek onun için ihanetle özdeşti. Yaşadığı her günü yaşamının son noktası olarak görecektik kadar cesaretle ölümün üstüne yürüyen, yaşadığı her anı devrim için savaşımaya adanmış bir başka örnek devrimciyi anmak, Fidel’den; “... örnek bir devrimci, örnek bir komünist arandığında Che’den daha üstün bir sembol yoktur...” şeklindeki sözleri duyduktan sonra, en azından bu satırların yazanı için, olanaklı değildir. O, ölümün üstüne yürüyerek gösterdiği örnek cesaret ve kararlılıktan daha da baskın bir yaşama arzusu taşıyordu. Çünkü, o gerçekçi idi ve imkansızı istiyordu.

Che konulu bir tartışma nerede ve ne düzeyde yapılırsa yapılsın, genellikle ortamı kesif bir barut kokusu kaplar. Dünyayı sadece gez-göz-arpacak çizgisinin dar ufkunda arayanlarla, Che ‘den rüşeym halinde de olsa “barışçıl geçiş” olanakları niyaz edenler arasında bilimsel düşünce sistematığının sınırlarını zorlayarak yapılan tartışmalar genellikle, Che ‘nin ve ilkelerinin hak ettiği ciddiyeti teslim etmekten uzak, bir çözüm noktasına varamadan, sonraki düelloya randevu verilerek tatil edilir.

Latin Amerika ülkelerinde, o günün koşullarında devrim için başka seçeneklerinin teorik ihtimallerini, isteksiz bir üslupla da olsa, kabul etmekle beraber Che, temel olarak gerilla mücadelesinin zorunluluğunu vurguluyordu. Ama bu onun öznel düşüncesinden değil, bizatihi, kıtadaki somut koşulların somut tahlilinden, tek tek ülkelerdeki sınıfsal mevzilenmelerden, emperyalist ahtapotun gerici askeri diktatörlükler vasıtasıyla yoksul halka uyguladığı sistemli şiddetten, üretim ilişkileri ve üretici güçler antagonizmasının ortaya koyduğu panoramadan ve en netice; nesnel durumdan kaynaklanıyordu.

Böyle olmasına karşın, Che’nin, hemen her durumda, enine boyuna ölçüp biçmeden, yırtık pırtık zeytin yeşili üniformasının orasından burasından bombalar sarkan, palaskasında dört beş adet şarjör, mitralyözün başında ateş etmeye hazır bir gerilla komutanı olarak algılanması,

Che'yi, Küba'da sosyalizmin kuruluş kavgasındaki Marksist-Leninist çizgiden ayırmak, onun ideolojik-politik düşüncelerini ,ekonominin planlanması, eğitim ve toplum sağlığı konularındaki yaşamsal öneri ve ısrarlı komünist tutumunu, daha sonra yaşamın pratiği ile doğrulanan öngörülerini bir tarafa itmek, Che'nin düşüncesini basit bir gerilla *foco*'su anlayışına indirgemek olur ki; bu, Che'yi hiç anlamamak ve ona yapılacak en büyük haksızlık olur.

Genel yanlış algı; Che'nin devrimi, silahlı mücadeleye, silahlı mücadeleyi kır gerillasına, kır gerillasını *foco* nüvelerine endekslediği şeklindedir. Bu indirgemeci yaklaşım Che'ye ait değildir. "Gerilla Savaşının Genel İlkeleri" adlı broşüründe Che, Küba ve bir anlamda da, henüz gözlerini açmadan karşı devrimle boğulan Guatemala Devrimi deneyimlerine dayanarak formüle ettiği ve kendi adlandırmasıyla; "devrime üç katkı" başlıklı ilkelerinin hak ettiği ciddiyetle değerlendirilmemesinden , ya da; anlaşılmak istenmemesinden kaynaklanan bu yanlış algıyı, yine Che'nin konuşma ve yazılarına dayanarak tartışmaya çalışacağız. Devamla; devrim sonrası Küba'sında sosyalizmin kurulmasına ilişkin ekonomik ve siyasal düşüncelerine, Küba'dan ayrılmasının üzerindeki maksatlı spekülasyonlara, Che düşmanlarınca "fiyasko" olarak adlandırılan Kongo ve Bolivya olaylarına, SSCB'den "uzaklaşırken" Çin'e yaklaşıp yaklaşmadığına, BM ve Cezayir konuşmalarındaki ayrıntılara, soğuk bir Meksika gecesinde tanıştığı ve Küba'nın kurtuluşundan sonra "başka gökler altında savaşacağım" dediği Fidel'e bıraktığı mektuba ,o mektubun okunduğu zamanın uygun olup olmadığı hususundaki sorulara cevap ararken, kısa notlar düşüp hatırlatmalarda bulunmaya çalışacağız.

Küba'da, devrim zaferinin yaşandığı günlerde Che, bir taraftan ülkenin içinde bulunduğu koşulların önüne yığıldığı devrimci görevleri durdurarak bilmeden yerine getirmeye çalışırken, öte yandan yaşanan pratiğin analizini yapıp bilimsel devrimci teorinin zenginleştirilmesi yönünde yoğun mesai harcıyordu. Devrimin, Küba halkı-

nın, Batista diktatörlüğüne karşı kazanılan destansı silahlı bir zafer olmasının ötesinde, Latin Amerika halklarının davranışları ile ilgili eski dogmaları da yıkmaları, ezberleri bozarak, gerek devrim için yola çıkanların ve gerekse yoksul halkın devrime bakış açılarında köklü değişiklikler yapmıştır. Che,başından zafere kadar içinde olduğu mücadelenin zengin pratiğinden damıtılarak bu perspektifi şöyle açıklıyor:

"Küba devriminin; halk güçlerinin düzenli orduya karşı savaşı kazanabileceğini, devrim yapmak için tüm koşulların bir araya gelmesini beklemenin her zaman gerekli olmadığını, az gelişmiş Latin Amerika'da silahlı savaşın temel alanının kır olduğunu kanıtlayarak, Latin Amerika'da devrimci hareketlerin mekanizmasında üç temel değişim meydana getirdiğini düşünüyoruz." (Che Guevara, Askeri Yazılar, Yar Yayınları s.31)

Sırayla gidelim: Tarihsel süreç boyunca en az bir kez gerçekleşmiş ve olmuş olan bir şeyin olmamış olma ihtimali sıfır olduğuna göre, Che'nin burada; "kazanabilir" şeklinde formüle ettiği olasılık, artık olasılık olmaktan çıkmış elle tutulur bir gerçekliktir. Küba bunun canlı örneğidir ve zaten, Che'nin formülasyonu bu kaide üstüne oturmaktadır. Halk güçleri Batista'nın düzenli ordusuna karşı zaferi elde etmiştir. Özet bu.

Koşulların bir araya gelmesini beklemenin her zaman gerekli olmadığı ilkesindeki "koşul" un ne olduğunun açıklamasını bir sonraki pasaja bırakarak, az gelişmiş Latin Amerika ülkelerinde, tümünde değil, silahlı savaşın temel alanının kır olduğu ilkesiyle, Che'nin; diğer savaş alanlarını, kent birliklerini, yığın hareketlerini ve genel grevlerin önemini yadsıdığı savunun mekanik , itici, zorlama , analitik düşünme ve kavrama yeteneğinden yoksun görüşlerin, olaylara Marksist-Leninist devrim anlayışı çerçevesinden değil de, ne denli,kendi dar kalıplarının sınırlı ufkundan baktıklarını anlamaya çalışacağız.

Che bu düşünceleri, devrimin yönetici kadrolarının toplumsal ve doğal yasaları özümsemiş olup olmamalarından bağımsız olarak,ama, temelinde Marksizm'in yasalarını fazlasıyla barın-

dıran bir devrimden yola çıkarak tarif etmektedir. Che'nin yaptığı; alışlagelmiş donuk devrim anlayışına yeni bir boyut ve işlerlik getirmek, onlarca cilt kitaptan daha fazla bilgiyi devrimcilerin önüne boca eden, canlı bir deney olarak Küba Devrimi'nden çıkardığı dersleri, sistematize ederek refleksi kaybetmiş devrimci hareketleri uyarıp önlerine koymak , devrimi yaymak için yeni çıkış noktaları, yaşamın özüyle uyumlu strateji ve taktikleri Marksist-Leninist devrim çizgisinin dinamik işleyişi ile uyumlu hale getirip sunmaktır.

Küba Devriminin Latin Amerika ve diğer ezilen Afrika, Asya halklarının kurtuluş mücadelesine yaptığı bu üç katkıyı değerlendirirken Che; hareketsizliklerini düzenli ordulara karşı bir şey yapılamayacağı gibi bahanelerle haklı çıkarmaya çalışan sözde devrimcilerin eylemsizliğini eleştirir ve bazı ülke partilerin , Leninist devrim anlayışı ile bağdaşmayan, nereden devşirdikleri pek de sarih olmayan tek tip, şabloncu devrim görüşlerini mahkum eder.

Devrimin tüm nesnel ve öznel koşullarının bir araya gelmesini (genellikle devrim anı ile karıştırılan) hülyasıyla bekçilik yaptıkları tapınak kulübelerinde uyuklayan bu beklemeçiler, koşulların var olup olmadığını da saptama cüretinden yoksun bir konumda, bir noktaya kadar hızlandırıcı anlamında öncünün rolünü, "koşulların olgunluk düzeyini" nin yetersizlik gerekçesiyle savsaklayarak, devrimi spontane bir sürecin ucu açık belirsiz geleceğine terk etmelerinden ve pandemik virüs gibi, bir biri ardından yayılan Latin Amerika diktatörlüklerinin, bir bakıma koltuk değneği olmalarından dolayı Che'nin ağır hücumlarını fazlasıyla hak ettiler.

Kitlelerin eylemli birliği, örgütlülük düzeyi,

savaşa atılma cesaret ve kararlılıkları temelindeki subjektif olguların, objektif koşullar üzerindeki, çelişkiyi belirginleştirme yönünde yapacağı pozitif basıncın küçümsenmesi alışkanlığının var olduğu pasifist tutumlar Latin Amerika halkları ve onların partilerine hayli pahalıya mal olmuştur.

Moncada Kışlası saldırısı sırasında veya Granma çıkarmasında, ya da, yirmi iki kişi kaldıkları halde, bu sayı bazen on iki olarak verilmektedir, Sierra-Maestra' yı mekan tutan devrimin kahramanları için Batista diktatörlüğünü yıkmak üzere ettikleri yeminden gayri hangi nesnel veya öznel koşul olgunluk düzeyine erişmişti ? Che ve Raul dışında Marksizm'den haberi olan kaç kişi vardı? Kısa süre içerisinde, yirmi iki kişilik, inançlarından başka silahları olmayan gerilla grubu yenilmez isyan ordusuna dönüştü ve adaya özgürlük getirdiler. Savaşarak öğrendiler, öğrendiklerini kavgalarına kattılar, yürürken yol açtılar ve bu diyalektik etkileşim ışığında Küba'da sosyalizmi kurdular.

Devrimi bir oldu bitti, basit bir iktidar devirmesi olarak algılamayan Che, devrimci mücadeleye bir milat tayin etmez. Onun, "devrimcinin görevi devrim yapmaktır" sözü ; en küçük birimden ülkeye, oradan kıtasal devrime ve nihayetinde dünya devrimine

uzanan dinamik sürecin öznesi olarak devrimciye, daha da fazla partiye, bulunduğu hemen her koşulda savaşız ,sömürsüz , özgür bir dünyanın kuruluşuna hasredilecek bir savaş için gerekli startın işaret fişeği anlamındadır. Bu tarz bir işaret, iradeci bir yaklaşım yorumuna uygun düşer gibi görünse de, 'savaştan yenilebilir ama hiç savaşmayan zaten yenilmiştir' ilkesiyle hareket eden Che için, ihtiyatla karşılanması gereken bir husustur. Ayrıca , vecd içinde mihraba secde ederek koşul beklemekten de evladır.

**Küba'da
bir sosyalist devrim
yapılmışsa
bunun koşullarının
önceden var olduğunu
söylüyoruz.
Çünkü koşullar
gerçekleşmeden
devrim yapmak,
iktidara geçmek,
sonra da
sihirli değnekle
dokunulmuş gibi
sosyalizmin
kurulduğunu
açıklamak
hiç bir kuramın
ön görmediği bir
davranıştır.**

En dar anlamıyla, devrimcinin görevini tarif etmek ve genel olarak; Latin Amerika ülkelerinde, işbirlikçi burjuvazi ile feodal yapıların oluşturduğu oligarşik diktatörlüklerle halkın gösterdiği basınç arasında, durağan haldeki kitlesel enerjinin eyleme dönüşmemesi durumu olarak ortaya çıkan “kararsız denge” nin kırılmasına yönelik, kıtanın bazı özgünlüklerinin ve özellikle Küba Devrimi deneyiminin bıraktığı zenginliklerin üzerine dayandırarak yaptığı “beklemenin her zaman gerekli olmadığı” biçimindeki formülasyonunun, gerçekte iş yapmak isteyenler açısından, devrimin koşullarının Marksist-Leninist tarzda değerlendirilmesiyle çelişir bir yanı yoktur.

Sosyalist Planlama üzerine, Charles Bettelheim ile yaptığı tartışmalarda, sorun, dönüp dolaşıp sosyalizmin kuruluşu için belirli kültür düzeyinin gerekliliğine bağlandığında, koşulların olgunluk düzeyi bağlamında, II. Enternasyonalciler ve Suhanov’un, “Rusya’da ,üretici güçler, sosyalizmi kuracak kadar kültürel düzeye henüz ulaşmamışlardır” şeklindeki değerlendirmelerine Lenin’in; “..Eğer sosyalizmin kuruluşu için belirli bir kültür düzeyi gerekliyse.. niçin önce bu kültür düzeyine ulaşmak için gerekli koşulları elde etmek üzere yola koyulmayalım ve daha sonra işçi-köylü iktidarı ve Sovyet düzeninin yarattığı temel üzerinde ilerleyerek diğer halklara niye yetişmeyelim” şeklindeki cevabını hatırlattıktan şöyle devam eder:

“Küba’da bir sosyalist devrim yapılmışsa bunun koşullarının önceden var olduğunu söylüyoruz. Çünkü koşullar gerçekleşmeden devrim yapmak, iktidara geçmek, sonra da sihirli değnekle dokunulmuş gibi sosyalizmin kurulduğunu açıklamak hiç bir kuramın ön görmediği bir davranıştır.(Che Guevara, Siyasal Yazılar, Yar Yayınları, s.15

Bazı Marksist partilerin, ’ iktidarın olgun bir meyve gibi avuçlarına düşmesini’ beklemelerini devrime ihanet derecesinde eleştiren Che, bu partileri, devrimci dalgaları seyretmeye değil, gerekli koşulların yaratılmasına ve eylemsizlikle malul karasızlığın bozulmasına katkı göstermeye

çağırır. Marksist-Leninist perspektiften ve canlı pratiğin dayattığı somut koşullardan hareket ederek değerlendirildiğinde, Fidel’in de önemle vurguladığı *foco* katalizörlüğü kuramı ile, nesnel durumu görebilen ve bu durum karşısında devrimci tutum belirleyebilen partilerin teorik bakışı arasında, az gelişmiş Latin Amerika ülkeleri özelinde, taktik ya da stratejik olarak, devrimci mücadeleye hazırlık anlamında esaslı farklılıklar yoktur.. Che, katalizörün, parti veya *foco*, olayların akışını hızlandırabileceğini ama, bunun nesnel olarak olanaklı olan sınırlar çerçevesinde olabileceğini, daha açık bir deyişle; öncünün ve kitlelerin bilinçli eylemi olmaksızın başarıya ulaşamayacağını tartışmaya meydan vermeyecek netlikte biliyor ve söylüyordu. Bütün bu detaylı ve doğru nirengilere rağmen, ona “paragmatist”, “volantrist” vb gibi küçümseyici kavramları yakıştıranlar, sonuçta görüldüğü gibi, membaı nereden olursa olsun, akış yönü belli olmayan sularda boğulup gittiler.

Latin Amerika’da, “kararsız denge” durumunun yarattığı özgünlük koşullarında, Che’nin devrimciye uyarısı ile özellikle Lenin’in; “*gerekli koşulları elde etmek üzere*” yola koyulmak şeklindeki vurgusu arasındaki yeknesaklığı göremeyen miyoplar, kolları kavuşturup Godot’u bekler gibi” koşul” beklediler ve neticede yılışık teslimiyetçiliklerinin ve kişiliksiz politikalarının girdabında pasifizme sürüklenerek, koltuk değneği oldukları diktatörlüklerin çizmesi altında ezilmeleri bir yana, ihanet yaftası ile de malul oldular.

Che, “üç temel katkı” formülasyonunu tamamen Küba ve Guatemala deneyimlerinin değerlendirilmesine dayandırmaktadır ve ne yazık ki(!), Küba’nın “somut koşullarının somut tahlili” bundan başka bir yola cevaz vermemiştir. Guatemala’da ise; Albenz Hükümeti’nin (1954), bu yola sırtını dönmesi ve daha bir çok faktörün bir araya gelmesi neticesinde devrim, CIA destekli Honduras ve Nikaragua askerleri tarafından boğulmuştur. Sonrasında Şili... Korumalarına teslim olmalarını emreden Allende, elde silah savunma yaparken ve artık o kertede kendine ve

halkına bir yararı olmamasına rağmen, Che'nin beresindeki yıldızla bakarak son kurşunu kafasına sıkarken , kıtada, karmaşık sosyo-politik labirentler içinde "barışçı geçiş" e yol aramakta olan kategori mağduru partilere, gerçeği geç de olsa kavradığının mesajını veriyordu.

Farklı dinamiklerle gelişse de, daha sonra CIA'nın paralı askerlerince bastırılan Dominik Devrimi'nin ,Sandinistlerin , "foco" cu kalıpları aşır kır-kent-yığın hareketleri birliğinin sağlanmasında örnek teşkil ederek Nikaragua'da verdikleri destansı mücadelenin, Küba deneyimlerinden oldukça farklılıklar göstermelerine rağmen, kutup yıldızının Che olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Angola ve Mozambik bunlara kara kıtadan eklenebilecek örneklerdir.

Yaşamın pratiğinin önümüze koyduğu bu tarihsel gerçeklikleri kısaca özetledikten sonra tekrardan Che'nin formülasyonuna dönebiliriz. Ama önce bir kaç ayrıntıyı daha konuyu tartışmadan önce buraya aktararak tartışma alanını genişletelim:

İlkin, Che'nin; Latin Amerika proletaryasının, köylüsünün, devrimci aydınının rehberi anlamında değer biçtiği II. Havana Deklarasyonu'ndan (1962) bir pasajı aktaralım: "*Bunun (devrimin) barışçı yoldan mı olacağı, yoksa sancılı bir doğumla mı dünyaya geleceği devrimcilerle bağlı değildir. Bu yeni toplumun oluşmasına karşı direnen eski toplumun gerici güçlerine bağlıdır... Devrim tarihte bir ebe rolü oynar. Zorunlu olmadıkça şiddet önlemine baş vurmaz, ama doğumun imdadına yetişmenin zorunlu olduğu her koşulda bu önlemleri (şiddeti) duraksamaksızın uygular."*

Latin Amerika'da devrimci mücadele ve bununla bağlantılı olarak, silahlı mücadele ve şiddet, genel anlamda gerilla ve özel olarak kır gerillası sorununu, mücadele olanakları ve zorunlu doğrultuyu bu deklarasyonun ışığında aktarmaya çalışır Che;

"İlkin hedefi incelemeliyiz ve burada, Latin Amerika Kıtasında, silahlı mücadeleden başka bir yöntemle iktidarı ele geçirmenin mümkün olup olmadığını görmeliyiz... " şeklindeki tespiti-nden sonra, barışçı mücadelenin kitle hareket-

leri yoluyla ve özel bunalım dönemlerinde olabileceğinin teorik olasılıklarını ihmal etmemek kaydıyla şöyle devam eder: "*..Bir çok ülkede iktidar bunalımı ve bazı özel koşullar olsa da, bu kıtada genellikle, kitleleri, burjuva ve toprak sahibi hükümetlerine karşı şiddet eylemlerine sürükleyen nesnel koşullar vardır... Tüm koşulların olduğu ülkelerde iktidarı ele geçirmek için harekete geçmemek elbette ki doğrudan doğruya suç olurdu... Tüm koşulların var olmadığı ülkelerdeyse çeşitli seçeneklerin ortaya çıkması ve her söz konusu ülkeye uygulanabilir bir karara teorik tartışmalardan varılması olağandır."* (Che Guevara, Askeri Yazılar. Yar Yayınları, s.163)

Şiddeti dayatan burjuvazidir. Devrimci şiddet ise, işçi sınıfı ve yoksul halkın öncüsünün, sınıfların ve uzlaşmaz çelişkilerinin koşullarında ortaya çıkan devletin uyguladığı sistemli zorun, bazı tarihsel varyantlarda ucunu sivilterek zulme dönüşmesine verdiği yanıtıdır. Öncünün uygun bulunduğu koşullarda başvurulacak devrimci şiddetin, gerici şiddeti şiddet kullanarak olumsuzlaşması kuralı üzerinden yürüyen Che'nin yaşadığı dönemin Latin Amerika'sında bundan başka bir kurtuluş güzergahı yoktu. Kaldı ki; Che, hiç bir zaman, yel yepelek, teçhizat tüfek, kırlara çekilmenin evrensel bir ilke olduğunu düşünmemiştir. Ama o, burjuvazi tarafından dayatılan şiddetin bir imtiyaz olamayacağı noktasında itirazını haykırır ve gerici şiddetin karşısına devrimci şiddeti koyar. Jose Marti'den pek sevdiği şu cümle onun konuya bakışının özetler: "***Suçlu olan, bir ülkede kaçınılabılır bir savaşı hazırlayandır ve kaçınılmaz bir savaşı ihmal edendir.***"

BM toplantısına katıldıktan sonra New-York'da tartıştığı bir grup genç arasından Kuzey Bölgesi öğrenci liderinin; "burada, Birleşik Devletlerde sizin Fidel ile Küba'da gerçekleştirdiğiniz türden bir gerilla hareketini denemek mümkün mü" şeklindeki sorusunu Che; "*Burada durum farklı, hayır, sanmıyorum, ülkenizin günün birinde gerillanın mekan tutmak isteyeceği bir yer olacağını sanmıyorum.*" diyerek yanıtlar. (Jean Cormier, Che Guevara, Can Yayınları, s.317)

Che bununla da kalmaz. Porto-Riko'yu , ABD ile olan sömürge ilişkileri ve başka bazı özgün nedenlerden dolayı bu "üç temek ilke" dışında tutmasının ötesinde, az- çok gelişmiş bir sanayisi ve işçi sınıfı olan, kent örgütlenmesine ve kitle hareketlerine elverişli Brezilya ve Arjantin gibi ülkelerde, bazı gerilla örgütlenmelerinin, Masetti *foco* su ve ERP gibi, temellerini atmış olsa bile, devrimci savaşın ana manivela kolu olarak kır gerillasını görmez. Dahası o,tüm mücadele olanakları denenip ortadan kalkmadıktan sonra gerilla hareketinin başarılı olamayacağını aşağıdaki paragrafta net olarak vurgular:

"Bir hükümet, hileli olsun olmasın, halka dayanarak iktidara gelmişse ve anayasaya göre az çok yasallığını koruyorsa, gerilla çekirdeği serpilemez,çünkü henüz tüm yasal mücadele olanakları ortadan kalkmamıştır." (Che Guevara, *Askeri Yazılar, Yar Yayınları s.32*)

Özellikle latifundia sisteminin baskın olduğu Latin Amerika ülkelerindeki devrim stratejisi sorununda Che'nin çubuğu köylülükten yana bükmesinde ve temel mücadele alanı olarak merkezlerden uzak kırsal bölgeleri işaret etmesinin temelinde; ideolojik esasları ne yönde gelişirse gelişsin, ekonomik hareket noktalarını tarım reformu ve toprak mülkiyetinin çözüm programının oluşturduğu devrimlerin başlangıçta ve gelişme süreci boyunca esas itibariyle çözeceği antagonizmanın tam ve doğru tespitinin yapılması kaygısı yatmaktadır. Pratikten öğrenmeyi asla ihmal etmeyen Che, düşüncelerini, içinde bulunduğu Küba devrimi olaylarının yanı sıra, Fransız Emperyalizminin pençesinde sefaleti yaşayan Vietnam köylülerinin Ho Şi Minh öncülüğündeki mücadelesinin ve Güneyde yenilgi ile sonuçlanan ve büyük Yunnan yürüyüşü ve kırlara çekilip Mao'nun liderliğindeki Çin devrimci hareketinin deneyleri ile zenginleştirir. Kıta ülkeleri için devrim stratejisini belirlerken, baskın üretim tarzının feodal tarım sisteminin varlığını ana hareket noktası olarak kabul etmesinin yanı sıra, az gelişmiş de olsa bir sanayi kolunun var olduğuna işaretle,kıradaki köylülüğün kültür düzeyi, bilinçlilik ve bunların belirlendiği yaşam

koşulları hakkında rezerv koymayı da ihmal etmez .

Bu noktadan hareketle, II. Havana Deklarasyonunun şu tespitine yer verir: *"...bununla birlikte köylülük,içinde tutulduğu bilgisizlik ve yaşadığı tecrit durumundan dolayı, devrimci aydınların ve işçi sınıfının devrimci ve politik yönetimini gereksinen bir sınıftır; bu yönetim olmaksızın, köylülük kendiliğinden mücadeleye giremez ve zaferi ele geçiremez."* (Che Guevara, *Gerilla Savaşı- Bir Yöntem, Yar Yayınları s.161*)

Gerek Latin Amerika, gerekse Asya ve Afrika'nın bir çok ülkesinde bir çok devrimci hareket ve kurtuluş mücadelesinde, örgütlerin taktik ve stratejilerinde Che'nin düşüncesinin etkilerini hemen her alanda görmek mümkündür. Savaşan devrimcilerin kolektif sağduyularından davranış kalıplarına, mutlak bir değişimi şart koşan romantizminden ekonomik ve siyasi gerçekçiliğine kadar ne varsa, bu hareketler içinde boy atmış, serpilip gelişmiş ve savaşçıların rehberi olmuşlardır.

Henüz devrimlerini gerçekleştirememiş, hatta, bir çoğu günümüz koşullarında silahlı mücadele yolunu terk etmiş olsalar da , Uruguay toplumunda derin izler bırakan Tupamoralar, Bolivya'da ELN, Şili'de MIR, Salvador'da Farabunda Marti, Peru'da MRTA , Guatemala'da EGP, Arjantin'de, Che'nin iki kardeşinin de, Roberto ve Martin, mensubu olduğu, ve Videla'dan önceki diktatörlüğü yenilgiye uğratan ERP, Kolombiya'da UCELN (Camillocu Birlik) gibi, Latin Amerika'nın diğer bir çok ülkesinde benzer gerilla hareketleri ve hatta Meksika'da, her ne kadar Chiapas yerlilerinin özgürlük haklarıyla sınırlı kalıp iktidarı reddettiyse de,ünü ülke sınırlarını taşan Marcos ve EZLN (Zapatist Ulusal Kurtuluş Ordusu) ve daha bir çokları, Che'nin Sierra-Maestra'dan Ant Dağlarına uzanan ayak izlerini takip etmişlerdir.

Che, daha henüz Fidel ile tanışmadan önce Marksist'tir. Bunu Fidel'de söylemektedir. Meksika'da, 26 Temmuz Hareketi eğitim kamplarında gerillaların politik eğitimi için gerekli eserleri o temin eder. "Granma'nın seksen ikisi"

ekseriyetinin varlığından bile haberli olmadıkları Kapital'in üç cildini ve daha bir çok Marksist eseri orada okumuştur. Dogmatikliğin körleştirici kalıplarını kırarak Marksizm'i geliştirebilen bir bilim olarak ele almış ve değişen koşulların somut tahlilinde ve uygulamada şablonculuğa düşmemiştir.

Fidel ile 1965 yılında yapılan bir röportajda bu gerçek şu satırlarla doğrulanmaktadır : *"..Düşünüyorum da, Che'yi tanıdığım tarihlerde, onun ideolojik gelişimi benimkinden daha ilerdeydi. Teorik bakımdan daha gelişmiş, benden daha ilerlemiş bir devrimciydi."*(Micheal , Che Guevara. İletişim Yayınları,Löwy,s.41)

Devrimin daha birinci yılında yaptığı bir konuşmada, Marx'ın; "doğayı sadece yorumlamak yetmez, onu değiştirmek ve geliştirmek gerekir" şeklindeki sözünün içerdiği dinamizmi tüm canlılığı ile kavradığını gösteren Che, Marx'ı; geçmişte korumakta özel çıkarları olanları rahatsız ettiği için, Atina aristokrasisinin ideologu, kölelik yanlısı Platon ve tilmizleri tarafından yakılan Domesthenes'e benzeterek şöyle devam eder: *"...Devrimci Max'la başlayan politik bir hareket,köklerini Marx ve Engels gibi iki devden alan ve Lenin gibi, yeni Sovyet ve Çin yöneticileri Stalin ve Mao gibi doktrin kurucu örnek kişilerle evre evre gelişen somut fikirlerle şekilleniyor, oluşuyor. Küba Devrimi Marx'ı, siyaset bilimini bırakarak eline devrim silahını alarak yakalamıştır.... Biz devrimin uygulayıcıları, iktidarın eskimiş yapısına karşı olan savaşıma, bilim adamı Marx'ın koyduğu yasalara uyararak ve onun başkaldırı yolunu izleyerek başladık."* (Jean Cormier, Che Guevara, Can Yayınları s.295)

Che, her şeyden önce bir eylem adamıydı. Ondand öte; örnek bir insandı. Tertemiz ruhlu, altından kalkamayacaklarını bir başkasının sırtına yıkmayan, çalışkan, olağanüstü cesur, eşsiz bir mücadele azmine ve kararlılığa sahip bir devrimci, dürüstlük abidesi, eksiksiz bir gözlemci, yetmezliğe asla tahammülü olmayan, ölümün çok uzakta olmadığını sanki farkındaymış gibi geç kalmaktan korkan ve bu yüzden tehlikelerin içine cesaretle dalarak yapılması gerekeni orada,

gecikmeden yapmak isteyen,askerlik bilimi açısından karizmatik ve yetkin bir komutan, devrimin siyaset bilimcisi, Marksizm'e sunduğu özgün katkılarla onu zenginleştiren, devrimin sosyologu ve sosyalizme geçişte ekonomik alt yapının gerçekliğine esnek bir tarzda bilimi uygulayan ekonomi politisinin son kuramcısı idi.

Belki bundan otuz yıl öncesinde , bugün bile, bu tespitin çok abartılı olduğunu söyleyenler vardır. Ama gerçeğin önümüze koyduğu son tablodaki manzara hiç de öyle söylemiyor. Che,Özellikle SSCB de kapitalist restorasyonun ertesinde süre giden tartışmaların ağırlık merkezini oluşturan, değer yasası, yabancılaşma, maddi özendiricilik, üretim kategorileri, planlama , ademi merkezizetçilik ve benzeri bir çok konuyu, Marksizme sadık kalarak, Liberman, Bettelheim vb gibi ekonomi uzmanları ile uzun uzun tartıştıktan sonra, Küba'da sosyalizme geçiş sürecinin ağır yükü altında düşüncelerini sistematize etmiş, bilgi ve sezgilerinin olağanüstü bir şekilde kesişmesinin beslediği netlikle, istikbaldeki potansiyel tehlikelere de dikkat çekerek, bir anlamda, bugünü o günden görmüştür. Az gelişmiş Küba'da, sosyalizmin kurulması sırasında, devrimin yarattığı kendine özgü düşünce sisteminin sorunların çözülmesinde etkin bir biçimde kullanılmasının yanı sıra, bu düşünce sistematığının sorunların basıncı neticesinde, karşılıklı etkileşim prensibi çerçevesinde zenginleştiğini de görüyoruz.

Açıktır ki; bütün bu konulara ilişkin görüş ve düşüncelerini bu yazının kapsamında vermenin olanağı yoktur. Ancak, yüzeysel de olsa, tartışmaya temel olması bakımından bazı düşüncelerini kısaca vermeye çalışacağız.

Fidel'in, Che hakkındaki sayısız uzun konuşmalarından birinde söylediği sözlerle başlayalım. Ölümünün yirminci yılındaki konuşmasında Fidel yüz binlere şöyle sesleniyordu: *".. zaman zaman Che'nin düşünceleri yanlış yorumlandı, daha da kötüsü, yanlış uygulandı. Bunları pratiğe geçirmek için hiç bir ciddi adım atılmadı. Bu yüzden Che'ninkilerle taban tabana zıt ekonomik görüşler üstünlüğü ele geçirdi. ...Şimdi Che ile*

konuşsaydık da ona; 'bak başımıza bütün bunlar geldi' diyerek biraz önce söylediklerimi, yani, inşaatçılıkta, tarımda, sanayide çektiğimiz zorlukları, olumsuzlukları, çalışmanın niteliğinin bozulduğunu anlatsaydık bize; 'dememiş miydim, dememiş miydim ben, sizi uyarmıştım' derdi ve yerden göğe kadar haklı olurdu."

Che, komünizmin kurulması mücadelesini, sadece tüm ihtiyaçlar temelinde tüketim kalıplarının planlanarak üretilmesi, üretilen tüm zenginliklerin adaletli bir şekilde dağıtılması vb olarak anlamıyordu. Bütün bunların yapılmasının zorunluluğunun ötesinde, tüm bunları gerçekleştirecek yüksek düzeyde eğitim ve bilinç sorununun en başta çözülmesinin yaşamsal öneme sahip olduğunun üzerine parmak basıyordu. *"Komünizmi, belli bir toplumda, tüketim maddelerinin mekanik toplamı olarak düşüneyiz. Komünizm, eğitimin çok önemli rol oynadığı bilinçli bir eylemin sonucu ve son analizde, tam anlamıyla maddi gelişme içindeki toplum çerçevesinde, bireylerin bilinci üzerinde yapılan çalışmanın ürünüdür."* (Che Guevara, Ekonomik Yazılar, Yar Yayınları, s.177) derken de, devrimi komünizme taşıyacak olan yegane gücün, o güne kadar dillendirilmemiş olan, ya da ikinci plana itilen, *"yeni sosyalist insan"* ı işaret ediyordu.

Yeni sosyalist insan kavramı, bitmek bilmeyen yoğun ekonomik tartışmaların ortasında, ekonomik görünümlü ön planının ötesinde esasen, iki farklı felsefi, ahlaki ve politik tutumun ayrışmasının ara kesitine tekabül eder. Tartışmanın bir tarafında; *"maddi özendiricilik"* ve *"değer yasası"* nın korunması önlemlerinin sosyalizmin kuruluşunda temel öneme sahip olduğunu ve bu önlemler alınarak sosyalizmin kurulabileceğini savunanlar varken, diğer tarafta ise, sosyalist ahlakın gelişmesini geciktireceği, bencilliğin kapısını sürekli açık tutacağı ve çalışanlar arasında, kapitalist sistemin benzeri rekabet ve bunun sonucunda düşmanlık tohumları ekeceği gerekçeyle, maddi özendiriciliğin ön plana alınmasına karşı olan ve bunun yerine, *"ahlaki teşvik"* sistemini, hem sosyalizmi kuracak yeni insanı yarat-

mada bir temel oluşturması ve hem de kapitalist kategorilerin giderek ortadan kaldırılması anlamında zorunlu gören Che ve onu destekleyenler oluşturmaktaydı.

Che, özel mülkiyeti ve kapitalist işleyişin temel kuralı olarak değer yasasının ahlaki bakımdan sosyalizmin öldürücü virüsü olarak değerlendirilmiş ve özel mülkiyetin pazar ekonomisi ile birleşmesi neticesinde kapitalizme dönüşün tehlikelerine dikkat çekmiştir. Aynı zamanda, üretici ile tüketici arasındaki çelişkinin ifadesi olan bir *"serbest pazar"* ın sosyalist kuruluşta yeri olamayacağını altını çizmiş, değer yasasını ve bunun bir argümanı olarak, her birini, devletin oluşturduğu büyük bir organizasyonun birer parçası olarak değerlendirdiği devlet işletmeleri (konsolide işletmeler) arasındaki ilişkilerde, *"mal"* kategorisinin varlığını reddetmiştir. Değer yasasını, aritmetiksel anlamda para birimleriyle ifade edilen, maliyet ve karlılık gibi öğelerini kullanmanın nesnel pozisyonunu kabul etmekle beraber, değer yasası-planlama antagonizmasının planlamadan yana çözümünü; sosyalist toplumun var oluş güvencesi ve insanlığı tümünden kurtuluşa götüren devrimin önemli bir görevi olarak görmüştür. Bugün, devlet kapitalizmiydi değil diye tartışılan ve SSCB de, işletmelerin kendi aralarında rekabet esaslı çerçevesinde, ademi merkezilikle yönetilmeleri yerine Che, işletmelerin kendi varlıklarını ve kaynaklarını komünal temel üzerinde paylaşılması demek olan *"bütçe finans sistemi"* ni savunuyordu. Maddi özendiricilik kategorisinin kapitalizmden miras kalan bir yapı olduğunu, durgunluk döneminde zorunluluk neticesinde başvurulmuş, üretimi artırmanın bir yolu olarak NEP döneminin, yanlış sonuçlar doğuran, bir çıkış noktası olarak gördüğünü, fakat, tek tek işçiler ve giderek fabrikalar arası rekabeti arttırdığını, bunun da, gönüllü çalışma tasarısının özünü oluşturan fedakarlık duygusu üzerinde negatif baskı yaptığını söylüyordu.

Kapitalist sistemden kalan binlerce *"dert"* ten sadece bir tanesi olarak, maddi özendiriciliğin, en azından başlangıç aşamasında, nesnel gerekliliğini inkar etmemekle beraber, 'ana hareket

kolu olarak' kullanılmasına karşı olduğunu söylerken Che, kısa sürede bunun kategorik bir değer kazanacağı, insanlar arasındaki ilişkilerde gücünü zorla kabul ettireceği, üretimin planlanmasında belirleyici olacağı ve giderek kapitalist restorasyona kadar varabileceği tehlikesine vurgu yapıyordu: İlk önlemler olarak kullanılabilir, ancak, ona göre, kapitalizmin bulaşık kategorilerinden biri olması sebebiyle de, sosyalizmin kuruluş hızıyla uyumlu olarak sönmüleyip tarihin çöplüğünde lâyük olduğu yere gönderilmeliydi.

Che, maddi özendiriciliğin zorunlu sonucu olan maddi çıkarın bireyselleşmiş biçimine karşı eğitim seferberliği önermekle beraber, yine de; normların üstüne çıkılması halinde saat başı ücretine eklenen primler, normların altında kalınması halinde, kuşkusuz eşit üretim koşulları varken, ceza uygulamalarının o günün Küba koşullarında yapıldığını ancak, Marx'ın , Gotha Programı Eleştirisi'nde formüle ettiği, "herkesten yeteneğine göre, herkese emeğine göre" ilkesinin, kasıtlı ya da bilmeden, eksik yorumlandığı gerekçesiyle itirazda bulunur: "*Biz bu görüşü geçiş dönemi için zorunlu bir dert olarak kabul ediyoruz, ama, 'herkesten yeteneğine göre, herkese emeğine göre' sosyalist ilkesinin eksiksiz yorumunun, belirli bir normun aşılma yüzdesinin, tümüyle ücretle birlikte ödenmesi biçiminde anlaşılmasını kabul etmiyoruz. Bazı hallerde ödeme, bireysel üretimin olağanüstü bir özendiricisi olarak, normun aşılma yüzdesinin de üzerinde yapılabilir.*"(Che Guevara, Ekonomik Yazılar, Yar Yayınları, s.142) şeklindeki itirazını dile getirdikten sonra, normu aşanlara verilecek primlerin doğruluğunu belirleyecek hiç bir matematiksel formül olmadığını, ancak miktarın saptanması için, bireysel işçinin emeğinin bir kısmının toplum tarafından ödenmesi biçimini belirleyen hukuki yapıların temel alınması gerekliliğini ilave eder. Örneğin; daha yüksek meslek kategorilerine geçmek için meslek içi eğitim verilmesi gibi.

"Che, üretim hedeflerinin üstünde üretim yapan ve ücretlerinin üzerinde para vermekten ziyade eğitim için teknik okullara gönderilen iş-

çileri örnek göstermişti. Bu kişiler, teknik okullarda niteliklerini arttırdıktan sonra daha kalifiye işlerde çalışmaya başlamışlardı.....ödül kazanan işçilerle ilgili bir anket yaptırmış, hemen hemen tümünün milis savaççısı olduğunu ve hemen hemen hiç birinin parti üyesi olmadığını tespit etmişti."(Paco Ignacio Taibo II, Nam-ı Diğer Che, S. 393-394)

Che, komünizmin inşasının, teknolojinin gelişmesi ve yeni ahlaki bir öznenin doğuşu olarak algıladığı yeni sosyalist insanın yaratıldığı toplumun maddi temellerinin üstünde yükselebileceğine inanıyordu. Sosyalizmi, toplumun bütün bireylerinin tüm tüketim kalıplarına erişmesi anlamında anlayan mekanik ve konsümerist değer yargılarını da, kapitalizmin maddi dürtü fetişlerini içermesi oranında reddederken, geçiş sürecinde kültürel ve teknik becerilerin arttırılmasına yönelik teşvikleri, kazanılan becerilerin düzeyine denk gelmesi koşuluyla destekledi. Che için gerçek devrim, sadece kurumların, yapıların köklü değişimi değil, bunlarla birlikte ve bunlardan öncelikli olarak insanın ve insan bilincinin kökten değişmesidir. Che'nin bakış açısından komünistler; insanlığın büyük sorunlarını kendi kişisel sorunları olarak ele alıp her koşulda bu sorunların çözümü için büyük bir coşku ve aşkla ileriye atılanlardır. Yeni sosyalist insan budur. Öncü devrimcilere ithaf ettiği, patolojik olmayan bir sevgi soyutlaması ve sterilize bir duygusal aroma ile tatlandırdığı şu kısa pasajda, onun yeni sosyalist insan anlayışının öncüllerini bulmak mümkündür:

"*Samimiyetle söylemeliyim ki, insanın kendisini bütünüyle verdiği, hiç bir maddi karşılık beklemediği gerçek bir devrimde öncü devrimcinin görevi hem görkemli ve hem de acı vericidir. Günlünç olma riskini göze alarak gerçek devrime güçlü aşk duygularının yol gösterdiğini belirteceğim. Gerçek bir devrimciyi bu nitelik olmaksızın düşünmek imkansızdır. Bu bir devrimcinin belki de en büyük dramlarından biridir; o, coşku dolu bir ruhu soğuk kanlı bir mantıkla birleştirmeli ve kılını kıpırdatmadan acı verici kararlar almalıdır. Öncü devrimcilerimiz en kutsal dava-*

lar için halk sevgisini idealleştirmeli, onu tek ve bölünmez hale getirmelidirler. Onlar, sırdan insanların kendi aşklarını hayata aktardıkları yerlere, küçük günlük duygularla gelemesler.”(J.L.Anderson, Che Guevara-Devrimci Bir Hayat s.624)

Eskiye öykünmeyen, kendi değerlerinin yeni- den yaratan, yarattığında kendini bulan, başkasının yanına patlayan tokadı kendi yanındaymış gibi hisseden, özgürlüklerini, yürüdükleri özgürlük yolu eyleminin başarısında gören ve kendi yazgisına egemen olan bireylerden oluşacak topluma ulaşmada, partiyi çığır açacak bir eyleme çağırarak ilk ve kaçınılmaz hedefi işaret eder: Bir yanda eğitimiyle doğrudan ya da dolaylı olarak bireyi biçimlendiren toplumun örgütlenmesi, öte yanda bilinçli ve geleceğine egemen olma sürecine giren, toplumdan aldıklarını her an gönüllü olarak topluma vermeye hazır, başkalarının geliştirebilmek için yeteneklerini cömertçe verebilen birey. Sakatlanmış, tutsak hafızalı, dogmaların esiri bireyler ve bunların oluşturduğu bir toplumdan kaçınmanın bir yolunun da, sevgi,adalete ve gerçekliğe maksimum saygı ve özenin gösterilmesinden geçtiğine vurgu yaparak, devrimcilere, halkı sevmeyi ideal olarak benimselelerini öğütler. Çünkü onun praksisinde sevgi, devrimci eylemin döl yatağıdır.

Küba Devrimi ve izleyen beş yıl boyunca Che'nin, yukarıda,sosyalizmin kuruluşuna ve Marksizm'in Küba koşullarına uyarlanarak zenginleştirilmesine yönelik özetlemeye çalıştığımız düşüncelerinden bazılarına, özellikle ekonomik ağırlıklı, bir parantez açarak ekleme

yapıp, birer ekonomik kategori olarak; ücret, fiyatların oluşturulması, bütçeye göre finans sistemi, ekonomik hesaplama sistemi, planlama, öz-yönetim, konsolide işletmeler, banka, kredi vb gibi, sosyalist kuruluşun gündemini işgal eden konulardaki düşüncelerinin veya güncel sürümlerinden bazılarının, SSCB de, kapitalist restorasyona dönüşen kangrenin nedenleri arasında sayılmaları isabetli bir tespittir. Tüm bu kategorilerin, restorasyonun yaşandığı koşulların flu atmosferinde, yıkımın ertesinde ve halen günümüzde tartışılıyor olması ve tartışılıyor olacak olması, olayları Marksist-Leninist çizgide irdelemek isteyenler için bir pusula ,bakar körler için büyüteç niteliğindedir.

Che,Devrim zafere ulaştıktan sonra yığınla iç ve dış kaynaklı sorunla uğraşmak zorunda kaldı. CIA'nın sabotajları, karşı devrimci, bozguncu hareketler, Playa Giron gibi fiili işgale kadar varan emperyalist çullanma koşullarında devrimin öncüleri için sosyalizmi kurmak, sanıldığından da zor ve karmaşık bir işti. Bir taraftan, Batista rejiminin harabeye çevirdiği toplumsal yaşamı, yeni ilkeler ışığında örgütlenme zorunluluğu, diğer yandan da, rengi merakla beklenen devrim çizgisini netleştirmek için üst düzey bir politik mücadele, devrim liderliğinin doğrultu konusunda homojen olmayan yapısının yanında , eğitim, sağlık vb gibi acil yaşamsal önlemlerin dayatması işleri hayli güçleştiriyordu.

Sierra-Maestra ve özellikle Santa Clara'daki askeri dehasını bu kez sosyalist örgütlenmenin bu zor savaşında da kanıtlayarak Küba ve diğer yoksul halkların ölümsüz lideri haline gelen Che,

".. zaman zaman Che'nin düşünceleri yanlış yorumlandı, daha da kötüsü, yanlış uygulandı. Bunları pratiğe geçirmek için hiç bir ciddi adım atılmadı. Bu yüzden Che'ninkilerle taban tabana zıt ekonomik görüşler üstünlüğü ele geçirdi. ...Şimdi Che ile konuşsaydık da ona; 'bak başımıza bütün bunlar geldi' diyerek biraz önce söylediklerimi, yani, inşaatçılıkta, tarımda, sanayide çektiğimiz zorlukları, olumsuzlukları, çalışmanın niteliğinin bozulduğunu anlatsaydık bize; 'dememiş miydim, dememiş miydim ben, sizi uyarmıştım' derdi ve yerden göğe kadar haklı olurdu."

Bakanlık, Merkez Bankası Başkanlığı yaptı. Devrime destek için diplomatik geziler, görüşmeler birbirini izledi. Sömürge, yarı-sömürge ülkelerle temaslarını geliştirdi. Kurtuluş mücadelesi veren Cezayir, Vietnam gibi ülkelere, yardımları örgütledi, bizzat yönetti. Bu ilişkileri sürerken dünyanın bir çok ülkesindeki anti-emperyalist mücadele içindeki halklarla birlikte oldu, ihtiyaçlarını yerinde gördü, liderlerini tanıdı ve asla tereddüde düşmeden, olanakları maksimum sınırlara kadar zorlayarak her türlü yardımı organize etti.

Ne yazık ki Che; sosyalizmin kuruluşunun en temel öğelerini derinlemesine araştırıp geliştirirken, her alandaki yüksek yeteneklerini, enerjisini, bilgisini, sevgisini, sosyalizmin adada inşası sırasında toplumla paylaşmak için yakaladığı fırsatı; Küba'da, bir çok iç ve dış faktörün bir araya gelmesiyle oluşan karmaşık koşullar, onun baş eğmeyen ve kolay kabullenmeyen kişiliği ve belki de, hepsinden önemlisi; onu çağıran başka göklerin hüznülü şarkılarının çekici melodileri nedeniyle daha fazla devam ettiremedi.

Vatanım dediği Küba'dan, halkım dediği Küba halkından ve daha da önemlisi; baş kahramanı ve Binbaşı Commandete Che Guevara'sı olduğu, serpilip gelişmesine emek verdiği, büyüttüğü ama delikanlılık çağını göremediği Küba Devrimi'nden, belki de, yüreğinin yarısını orada bırakarak , ama, 'arkasından ağlayanların göz yaşlarını boynunda ağır bir zincir gibi taşımadan' ayrıldı. Daha orada iken, soğuk bir Meksika gecesinde ,Maria Antonia'nın evinde , Fidel'e, Küba devrimine katılacağını açıkladıktan sonra ailesine yazdığı mektupta ; ...” *artık bundan sonra ölümümü bir kayıp olarak algılamayın. Nazım Hikmet gibi; ‘mezarıma sadece bitmemiş bir şarkının hüznünü götüreceğim’*”(Jean Cormier, Che Guevara, Can Yayınları s.118) derken, sadece Küba 'da değil, zaferden sonra tüm kıtada devrim için savaşaacağına dair hem kendine söz vermiş ve hem de Fidel'den bu sözü almıştı.

Che'nin adadan ayrılışı ve daha da öncesinde olup bitenlerin üzerinde halen kalın örtülerin olduğu bir gerçektir. Bazı ayrıntıların günümüze

kadar tam bir netlikle bilinemez durumda olmaları, bir sorun teşkil etmekle beraber, devlet yönetimi ciddiyeti çerçevesinde belli bir toleransı da hak eder düşüncesindeyiz.

Gerçekliği tartışmalı bir çok spekülasyonlara, Havana kaynaklı dezenformasyonların da eklenmesiyle oluşan belirsizlik ortamında, ayrılış öncesi ve sonrasında Che sevgisinin tavan yaptığı koşulları değerlendirirken, Che'nin, Moskova çizgisinden ayrılıp Pekin'e yavaş yavaş yavaşmadığını, böyle bir eğilim sergilediyse bunun arkasındaki nedenlerini, Moskova kaynaklı 'Troçkist'lik suçlamalarını, Troçki'ye bakış açısını, sonrasında 'Troçkist' örgütlerle Guevaracı örgütler arasındaki anlaşmazlıkları, Fidel ile Che arasında var olduğu iddia edilen görüş ayrılıklarını, Fidel'e bıraktığı veda mektubunu , mektubu yazdıran nedenleri ve mektubun okunma zamanının uygun olup olmadığını, eldeki kaynaklara sadık kalarak, mümkün merteye nesnellik sınırları içinde bir kez daha hatırlatmaya çalışacağız.

Che, SSCB'nin , özellikle sosyalizmin kuruluş aşamasındaki ekonomik kategoriler, yeni sosyalist özne vs konularındaki politika ve uygulamalarını onaylamıyordu. Bunların bir kısmına yazının önceki bölümlerinde değindik. Doğrudur; Che, özellikle gerilla savaşı ve Çin Devrimi söz konusu iken Mao'ya büyük saygı duymaktadır. “İktidar namlunun ucundadır” saptamasının, Ant Dağlarını Sierra Maestra yapmak isteyen bir devrimci için ifade ettiği anlamı, ne korunaklı sıcak saraylardan , ne de masa başından bakarak anlamak kolay değildir. Çin'in Küba devrimine olan ilgisini, daha devrimin ilk yıllarında laboratuvarlarda teste tabi tutup zaman zaman içerdiği pragmatist yaklaşımları anlayabilmenin olanağı zaten yoktu. Ancak, Daha da ötesi; Andropov tarafından Kübalı liderleri ve özel olarak Che'yi izlemek üzere görevlendirilen Nikolay Metutsov'un gözlem ve raporları vardır.

Şöyle diyor Metutsov;”*Bir Marksist olarak taşıdığı ideolojik ve teorik kanaatlere göre Çinlilere bizden daha yakındı....ve benden Sovyetler Birliği'nin ve Leninci partinin gerçek bir dostu olduğunu unutmamamı ve bunun yoldaşlarım ta-*

rafından bilinmesini sağlamamı istedi.... İktidar namlunun ucundadır Maoist sloganını kullandığı için Maoizmi benimsediği söylenebilirdi. Bir Troçkist olduğu da düşünülebilirdi, çünkü Latin Amerika'daki devrim hareketini hızlandırmak istiyordu. Ancak bütün bunların dışsal, yüzeysel olduğunu düşünüyorum. Daha da altta, en derinlerde Marksizm-Leninizm temelinde insanın acılarını dindirme özlemi vardı.” (Anderson,s.578)

Ne, emperyalist zulmün altında ezilen sömürge ve yarı sömürge ülkeler için iktidarın namlunun ucunda olduğunu anlamak için ‘Maoist’, ne de; Latin Amerika’da devrimlerin ilerletilmesi için ‘Troçkist’ olmak gerekir. Metutsov’un bu naif tespitini, Mao ve Troçki karşıtlığından kaynaklanan paranoyak varsayımlar olarak değerlendirmek gerekir. Söylendi; şiddeti dayatan egemen sömürgecilerdir. Onların dayattığı şiddetin olumsuzlanması, burjuva parlamentarizminin sınırlı ufkunu gözetip gözü yaşlı ağıtlar yakmakla veya, lay lay lom türküler çalmakla olmuyor ne yazık ki. Mao, ‘iktidar namlunun ucundadır’ derken, ne hayal görüyor, ne de retorik kaygısı duyuyordu. O, Marksizm-Leninizm’in yasalarından referans alarak analiz ettiği Güney yenilgisi ve kendi devrimlerinin pratiğine dayanarak somut bir gerçekliğin üstüne parmak basıyordu.

Aynı gerekçeler “sürekli devrim” tezi, veya, Metutsov’un vurgu yaptığı, ‘Latin Amerika’da Devrimlerin ilerletilmesi’ tezi için de geçerlidir. Marx’a kadar uzanan bu tezin, Troçki tarafından yeniden dillendirilip komple bir doküman halinde sunulması, müseccel marka hakkı taşımaz. Devrimi yaymak fikrini Marx’tan, Lenin’den kopararak Troçki’ye bağlamayı; olsa olsa ,kapalı devre bir sosyalizmde yaşamaya yeminlilerin derin uykulardaki sayıklamaları olarak değerlendirmek gerekir.

Devrim bir oldu bittiler serüveni, bir siyasal iktidarın ele geçirilişi değildir sadece. Siyasal devrime toplumsal devrimin eşlik ederek ülke çapında sosyalist kuruluşun planlanıp yönetilmesi, hayatın her alanında; eğitimde, sağlıkta, hak ve

özgürlüklerin paylaşımında eski toplumun alışkanlık ve kalıntılarını bir bir temizleyip sömürsüz bir dünyaya varacak yolun tüm ayrık otlarından ve tüm engellerden temizlenerek oluşturulması , devrimi, devrimini gerçekleştirmiş ülke sınırları dışındaki coğrafyalara taşıyacak oluşumların enternasyonalist görevler çerçevesinde desteklenip geliştirilmesi Marksizmin amentüsüdür. Kaldı ki; Che’nin Mao ve Troçki’yi okuması ve onlarda ya da başka başka devrimci liderlerde yoksul halkların kurtuluşu davası için fikirler araması, nereden bakılırsa bakılsın, Marksist felsefe ile bir ayrılık oluşturmaz. Einstein ardılı bir fizikçinin Newton’un çekim yasalarının denklemlerini hala gündelik olaylara uyguluyor olması gibi.

Che’nin, “...başka alternatif yoktur: ya sosyalist devrim ya da devrimin karikatürü” sözünün, Lenin’in Nisan Tezleri ile formüle ettiği devrimin manifestosu bağlamında düşünmek varken , devrimci köylülük ile proletaryanın, karşılıklı rolleri açısından, ele alınış tarzında Che ile Troçki arasında, demokratik devrimin sosyalist devrime dönüştürülmesi bağlamında bir benzerlik aranması onu Marsist çizgiden ayırmaz. Latin Amerika devrimleri stratejisini, Troçki’nin demokratik devrimden sosyalist devrime geçiş tezi ile özdeşleştirmek, köylülük konusunu nereye yerleştireceklerini de bilmeden, Troçki ardılarının kendilerine özgü paradigmasını dışarıda bırakacak olursak, suyu bulandıran kurdun kuzuya iyi niyetten yoksun son ihtarı anlamı taşımaktadır.

Che’nin, bütün bu olaylar karşısında suskun kaldığı düşünülemez. Troçki okuduğunu, Troçki’den de faydalandığını kimseden saklayacak değildir. Mao’ya hayranlığı ise, daha Küba Devrimi’ne katılmadan önce gayet açık şekilde bellidir. Hatta, kızı Hildita’nın doğum haberini ailesine verirken, “Mao’ya benziyor” diyebilecek kadar samimi ve açık sözlüdür.

“Che gelecek, kıtada gerilla savaşını başlatacak” korkusu içindeki bazı Latin Amerika ülkeleri komünist partilerinin, özellikle Arjantin, Venezüella, Bolivya vs., Moskova divanına

dönük salya sümük feryat ve feveranları neticesinde oluşan paranoya kısa sürede SBKP 'nin ilgili birimlerine sirayet ettiyse ve aba altından sopa ile Havana uyarılmaya çalışıldıysa da, Che'nin duruşunda bir değişiklik olmamıştır. O , doğru bildiğine inandığı yolda yürümeye devam etmiş, ve "mütevazi katkılarını" başka coğrafyalara taşımıştır.

Devrim sonrası Havana yoğun ilgi merkezi haline gelmiştir. Hemen her ülkeden gazeteci olayları yerinde görmek, devrim liderlerinden kısa da olsa röportajlar almak, hata bazıları da bizzat devrime katılmak için Küba'ya akın etmişlerdi. Başta Sovyetler ve Çin olmak üzere bir çok sosyalist ülke de devrime dayanışma göstermek adına çeşitli faaliyetlerini Havana merkezli olarak yürütmeye başlamışlardı. Bu arada, kendilerini Troçki ardılı olarak adlandıran gruplar da çeşitli kademelerde etkinliklerini duyuruyor ve hatta zaman zaman Che'nin deyiimiyle ifade edersek, 'yıkıcı propagandalara' baş vuruyorlardı. O karmaşık ortam içinde dereden kütük kapma mantığıyla Çinliler de, ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesine yönelik çalışmaların yanı sıra Çin Komünist Partisine üye devşirmek telaşı içerisindeydiler.

Yıkıcı propagandalara karşı, hangi gruptan gelirse gelsin, bir dizi önlemler alınmaya başlandı. Bu arada kantarın topunun biraz kaçtığı da oldu. Troçki'nin 'Sürekli Devrim' kitabının basıldığı matbaa, merkezi otoritenin böyle bir kararı olmaksızın basılıp makineleri parçalandı. "İkinci sınıf bir bürokratin yaptığı elim bir olay. Klişeleri parçalamışlar, böyle bir şey olmamalıydı." (Taibo II s, 377)şeklinde tepki gösterdiği olay karşısında Che'nin aldığı tutum ve Raul'un ilk kez kullandığı "Troçkist" suçlamasının birbirini besleyen aromaları Che'nin "Troçkist" olmasına yetti de arttı bile.

Halbuki, Küba'da açık faaliyetine devam eden "Vox Proletaria" adlı Troçki yanlısı grup bir çok konuda Che ile ters düşmüş ve yıkıcı eleştirilerini esirgememişlerdir. Grubun yayın organı Voz Obrera, Che'nin bizzat organize ettiği Teknik Danışma Kurullarını yolsuzluk ve hortumlama

ile suçluyordu. Che, "Voz Obrera, Teknik Danışma Kurullarını eleştiriyordu... bu kurulların, hükümetteki yüreksiz burjuvalar tarafından hortumlanmak amacıyla ve fabrikaları kendi başlarına yönetmek isteyen kitlelerin eline bir şey geçmemesi için kurduğunu söylüyorlardı."(Taibo II S.376) açıklamasını yaptığı günlerde olayların devrimci kuruluş açısından daha da yıkıcı boyut alması üzerine aldıkları bir çok önlemin yanı sıra; **"...Troçkistlerin yıkıcı ifadeler kullanmalarının sağduyulu bir davranış olmadığına karar verdik."** der ve bakanlığında bu tip faaliyetlere sınırlama getirir.

Che'de, katledildiğinde çantasından çıkan "Sürekli Devrim" kitabına, o çantadan Stalin'in; "Leninizmin Sorunları, Kussin'in; "Marksizm-Leninizm'in El Kitabı vb de çıkmıştı, veya, Küba'dan ayrılmadan önce , Troçkist lider Roberta Acosta Hechevarria'nın hapisten çıkmasını sağlaması, Troçki'ye ile yakınlık arayan Moskova için bir kanıt, Troçki ardılları için kayda değer bir fırsat olarak işlev gördü. Ancak, bu yaklaşımlar, durumdan vazife çıkarma anlayışı ile, olay üzerindeki Moskova vulgarizasyonuna eş değerde bilim dışı bir yaklaşım olarak anılmaktan öte bir işe yaramamıştır.

Che henüz Sanayi Bakanıken hakkında yoldaşları tarafından yazılan ve "Troçkist" suçlamasını içeren raporu oldukça soğuk kanlılıkla dinlemiş, çubuğu sağa sola bükmeden aynen şöyle mukabele etmiştir: "Bu konuda sanıyorum ki, ya karşıt görüşleri kanıtlarla çürütecek yetiye sahip oluruz ya da onları kendilerini ifade etmede özgür bırakmak zorunda kalırız. Görüşleri güç kullanarak yok etmek mümkün değildir... Troçki'nin düşüncelerinden kalkarak da bir dizi şey elde edilebilir. Hatta benim kanımca, temel kavramları yanlış bile olsa, daha sonra eylemleri yanlış bile olsa."(Löwy,s.150) Temel kavram ve sonraki eylemlerinin yanlışlığını kabul ederek , devrimi kıtaya yaymak isteyen biri için, özellikle somut koşulların belli klişelerle açıklanmasının imkansız olduğu coğrafyalarda, Troçkide de bir şeyler araması , kendi kurdurduğu ve iki kardeşinin de mensubu olduğu Arjantin ERP ör-

gütü ile ‘Troçkistler’ arasında vuku bulan olaylardan haberli olmasa da, istek ve işaretinde samimi olduğunu ve bunu olgunlukla karşılamanın dışında her hangi bir tepkinin geliştirilmesini, açıkçası doğru bulmuyoruz.

Özellikle, sosyalizm adına tarihi bir kara leke olarak yerini alan “füze krizi” nin yarattığı güven travması, Che’nin devriminin kalesindeki taşları yerinden oynatmıştır. Ama, olayları derinlemesine analiz etmeden, kolaycı yoldan yorumlama hastalığına tutulanlarda, bir şeyin ya kendisi ya da karşıtı olduğu biçiminde bir tablo sunan semtomatik bulgularını tedavi etmek, onların, olayları yüzeysel kavrama tercihi kadar kolay değildir.

Ekim Devrimi’nin kırk yedinci yılı kutlama törenlerine katılmak üzere Che Moskova’da dır. Füze krizinin yarattığı gerilimi üzerinden atıp atmadığını bilmiyoruz. Ama eleştirilerine yine devam etmiş ve gezdiği bir fabrikanın işleyişi hakkında aldığı bilgilerden sonra fabrika yetkililerine; “*Küba da kamulaştırma öncesindeki her hangi bir işletmeden farkı yoktur*” diyerek züccaciye dükkanına giren filin yarattığı etkiyi yaratmıştır. Yetmezmiş gibi, dönüşünde yaptığı şu açıklama onun yaftalanması için hayli kolaylıklar sağlamıştır;

“Çinlilerin tarafına yakın görüşler ifade ettim..... görüşlerimde biraz da Troçkist unsurlar vardı Çinlilerin devrim hareketini böldüğünü ve Troçkist olduklarını söylediler. Ben de aynı kefiye kondum.” (Tabio II,S.445)

Che’nin ‘Troçkist’ olduğu yolunda bir uydurma tespit, tamamen, Che paranoyasına ölçüsüz şekilde abanan bir Moskova marifetidir. Mikoyan’ın anlattıklarından bunun net olarak böyle olduğunu anlayabiliyoruz.: *“Aparatçikler arasındaki genel kanyaya göre Fidel ile Che arasında bir savaş vardı. Ya da, bir savaş yoksa da Fidel Che’nin Küba’da kalmasını istemiyordu. Fidel tek lider olmak istiyor ve Che onunla rekabet ediyordu....İkisini de tanıyorum ve Che’nin kafasının gayet net olduğunu biliyordum. O Fidel ile rekabet etmeyi aklından bile geçirmezdi. Bu gülünç senaryoya asla inanmadım. Ancak bizim-*

kiler sürekli birbiri ile çatışan Stalin ile Troçki’yi, sonra Kuruşçev ile Brejnevi bildikleri için aynı şeyin Küba’da olduğunu sanıyorlardı.” (Anderson,s.626)

Sergo Mikoyan bu açıklamayı durup dururken yapmıyor. O sırada Moskova kaynaklı, aslı olmayan ve Che’yi hedef alan bir dizi haber yayınlanmıştır.

Sözde gizli bir notta; (“RMemorandum”Anderson,s.625), bu notlar SSCB tarihinde o kadar çok ki, Che’nin Raul tarafından bir psikiyatri kliniğine kapatıldığı, orada durmadan Troçki’nin “Sürekli Devrim” kitabını okuduğu ve Fidel’e, bu stratejinin mutlaka uygulanması gerektiğini içeren mektuplar gönderdiği söyleniyordu. Benzeri kirli ve kasıtlı haberler zaten bir süreden beri Moskova-Havana hattında gidip gelirken CIA kaynaklı olanlar da kaos ve belirsizliğin tuzu biberi oluyordu. Küba halkının gönlüne umut, cesaret, hayat ve sevgi olarak akan Che hakkında yaratılan bu belirsizlik ortamı zaten daha fazla devam edemezdi.

Cenevre’de, BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı’na katıldığı sırada Che’nin kaldığı otelin iki Çin’li ajan tarafından izlendiğini, Che’nin bunun farkında olduğunu, o sırada Mikoyan’ında aynı otele gelip Che ile görüştüğünü, görüşme sırasında Che’nin Mikoyan’a; *“...lobideki Çinlileri gördünüz mü, onlar beni izliyorlar. Sizler Moskova’da sürekli benim Çin ajanı olduğumu, ya da onlarla bağlantılı olduğumu söylüyorsunuz, ama değilim. Beni sürekli takip etmeleri de bundandır.”* sözleri de ne yazık ki Moskova liderliğini ikna etmeye yetmeyecekti. Çünkü Che, Sovyet uzmanlarının yığınla kaprisinden farklı olarak, “devrimci dayanışma” adı altında Çinli teknisyenlerin bakanlıklarda ücretsiz çalışmalarının arkasındaki gerçek nedenleri henüz anlayamamış olduğu o günlerde, çubuğu Çin’den yana bükmüş olduğu da bir gerçektir. Ama bu, sonrada görüleceği gibi asla bir bağlaşıklık düzeyine çıkmamış ve Sovyetlere yaptığı eleştirilerin benzerlerini, aynı dozda olmasa da, Çin’e yapmaktan da geri durmamıştır. Kaldı ki; Marksist bilim açısından bakıldığında, daha sonra üçüncü şahısların ger-

çekliği tartışmalı sözlü tanıklıklarına rezerv koymak kaydıyla, Che'nin Sovyetler Birliği'ne yönelik eleştirilerinin o gün ve bugün de doğruluğu noktasında bir kuşku yoktur.

Che, Mao ile bir kez görüşmüş ve kaynaklarda bu görüşmenin belli belirsiz hayal kırıklıkları ile neticelendiği yönünde bazı ip uçları vardır. Bu görüşmede Mao; "*Sovyetlerin Küba'daki varlığını minimuma indirmesi şartıyla devrimi Latin Amerika'ya yaymada kendisine yardımcı olacağını*" (Mac Laren,s.191) söylediye de,Kültür Devrimi ile zaten içinden çıkılmaz hale sokulan toplumsal yaşamın ağır sorunları ile cebelleşen Çin yönetiminin , Che'nin Latin Amerika'ya devrimi yayma fikrine destek verecek hali yoktu. Başka nedenlerin de eşlik ettiği bu soğukluk , Che'nin Pekin'i ikinci ziyaretinde Mao ile görüşmek istememesi derecesine kadar vardı. Aslında Che, Çinli uzmanlardan memnundu. Özverili idiler, kaprisli değillerdi vs. Ancak, Çin'in Küba politikası zamanla gerçek yürüncesine oturmaya başlayınca niyetler daha da netleşti ve amacın; Küba'yı Moskova'ya "kaptırmamak" olduğu tartışmasız olarak ortaya döküldü.

Ekonominin planlanması, tarımsal ve sanayi politikalarının ülke ihtiyaçları temelinde yapılması hususunda ortaya çıkan yanlış uygulamalar, gerek ihtiyaç maddeleri ve gerekse ihracata yönelik ürün rekoltelerinde düşüşler yaşanmasını getirdi. 1964 yılında Küba'nın pirinç rekoltesi iç pazarı karşılamaktan çok çok uzak kalınca Çin ile bir anlaşma imzalamak zorunda kaldılar. Devamını Anderson'dan dinleyelim: "*Fidel'in ricası üzerine Çinliler adaya pirinç ihracatını önemli ölçüde arttırdılar. Ancak, Çinliler bunu,kendileri için çok avantajlı olan şeker-pirinç takas anlaşmasından sonra yaptılar. Anlaşmayı imzalamak için Çin büyükelçiliğine çağrılan Fidel için kuşkusuz büyük ve acısını asla unutamayacağı bir küstahlıktı. Tam o sırada Havana'da kaba bir Çin propagandası faaliyeti üzerine gerilim tırmanmaya başladı... Fidel bu "adam kafalama" faaliyetini kamuoyu önünde üstü kapalı bir şekilde kınayan bir konuşma*

yaptı. Broşür dağıtma eylemlerinin devam etmesi üzerine tekrar büyükelçiliğe giderek açıklama istedi ama kendisine bir yanıt verilmedi. Bunun sonucunda Çinliler Küba'ya yaptıkları pirinç ihracatını askıya aldılar..Fidel daha sonra Çin yönetimine "monarşik", liderliğine de "bunak" diyerek endişe verici hakaretlerde bulundu." (Anderson,s.739)

Artık,Çinli "uzman"lar faaliyetlerini, Çin Komünist Partisine üye kaydetmeye kadar vardırımları, bardağı taşıran son damla olmuş ve Çin ile Küba arasında, artık, formaliteden öteye geçmeyen basit diplomatik ilişkiler dışında, hiç bir ilişki kurulmaksızın, köprüler tamamen atılmıştır.

Buradan Che'nin o çok bilinen, çok konuşulan ,ama az anlaşılan Cezayir konuşmasından biraz uzun bir pasaj aktararak sosyalist ülkelere yönelik eleştirilerinin haklılığı ve bu eleştirilerin Marksist-Leninist devrim anlayışı perspektifinden bakıldığında günümüzde taşıdığı doğruluk derecelerini ve anlamlarını anlamaya çalışacağız.

"...Sosyalist ülkeler, kurtuluş yolunu seçen ülkelere destek olmalıdır. Bunu, bazılarının gözünü korkutmak, ötekilerin gözünü boyamak, ya da, Asya ve Afrika halklarıyla kolay yoldan yakınlaşmak için söylemiyoruz. Sosyalizmi kurmuş ya da kurmakta olan toplumlarda bireysel planda ve emperyalizmin baskısı altında acı çeken tüm halklara karşı evrensel planda olmak üzere bilinçlerde insanlığa karşı yeni, kardeşçe bir tutum oluşturan dönüşüm gerçekleşmezse, sosyalizm var olamaz. Bağımlı ülkelere yardım sorumluluğunun bu anlayış içinde ele alınması gerektiğine inanıyoruz."(Che Guevara, Politik Yazılar,s.245)

Devam edeceğimiz ama, öncelikle, burada yapılanın, uyarı ve sergilenen beklentinin, gerek bireysel temelde ve gerekse genel anlamda sosyalist ülkeler ve Marksist hareketler bağlamında temel ilke, proleter enternasyonalizminde başka bir şey olmadığını bilmek gerekir. Enternasyonalizmi kuru nutuk ve marşların ötesinde ileri bir ideal, devrimci hümanizma ile renklendirilmiş bir yaşam tarzı, bilinçle seçilmiş bir zorunluluk ve kanallarından bolluklar akan ve o bollukların eşit şekilde paylaşıldığı ileri bir top-

lum olarak algılayan ve o tarzda yaşan Che, nerede bir özgürlük mücadelesi bayrağı yükseliyorsa kendini orada hissedene ve nerede emperyalist kıyım altında inletilen bir halk varsa orada ilk başkaldıran, tüm zamanların büyük devrimcisi olarak bu ilkenin işlevsiz bırakılma tehlikesine de dikkat çekmektedir. Enternasyonalist dayanışmanın hem sosyalist ülkeler için ve hem de kurtuluş yoluna girmiş ülkeler için ne denli önemli olduğunu konuşmasının devamında şu sözlerle tamamlar; *"...geri kalmış ülkelerde sınırsız bir zahmete ve acıya mal olan hammaddelerin dünya fiyatlarından satılmasına ve günümüzün büyük ve otomatlaşmış fabrikalarında üretilen makinelerin dünya piyasası fiyatlarından satın alınmasına nasıl olurda 'karşılıklı yarar' denilebilir... Bu iki tip ulus arasında ilişki kuracaksa, Sosyalist ülkelerin emperyalist sömürünün bir tür suç ortağı olduklarını kabul etmemiz gerekir. Az gelişmiş ülkelerle olan ticaret hacminin Sosyalist ülkelerin dış ticaretinin önemsiz bir bölümünü oluşturduğu söylenebilir,.. ancak mübadelenin ahlak dışı doğasını ortadan kaldırmaz. Batı'yla dile getirilmemiş suç ortaklığını tasfiye etmek Sosyalist ülkelerin görevidir."*(Anderson,s.613)

Che'nin, "kantarın topunu kaçırdığı" söylenebilir. SSCB de algılandığı gibi, Küba'ya yapılan bunca yardımdan sonra,"nankör" bile denebilirdi. Hatta bazı çevirilerde, 'Sosyalist ülkeler bu ahlak dışı ticareti devam ettirdikleri takdirde emperyalizmin yardımcıları olacaklardır' şeklinde ifadeler de

vardır. Bunlar çok önemli değildir artık. Zamanın kimi ne şekilde doğrulayıp, kimi ne acılarla mahkum ettiğini bu yolda yürümekte olanlar zaten biliyorlar. Che, Sosyalist ülkeler; "kurtuluş mücadelesi veren ulusların ihtiyaç duydukları silahları bedava vermelidirler"

derken, belki ülkeler arası sorunların alacağı boyutları hesaba katmıyordu ama ne çıkar! Kabahat burada bu silahların "bedava" verilmesini isteyende değil, bu silahları parayla verebilirken "bedava" verme tekniklerini arayıp bulamayan, bulmayan o silahın satıcılarındadır.

Gerçek şudur; sosyalizmin kuruluş aşamasında, geçici bir önlem düzeyinde kullanılması teknik bir zorunluluk olan "değer yasası"nın; ana manivela kolu ve ana kategori olarak kullanılması, her hangi bir Sosyalist ülkede, bu arada SSCB de, tek tek işletmeleri nasıl rekabete dayalı, kar amaçlı üretime yönlendirmiş ise, dış ticarete de aynı ilkenin şemsiyesi altında, "karşılıklı çıkar"a (!) dayalı kar amaçlı ilişkiyi zorunlu olarak getirmiştir.

Che, olması gereken,ama gereği gibi olmayan bir görevin istenilen tarzda yerine getirilmediğini anlatmaktadır. Hem bu eleştirileri Che öteden beri zaten yapıyordu. Görüşleri hem Küba Devrimi önderleri ve hem de SSCB de bilinmez değildi. Sosyalist ülkelerin Küba

ile olan ticaretinde kapitalist karlılık tarzında yürütülmesini kabullenmiyordu. Bunlara yazının ilk bölümlerinde değindik. Değer yasasının sosyalist planlamanın öldürücü virüsü olduğunu Che defaten dillendirmiş, benzer kapitalist kategori-

"...Sosyalist ülkeler, kurtuluş yolunu seçen ülkelere destek olmalıdır. Bunu, bazıların gözünü korkutmak, ötekilerin gözünü boyamak, ya da, Asya ve Afrika halklarıyla kolay yoldan yakınlaşmak için söylemiyoruz. Sosyalizmi kurmuş ya da kurmakta olan toplumlarda bireysel planda ve emperyalizmin baskısı altında acı çeken tüm halklara karşı evrensel planda olmak üzere bilinçlerde insanlığa karşı yeni, kardeşçe bir tutum oluşturan dönüşüm gerçekleşmezse, sosyalizm var olamaz. Bağımlı ülkelere yardım sorumluluğunun bu anlayış içinde ele alınması gerektiğine inanıyoruz."

ler ve bağlı konular hakkında yazılar yazmış, konferanslar vermiştir. Burada yeni olan; bu tür bir söylemin uluslar arası bir platformda dillendirilmesi ve daha da önemlisi; bilinenin aksine, Moskova'dan önce, elbette Moskova da payına düşeni almıştır, bu saldırının hedefinde özellikle Çin'in olduğu gerçeğidir. Bununla beraber Che, az gelişmiş ülkelere yönelik ikazları da ihmal etmez; *".. kapitalizmle sosyalizm arasında dengeleri korumaya çalışarak, yarışma halindeki bu iki büyük gücün birbirinden ayrı çıkar sağlamaya çalışırsak, sosyalist ülkelerin güvenini kazanamayız."*(Che Guevara, Politik Yazılar, Yar Yayınları, s.249)

Bilindiği gibi Che'nin Cezayir konuşması hem Sosyalist ülkeler, hem emperyalist merkezler ve hem de Havana'da bomba etkisi yarattı. Zaten sürmekte olan dedikodu furyası kontrol edilemez bir hal alarak Küba toplumunun moralini hatırı sayılır derecede bozdu. Fidel ile Che arasındaki liderlik rekabetinden, Raul-Che anlaşmazlığına, Che'nin akıl hastanesinde yattığından, başka bir yerlerde devrim aradığına kadar ne varsa üretildi, çoğaltıldı, yayınlandı. Özellikle, Fidel'in Che'den kurtulmak için onu sürgüne gönderdiği dedikodusu en rağbet görenler arasındaydı.

Gerçekte Fidel ile Che arasında bir rekabet var mıydı? Biz buna en kesin bir ifadeyle "hayır" diyoruz. Bir çok konuda fikir ayrılıklarının olabileceği muhakkaktır. Sabahlara kadar baş başa yaptıkları o uzun toplantılarda her halde beş taş oynamıyorlardı. Fidel ile Che bir birini tamamlayan iki ayrı insan değildir bizce. Onlar; Che'nin tanımıyla; 'Fidel adında bir doğa gücü' ve bizim anlayışımızla; Che adında bir devrim filozofunun, tarihin bilinen o kesitinde, bir çok koşulun ve bazı tesadüflerin eşliğinde bir biriyle füzyona girip çoğalmaları neticesinde, Sierra Maestra'dan dünyamıza doğan yüksek enerjili güneşin adıdır. Ayrı ayrı ve beraber. Biri Havana'da diğeri Santa-Clara'da...

Che Cezayir dönüşü Havana'ya indiğinde, yaygın kaniya göre, Fidel tarafından azarlandığı söylenir. Eşi Aleida da karşılaşmada vardır. Ne

Aleida ne de Fidel'in bugüne kadar bu konuda her hangi bir beyanatlarının olduğu bilinmiyor. Azarlamak bir yana, bazı Kübalı yetkililer; Che'nin o konuşmasının Küba'nın bakış açısını temsil ettiğini ve Fidel'in onu bizzat havasında karşılamaşının, söylediklerini onayladığı anlamını taşıdığını bile söylemişlerdir. Anderson bu tür tespitleri kuvvetlendirecek, Fidel'in bir konuşmasını referans alarak şöyle demektedir; *"...aslında pek çok kanıt Che ve Fidel'in bir ikili olarak çalıştıklarını, hatta, kamuoyuna yaptıkları açıklamaların bile eş güdümlü olduğunu gösterir. Fidel, devrimin altıncı yılında, isim vermeden Sovyet Sosyalist modelini şiddetle eleştirdi ve ilk kez o zaman Küba halkına, Sosyalist ulusların kardeşliği hakkında var olan sorunlardan bahsetti. Fidel, konuşmasında halka; Marx, Engels ve Lenin'in fikirlerini algıladığı biçimde ve kendi koşullarına uygun olarak yorumlama hakkına sahip olduğunu, dışardan gelen yardımın ansızın kesilmesi halinde kendi başına yaşamaya hazır olması gerektiğini söyledi. Bu açıkça kendi modelini dayatan Moskova'ya açık bir mesajdı."*(Anderson, s.615)

Bütün bu yazılanların ışığında, ihtiyatlı tarafta kalmak isteyenler için; Che ile Fidel'in ayrı düşükleri konuların nicel ve niteliği, aynı düşündüklerinin yanında ihmal edilebilir düzeydedir de diyebiliriz.

Ve ayrılık vakti... Başka gökler Che'nin "mütevazi" katkılarını beklemektedir. Küba Devrimi'ne katılmadan önce Fidel'e bunu zaten söylemişti. Zaman zaman da dile getirdiği olmuştu. Küba artık yoluna girmiş ve çok değer verdiği önderler tarafından sosyalizme doğru götürülmektedir. Daha fazla Küba istiyordu o. Daha sonra Bolivya'dan gönderdiği "üç kıta" mesajındaki gibi: Bir, iki, üç. Daha fazla Vietnam!...

Ve Kongo, ve Bolivya!...Kimilerine göre iradenin zorlandığı coğrafyalar. Kimine göre macera veya fiyasko! Ama Einstein'ın kapısını çalma cesaretini gösterebilenler için hiç biri değil. Bu, biraz da referans noktasına bağlı. Neredeyiz?.. Einstein treninin arka vagonunda mı yoksa istasyonda mı? Olaylara, olanlara nereden

bakıyoruz? Bu yolda ölenlerin boşuna ölmediğini, geride kalan zamanın cüretle sergilediği yığınla kalıntıya bakarak görmek varken, emperyalist propaganda ve kültürel hegemonyanın çekim alanlarında umutsuzca debelenmenin, sırtarak ellerini ovuşturuların ekmeğine yağ sürmek anlamına geleceğini unutmamak gerekir.

Che, daha, emperyalizmi tehdit etmekle malum BM konferansında, Kongo'da, ABD ve Belçika emperyalistlerince ve BM gücünün çanak tutmasıyla, diktatör Tshombe ve Mobutu tarafından katledilen Patric Lumumba'nın öcünün alınacağını kürsüden haykırmıştı. "BM' in eline Lumumba'nın kanı bulaşmıştır" diyerek tüm iki yüzlü diplomatik "görgü kuralları" nı elinin tersiyle itmişti. İlk hazır "başka gök" Kongo idi onun için artık; ilerici Lumumba hükümeti emperyalistlerin indirdikleri paraşüt birliklerinin desteğinde devrilmiş, Mobutu ve Tshombe yanlıları yığınsal katliamlara girişmişlerdi.

Afrika Birliği Örgütü çağrısı üzerine Küba enternasyonalist dayanışmasını göstermiş, bir taraftan; daha önceden başlattığı Kongolu askerlerin eğitimine hız vermiş, diğer taraftan da; Kübalılardan oluşan tecrübeli bir birliği Che'nin komutasında Kongo'ya göndermiştir.

Sonrasında olanlar biliniyor. Afrika Birliği Örgütü artık Kongo için savaşılmayacağını ilan ediyor ve tüm uluslar arası destek birlikleri geri çekiliyor. Kongo'da, Mobutu ve Tshombe diktatörlüğü doksanlı yılların ortalarına kadar devam ediyor. Fakat buraya kadar olanların hemen hepsi bilinip özene bezene anlatılır da, Che'nin orada kaldığı o yedi ay boyunca, o ilkel koşullarda, tek bir kapsül patlamasında dahi silahını bırakıp kaçan yerli askerlerden, yetişkin, gözü pek gerillalar yetiştirdiği pek konuşulmaz. Gerek askeri dehası, gerek kişiliği, bilgisi, hümanist devrimci tutumu ve hekim oluşuyla bölge halkı üzerinde bıraktığı etki, isyan güçleri komutanı Kabila ile kurduğu yakın dostluğun daha sonra Kabila'yı iktidara taşımasındaki tartışılmaz katkısı pek konuşulmaz. Che katledildikten üç yıl sonra, Bolivya'da oligarşik diktatörlüğü deviren devrimci hükümette Guevaracı gerilladan, ELN den, üç

temsilcinin bulunduğundan da bahsedilmez!

Kongo, Bolivya olaylarının detayına girmeyeceğiz. Her biri ayrı ayrı ele alınması gereken farklı dinamiklerin koşullandırdığı farklı olaylar. Oralarda olup biteni, "gerçekçi ol, imkansız iste" diyen Che ile empati yaparak anlamaya çalışmaktan gayri bir gayret, boşa sarf edilmiş demektir. Savaşanın yenmek kadar yenilme ihtimali de hesaplar içindedir. "Ama hiç savaşmayan zaten yenilmiş demektir" diyen Che söz konusu olduğunda, ne Kongo bir maceradır, ne Bolivya.

Ülkenin somut koşullarına dayanarak yaptığı siyasal ve stratejik çözümler ışığında Kongo'yu bir yanlışlık olarak değerlendirdiyse de bunu, bu gün, yenilgiyi hevesle dillendirenlerin anladığı anlamda değil, olanakların ve sosyal koşulların harmanlamasının doğru yapıp yapılamaması, elle tutulur bir strateji ve bu stratejiye bağlı taktik anlayışın yokluğu, toplumsal yapı ile verilecek savaşın, savaşın öncünün doku uyumsuzluğu, daha da önemlisi; inisiyatif sorunu konusundaki zaafı anlamında söylemiş olduğunu anlamaktayız.

Bolivya ise çok farklı bir dinamik. Emperyalist hegemonyanın tanrısal (!) boyutu olan küreselleşme sadece finansal piyasaları ve ona bağlı enstrümanları düzenlemekle kalmıyor. Yarattığı kültürel manyetizmayı maniple etmek suretiyle hafızalara format atmakta, insanları geçmişinden, değerlerinden ve umutlarından soyutlayarak, bireysel ve toplumsal yabancılaşmanın boyutlarını sömürgecilerin lehine genişletmektedir. Emperyalist kültürel bombardımanın gürültüsüne teslim olarak, ya da, bir köşeye sinerek olup biteni gerçek boyutlarıyla anlamının imkanı yoktur. Bolivya meselesi, bu hatırlatma çerçevesinde değerlendirilebilirse haklı gerçekliğe yaklaşılabilir ve olayların üstündeki örtünün kaldırılması sağlanabilir.

Bolivya sadece Che'nin kafasında şekillenen bir atak değildi. Daha Kongo planları yapılırken, çok değil, iki yıl içinde Latin Amerika'da, bir çok nedenden dolayı en uygunu Bolivya idi, bir gerilla hareketi başlatılacağı ve kıta genelinde bu hareketin yaygınlaştırılacağı; Che, Fidel ve"

Kızıl Sakal” lakaplı istihbarat şefi Pinerio arasında konuşulup karara bağlanmıştı. Zaten Bolivya Komünist Partisi de bu konuda istekli olduğunu Havana’ya bildirmişti. Ama ihanet yemin etmez! Bolivya parti sekreteri Mario Monje kendisine verilen görevleri yerine getirmediği bir yana, Bolivya’da Che’yi tehlikeye atacak derecede işler çevirmiş, eldeki sözlü anlatım ve olaylar silsilesine bakılacak olursa, emperyalistlere ajanlık etmiştir. Kalan ömrünü Moskova’da geçirmiş olması ironisinin izahı, en azından bu yazı için mümkün değildir.

Fidel, Bolivya partisini koruma nezaket ve güdüsüyle de olsa, Monje’yi, Bolivya’daki gerilla hareketini sabote etmekle suçlayarak konuya şu cümlelerle belli bir açıklık getirmiştir: *”Monje belli bir sorumluluk taşır.Fakat, tarihsel olarak Komünist Partisinin tamamını suçlamak adaletsizlik olacaktır. Bir kaç komünist Che’ye katıldı... parti liderliğinden önemli bir grup Monje ile ayrı düştü ve Che’ye yardım etmek istedi. Sorumluluk söz konusu olduğunda bu Monje’ye verilmelidir.”*(Mac Laren,s.190)

Mac Laren, ayrıca, bazı kaynaklara dayanarak, Monje’nin CIA ve Bolivya gizli servisine Che’nin nerede olduğuna dair bilgileri sattığını da söyler(s.191)

Sonuçta, kısa vadedeki kazanımlar çerçevesinde bakıldığında Bolivya’da bir başarıdan söz edilemeyeceği açıktır. Bu öykünün akıbetini, bir hainin ihbarına, Regis Debray veya Ciro Bustos gibi zafiyetlerinin kurbanı olan kişilere bağlayarak açıklamak gibi bir kolaylığın peşinde değiliz. Gerek Kongo ve gerekse Bolivya meselesi, çok yönlü perspektiften bakılarak, sosyo-politik bir temele oturan analitik bir çalışma ve çözümlemeyi günümüzde dahi hala beklemektedir.

Uzatmadan sözü biz yine Fidel’e bırakalım: *“Che, kendisini yaşama dair hiç bir talebi olmadığı bu devrimin askeri olarak gördü. Che’nin düşüncelerinin Bolivya’daki mücadelenin sonuçları dolayısıyla başarısız olduğunu zannedenler, bu basit iddiayı, Marksizm’in kurucuları da dahil olmak üzere büyük devrimci öncülerin ve düşünürlerin dahi kendi hayatlarını adadık-*

ları uğraşın sonuçlarını göremedikleri ve onların soylu çabalarının başarıyla taçlanmasını görmeden öldükleri için başarısız olduklarını söylemekte de kullanırlar.”(Mc Laren, s.27)

Ve mektup!.. Arka planı hala karanlık olan bu mektubun yazıldığı koşullar ve yazılmanın gerçek nedeni hakkında bu yazının da söyleyebileceği, bilinenlerin dışında bir şeyi yoktur. Çünkü bu olay iki kişi arasında cereyan etmişti; Fidel ve Che. Fidel mektubu okudu ama, mektubun yazılma koşulları hakkında günümüze kadar suskunluğunu korudu. Anlaşılan o ki; o sırlar onunla beraber kalmaya ebediyen devam edecek.

İçeriği biliniyor. Hemen her kaynakta bu mektubun tam metni var. Ayrıca değinilmeyecek. Ancak, Aleida’nın, Che’nin karısı, mektubun okunması üzerine yaptığı kısa bir değerlendirmeyi aktaracağız. *”Che, Kongo’da artık göğüs göğüse mücadelelerin tam ortasında iken onun uluslararası faaliyetleri hakkında mümkün olduğunca uzun bir süre korumuş ve aylarca bir iftira seline kapılmış olan Küba Devrimi, Birinci Merkez Komitenin yasama oturumunda onun mektubunu yayınlama kararı aldı. Çünkü Küba halkına ve dünyaya devrimin en güvenilir ve en efsanevi kahramanlarından bir insanın yokluğu hakkında bir açıklama yapmaktan kaçınmak daha fazla mümkün değildi.”* (Che’nin Afrika Günlüğü, Everest Yayınları,Önsöz)

Fidel mektubu okuduğunda on binlerce insan göz yaşlarına boğuldu. Bu, Fidel için de kolay bir şey olmasa gerek. ABD’nin hemen burnunun ucunda, kısıtlı olanaklarla sosyalist bir toplum yaratma savaşında, şantaj, baskı, fiili işgal tehditleri arasında, dedikodu ve hepsinden önemlisi; Küba halkının, kahramanlarının akıbetini öğrenme yönündeki basıncını arttığı koşullarda, zamanlamanın sorunlu olduğu biçimindeki eleştirileri tam anlamıyla haklı çıkarmaz. Fidel mektubu okumuştur ama Che’yi kendisinden de üstün bir devrimci olarak övmekten de geri durmamıştır. Ayrıca Che, anne ve babasına yazdığı mektup hakkında Afrika Günlüğü’nde şöyle diyor; *“.. Havana’dayken ona (annesine) ve babama yazdığım veda mektubunu alamamıştı.*

Çünkü mektup kendisine ancak Ekim’de, ayrılışım açıklandıktan sonra verilecekti.”(Che’nin Afrika Günlüğü,s.25)

Che, ölümü nedeniyle annesine ulaşamayan mektubunu kastetmektedir. Anlaşılacağı gibi; “*ayrılışım açıklandıktan sonra*” diyor. Küba’dan ayrıldıktan ve varacağı yere sorunsuz vardığı kesinleştikten sonra “*ayrıldığı*” açıklanacaktı. Ayrıldığı açıklandıktan sonra da; annesine, babasına ve çocuklarına yazdığı mektuplar verilecekti. Demek ki Che, Küba’dan ayrılacaktı. Kararlaştırılan buydu ve Che bu kararın alınmasının öz-nelerinden biridir. Şimdi şu soru sorulabilir: Che’nin Küba’dan ayrıldığı ne vasıta ile açıklanacaktı? Fidel’in konuşması var olan basıncı azaltmaya yetmezdi. En akla yatkın olanı da mektup tu ve iki lider arasında, en uygun görülen böyle bir karara varıldı. Birakalım dış faktörleri, Aleida’nın da söylediği gibi; Küba halkının Che’yi araması karşısında, yönetimin daha uzun süre suskun kalması pek de mümkün gözüküyordu.

Günlükten anlaşıldığı kadarıyla mektubun okunması Che’yi üzümüştür ama, gerek Fidel , gerekse Küba halkı ve devrimiyle olan devrimci ve duygusal bağlarını asla sorgulamamıştır. Kongo ve Boliviya hareketlerinin birlikte planlanması ve yürütülmesi, bu konudaki şüphe ve tartışmaları ciddiye almamak için yeterli derecede kanıt teşkil eder.

Sadece, tarihin geçmişinde kalan bir büyük insanı değil; günümüz çorak toplumunun, her anlamda kuşatılmış gençliğinin yolunu aydınlatan, isyanın en haklı, en derin ve en cüretkar, sevginin en katışıksız, aşkın en püriten, sınırsız bir cesaret ve olağanüstü işlek bir zekanın yoğunlaşmasıyla çelikleşen devrimci iradenin en kararlı, yedi iklim dört köşede yankılanmaya devam eden özgürlük şarkılarının en coşkulu, umudun en dövüşken seviyede bütünleştiği , Santa Clara’dan Ant Dağları’na atlayacakmış gibi hamleye hazır, kırk dört yıl önce CIA ajanları ve tescilli faşist Lyon Kasabı Klaus Barbie’nin öğrencisi Berrientos’un paralı askerlerince katledilen ama, sıkılan her kurşunda

daha da büyüyen, kapitalizme diz çöktürmeye yeminli, tüm zamanların en yürekli devrimcisini, yaşamın pratiği ile doğrulanmış düşünce ve eylemleri ile birlikte anmak için; daha gerçekçi ve daha bütünsel olanlarını bekleme hakkımızı saklı tutarak, bu yazıyı kaleme aldık.

Che, kusursuz bir insan değildi. Fakat, bugünün görevi ; onun kusurları üzerinden yürümek değil, komünist ahlakın sınırlarını zorlamayan bir yaklaşımla, o kusurların dürüst bir şekilde farkında olunması ve bu farkında lığın, Che’nin başarılarının değerini günümüzde daha da arttırdığını görerek mevzi tutulmasıdır.

Katiller, Che’nin silahının susmasından bir gün sonra, korkudan tir tir titreyerek, 9 Ekim 1967 de, La Higuera’da, bir okul odasında, yaralı olduğu halde, Che’nin; “*ateş edin korkaklar, siz sadece bir insan öldürüyorsunuz!*” naraları arasında silahlarını üzerine boşalttılar. Korkularını bir türlü üzerinden atamayan caniler ölü bedenine de ateş ettiler. Parmaklarını kesip Fidel’e gönderdiler. Korku o derecede idi ki; yıllarca mezarını gizlediler. Katillerden bir kısmının ELN tarafından öldürülmesi, Che’nin, ölüme meydan okuduğu o meşhur söyleminin boş bir ajitasyon olmadığını kanıtladı.

Sabırsız bir ruh ve soğuk bir aklı birleştirmeyi ustalıklı beceren bir oğlun ardından yanan baba Guevara; “yeterli derecede sağlıklı olabilseydim oğlumun silahını alarak dağa çıkardım” dedi.

Washington’da elli bin genç saygı duruşunda bulunarak Che’nin katledilişini protesto etti. Moskova’da , anlaşılması güç ironik bir olay oldu; Patric Lumumba Enstitüsü’nde bir kaç yabancı uyruklu öğrenci, düzenledikleri anma toplantısında hıçkırıklarını yutarak yemin tazelediler.

Cochabamba köylüleri; “Che’nin naçizane ruhu, benim ineğimin yine iyi olmasını sağlayacak mucizeye izin ver. Che’nin naçizane ruhu, dileğimi kabul et.” şeklinde bir duayı geliştirdiler.

Yirmi sekiz Kanunisani’nin pragmatistleri bu kez olup biteni, etekleri zil çalarak anahtar deliğinden izlediler...

Esenyazı Köylüleri, Katı Atık Arıtma, Bertaraf ve Geri Kazanım Tesisi'ne Karşı Direniş Ateşini Yaktı

H. Bökü

4 Eylül Pazar günü EGEÇEP (Ege Çevre ve Kültür Platformu) bileşeni olan Sandal belde- sindeki dostları desteklemek için Kula'daki ey- leme katıldık. Saat 13.00'da bildirilerimiz ve kefenlerimiz ile eylem alanındaydık.

Sandal bileşenleri dönem sözcüsü, emek ve doğa dostu Recep Erkol dostumuzun ve yöre halkının inatçı, kararlı ve sürekli mücadelesi sonuç vermeye başladı. Emek, doğa ve insanlık düşmanı sermaye- darların yüreklerine korku düştü, bu yaratıkları ve uşaklarını telaş sarmaya başladı.

Sermayenin her zaman yaptığı gibi, tesisi kura- bilmek adına köylüleri yanıltma çalışması yürütül- müş ve bu çalışmada AKP'ye yakın kişiler aktif rol oynamış. ÇED raporunun onaylanması, köylülerin para karşılığı tepkilerinin bastırılması şeklinde ger- çekleştirilmiştir. Daha sonra da tesiste endüstriyel ve kimyasal atıklar arıtılmaya başlanmış. Yalanların açığa çıkmaya başlamasıyla birlikte AKP yanlısı bü- rokratlar, tesisin İtalyan firması olan Süreko A.Ş.'ye 13 milyon Euro karşılığında satımını onaylamışlar- dır.

İlk olarak -her yerde yaptıkları gibi- alacakları işçi sayısı ile ilgili yalanlar ortalığa döküldü; önceleri 500 işçi alacağız dedikleri halde, şu anda tesiste 13 işçi çalışmakta. Tepkilerin yükselmesi, yalanlar or- taya çıkmaya başlayınca kaçınılmaz hale geldi ve özellikle Tesise yakın köylerde ve çalışanlarda ra- hatsızlıklar baş gösterdi.

Mustafa Kılınc, atık tesisinde çalışan bir işçi. 4 Eylül Pazar günü Kula meydanında yapılan ve yak- laşık 300 köylünün katıldığı eylemde göğsündeki ka- lıcı yarayı gösterdi. Tesisten davacı olduğunu öfkeli bir şekilde dile getirdi.

Yine eyleme katılan Esenyazı köylülerinden Ra- mazan Karakoç, koyunlarının düşük yaptığını be- lirtti. Diğer köylüler de aynı şekillerde besi

hayvanlarının düşük yaptığını feryat ederek dile ge- tirdiler. Ayrıca eylemdeki tüm köylüler, köylerinde öteden beri yetiştirdikleri mahsullerin -ceviz, badem, üzüm ve domateslerin- kurduğundan, artık mahsul alamadıklarından yakındılar. Köylüler; ara- zilerinin 7. sınıf arazi olarak gösterildiğini bürokra- side her türlü sahtekârlığın döndüğünü ifade ettiler. Ayrıca köylüleri kandırmak için Sandal Belediye- si'nce bedava kömür dağıtıldığını, atık tesisine karşı mücadele edilmemesi için imzaların alındığını söy- lüyorlar. Tesisin yakınlarındaki tarihî köy kuyuların- ın atık tesisi tarafından kapatılarak tarihin yok edildiğinden, hayvanlarının eskiden beri su içtiği bu kuyuların üzerlerinin örtüldüğünden bahsettiler.

Esenyazı köyünden, Sandal beldesinden çok sa- yıda insanın ve Kula'daki duyarlı yurttaşların katıl- dığı eylem; öfke dolu, canlı, kararlı ve inatçıydı. Polis, köylüleri yatıştırma zorluk çekti. Köylüler; çoluk çocuk, kadın erkek, yaşlı genç bıçak kemiğe dayandığı için kefenlerini giyerek eylem alanına gelmişlerdi. Kefenlerinde de şu yazıyordu: “Çöp- lükte yaşamak istemiyoruz!”, “Vatandaş burada, yetkililer nerede?”, “ İş dediniz, aş deniniz; yalan söylediniz!”.

Ayrıca Kula' da, tesisin kapanması imza kampan- yası başlattıklarını, Manisa Bölge İdare Mahkeme- si'nde dava açtıklarını, keşif bedelini yatırdıklarını, bundan sonra da sayılarını arttırarak eylemlerini sür- dürdüklerini söylediler. Her şey, köylülerin ve Kula halkının diz çökmemeye, şirketi dize getirmeye ka- rarlı ve bedel ödemeye hazır olduğunu gösteriyor.

Öyle anlaşılıyor ki; Kula'daki 4 Eylül Pazar günkü ağırlıklı olarak Esenyazı köylülerinin başlat- tığı isyan ateşi Kula' yı sarmaya başlamış. Süreko A.Ş.' nin bu direniş karşısında ömrü uzun olmayac- tır. Zafer direnenlerin olacaktır. Çaldağı savaşçı- ları “Kula”lıların yanındadır.

Tuzla Metal Fitre Fabrikası'ndan...

Ash Güvenç

75 işçinin çalıştığı işyerimizde filtre üretimi yapıyoruz. İşyerinin her bölümünde filtrenin farklı çeşitleri üretiliyor. Kendine has tehlikelere karşın hiçbir önlem alınmadan çalışmak zorunda kalıyoruz. Saç bölümünde hemen hemen ayda bir kaç kişinin eli kesiliyor, bazen bu kesikler oldukça derin oluyor. İşyerinin anlaşılmalı olduğu hastaneye gidiliyor, dikiş atılıyor, yeniden işe dönüyoruz. Öyle ki, patron için zaten önemsiz olan ellerimizin kesilmesi, işçi arkadaşlarımız için de, işin bir parçası olarak sıradanlaşıyor.

Ayrıca kullandığımız malzemelerin bazıları statik elektrik üretiyor. Saçları yağdan temizlemek için solvent kullanıyoruz. Sorunlarımız bunlarla sınırlı değil, azalmıyor, tersine her geçen gün artıyor.

Günde asgari ücret karşılığında 10 saat çalışıyoruz. Çoğu kez zorunlu mesailere kalıyoruz, sendikasız olduğumuz için ücretlerimize zam yapılması patronun iki dudağının arasında, Ücretlerimize iki ya da üç yılda bir zam yapılıyor. Aylık ücretlerimiz üç ya da dört taksitte ödeniyor. Mesai ücretlerini üç ayda bir, onun da sadece bir kısmını alabiliyoruz. Senelik izinin sadece yarısını kullanabiliyoruz, diğer yarısının ücreti de olmadık kesintiler yapılarak, işverenin istediği tarihte ödeniyor.

Yemeklerimiz sağlıksız, yemekhane hijyen kurallarına uygun değil. Son dönemde patron bizim her dayatmasına işten atılma

korkusuyla boyun eğişimizden güç alarak, yemek saatimizi 1 saatten, yarım saate indirdi. Yemeklerde kullanılan malzemenin bozukluğu yüzünden çalışan arkadaşlarımızın çoğu mide sorunu yaşıyor. Biz her saldıyı sineye çektikçe patron daha da pervasızlaşıyor, şimdide 15 dakikalık çay molamıza göz dikiliyor.

Her yerde olduğu gibi burada da görüyoruz ki biz korktukça, sindikçe iş süreci işverenin çıkarlarına uygun düzenleniyor, emeğimiz de değersizleşiyor. İnsan olarak yok sayılıyor.

İşveren ve onun içimizdeki çavuş ve onbaşlıları bizi daha fazla sömürebilmek için sürekli baskı uyguluyor. Hakaretler eşliğinde işçileri rencide ederek üstünlük sağlamaya çalışıyorlar. Yaratılan korku politikası, işçilerin gelecek kaygısı ve birbirimize güvenmemeyi aşıl原因an kapitalist kültür bizleri suskunluğa itiyor. Sistemin böl, parçala, yönet politikası, aynı sorunları yaşamamıza rağmen, bizi Alevi, Sünni -sağcı, solcu diye ayırıyor. Bu ayırım işçileri rekabet içinde bireysel davranmaya itiyor. Sorunlarımız ortak olmasına rağmen çözümde bireysel tutum öne çıkıyor. İşveren kimilerimizin ağzına bir parmak bal çalıp hepimizi zapturapt altına alıyor. Burada ve diğer işyerlerinde tek çözüm yaşadığımız ortak sorunlar çevresinde örgütlenip taleplerimiz için emekten gelen gücümüzü kullanmaktır.

Che Guevara'yı 9 Ekim 1967'de yıldızlara uğurlamıştık. Onu "Che, bizimle her yerde!" diyerek sevgi ve özlemle andığımız bu Ekim ayında **SÖZ VE EYLEM DERGİSİ**, sizlere **Metin Demirtaş**'ın ilk kez 1967'de yayımladığı "**CHE GUEVARA**" başlıklı şiirini sunuyor.

CHE GUEVARA

Bizim de dağlarımız vardır Che Guevara
Bakma şimdi durgunsa, bir şahan gibi duruyorsa
Yorgundur, savaşlar görmüştür, çeteciler barındırmıştır
Yani satılmış degillerdir hiç tüfek patlamıyorsa
Alaçamın, mor meşenin ardına silah çatıp yatmağa
Bizim de dağlarımız vardır Che Guevara
Bizim de halkımız vardır Che Guevara
Unutulmuş uzak tarlalar yalazında
Sazıyla, türküleriyle kardeşliğe vurgun
Bütün ulusların halkları gibi
Ve yalnız büyük fırtınalarda kımıldayan
Bizim de halkımız vardır Che Guevara
Bizim de ozanlarımız vardır Che Guevara
Sağ çıkmış güneşsiz taş odalarda
Yüreğiyle barışa, sevgiye yönelmiş
Çelik öfke bir yanı, bir yanı uysal mavi
Eğilmeden dimdik geçmiş demir kapılardan
Bizim de yiğit insanlarımız vardır Che Guevara
Bizim de delikanlılarımız vardır Che Guevara
Yokluklardan biyol kopup gelmiş
Üç zeytin, üç ekmek üniversitelerde
Su gibi kızlar çarpar önce, alkol vurur
Öfkeli dolanırlar caddelerde
Ve başkaldırırlar akılları suya erende
Çünkü Vietnam hepimizin Vietnam'ı
Kongo hepimizin Kongo'su
Bir kere özsu yürümüştür dallara
Patlayacaktır ağır sancılarla karanlıklar
Varmak için o güzel yarınlara
Bizim de dağlarımız vardır Che Guevara

MetinDemirtaş
(Görüşme Yeri, 1968)

TARİHİMİZDEN EKİM AYI NOTLARI

1 EKİM:

1949 - Mao Zedung önderliğinde Çin Halk Cumhuriyeti kuruldu.

2009 - İMF Başkanı Dominique Strauss -Kahn, Bilgi Üniversitesinde verdiği konferansta ayakka- bılı protestoya uğradı.

2010 - 1969'da Devrimci Gençlik tarafından 'Bo- ğaza değil, Zap Suyu'na köprü!' sloganıyla Hak- kari'de yapılan köprü,değişik illerden gelen gençler,aydınlar ve sanatçılar tarafından onarıl- rak yeniden açıldı.

2 EKİM:

1984 - 12 Eylül 1980 sonrasının ilk grevi, Tuz- la'da iki tersanede başladı.

1992 - Ege Denizindeki ortak NATO tatbikatı sı- rasında, ABD'ye ait bir uçak gemisinden atılan iki füze "Muavenet Muhribi" vuruldu; gemi kaptanı dahil beş kişi öldü, 15 personel yaralandı. karşı- ladı.

4 EKİM:

1965 - Küba lideri Fidel Castro, Che Guevera'nın Latin Amerika devrimi için Küba'dan ayrıldığını açıkladı.

1978 - Bakanlar Kurulu,4 Amerikan üssünün açıl- masına karar verdi.

5 EKİM:

1934 - İspanyol İç Savaşı başladı.

6 EKİM:

1990 - CHP Parti Meclisi üyesi Doç.Dr. Bahriye

Üçok, kargoyla gönderilen bombalı paketin patla- ması sonucu öldürüldü.

2009 - IMF-DP toplantısı İstanbul'da başladı. Top- lantının yapıldığı kongre salonuna doğru yürüyüşe geçen binlerce göstericilere polisin müdahale et- mesi ile çatışma çıktı ve çatışmalar iki gün bo- yunca devam etti.

7 EKİM:

1987 - TKP ile TİP birleşti; yeni kurulan TBKP'nin onursal başkanlığına Behice Boran ge- tirildi. TKP likidasyonu tamamlandı.

1987 - Türkiye İşçi Partisinin son genel başkanı barış ve sosyalizm savaşçısı Behice Boran öldü.

8 EKİM:

1908 - İlk sendika ve grev yasağı getirildi,"Tatili Eşgal" yasası ile grevler ve sendikalar yasaklandı.

1917 - Sovyetler Birliği'nde Aleksandra Kollantai, dünyanın ilk kadın bakanı oldu.

9 EKİM:

1944 - İngiltere, Çin, ABD ve Sovyetler Birliği, Birleşmiş Milletler'in kurulacağını açıkladılar

1967 - Küba Devrimi'nin önderlerinden Arjantinli efsanevi gerilla, komünist lider, Ernesto Che Gue- vera 39 yaşında Bolivya'da öldürüldü.

1971 - Deniz Gezmiş ve 17 arkadaşı idama mah- kum edildi.

1978 - Abdullah Çatlı'nın organize ettiği katli- amda;Haluk Kırcı ve arkadaşlarınca Türkiye İşçi Partili 7 genç katledildi.Faruk Ersan,Salih Gevenci

yol kenarında başlarına sıkılan 3'er kurşunla;diğer beş arkadaşları Hücran Gürses, Serdar Alten, Latif Can, Efrain Ezgin ve Osman Nuri Uzunlar evde işkence yapılarak öldürüldü.

10 EKİM:

680 - Hz. Muhammed'in torunu İmam Hüseyin, Kerbela'da başı kesilerek öldürüldü.

1969 - Fikir Kulüpleri Federasyonu(FKP), isim değiştirerek, Devrimci Gençlik Federasyonları(DEV-GENÇ) adını aldı.

11 EKİM:

1971 – 1925'de TKP kongresinde merkez komitesi üyeliğine seçilen, Vatan partisi kurucusu ve başkanı Hikmet Kıvılcımlı tedavi görmekte olduğu Belgrad'ta öldü.

1999 - Ünlü romancı ve Türkiye Öğretmenler Sendikası TÖS'ün lideri Fakir Baykurt öldü.

13 EKİM:

1973 - Devrimci müzisyen Viktor Jara, Şili'nin Santiago Stadyumu'nda elleri kesildikten sonra kurşuna dizilerek öldürüldü.

15 EKİM:

1934 - Mao Zedung'un önderliğindeki yaklaşık 100,000 kişi ile muhalif halk ordusu,10 bin kilometrelik 'Büyük Yürüyüş'e başladı.

1961 - Uluslar arası Af Örgütü, Londra'da kuruldu.

16 EKİM:

1990 - Sovyetler Birliği Cumhurbaşkanı Gorbaçov,"serbest piyasa ekonomisi"ne geçileceğini açıkladı.

17 EKİM:

1961 - Paris polisi onlarca Cezayirli göstericiyi öldürdü, bazı göstericileri de Sen Nehri'ne attı.

1972 - Kapatılan Türkiye İşçi Partisi (TİP) davası sonuçlandı.21 sanığa ağır hapis cezaları verildi. Genel başkan Behice Boran 15 yıla mahkum edildi.

1975 - Birleşmiş Milletler 'siyonizmin ırkçılı-

ğın bir biçimi" olduğu kararını aldı.

19 EKİM:

1962 - Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu yasalaştı.

2009 - Öcalan'ın çağrısı üzerine Kandil Dağı ve Mahmur Kampı'ndan gelen 34 kişilik PKK grubu, Habur sınır Kapısı'ndan giriş yaptı. Büyük bir kitle tarafından karşılanan PKK'liler, sorgulamanın ardından serbest bırakıldılar.

20 EKİM:

1942 - Ekmek karneye bağlandı.

1978 - Ord. Prof. Dr. Bedri Karafakioğlu öldürüldü.

1996 - % 350 harç zammına karşı 350 bin imza toplayan Üniversite Öğrenci Koordinasyonu, ilk büyük eylemini Ankara Kızılay'da gerçekleştirdi.

2010 - Şair Arif Damar 85 yaşında yaşamını yitirdi.

21 EKİM:

1999 - Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı bombalı saldırıda öldürüldü.

22 EKİM:

1983 - Batı Almanya ve Fransa'da nükleer karşıtı protestolarda yaklaşık 1 milyon 500 bin kişi yaralandı.

1988 - Diyarbakır Eski ASKERİ Cezaevi Komutanı işkenceci Binbaşı Esat Oktay Yıldırım İstanbul'da öldürüldü.

29 EKİM:

1924 - Milletler Cemiyeti Konseyi'nde Türkiye-Irak sınırı,Musul'u Irak'a bırakacak biçimde saptandı.

1954 - Dr. Hikmet Kıvılcımlı Vatan Partisi'ni kurdu.

30 EKİM:

1918 - 1. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı Devleti galip devletler arasında Mondros Mütarekesi imzalandı.

Stadyumlar: Sadece Bir Uyku Tulumu mu?

Osman BULUGİL

Bugün kapitalizmden bağımsız düşünemeyeceğimiz ve endüstriyel futbol olarak nitelediğimiz, daha karmaşık iktidar ilişkilerini barındıran, sadece kitlelerin afyonu olarak algılayamayacağımız, aynı zamanda tahakkümün olduğu yerde direnişin de olduğu, farklı düzlemlerde mücadelenin olduğu bir alan futbol.

İngiltere’de Thatcher döneminde holiganizme savaş adı altında başlatılan çalışan sınıfların stattan dışlanması süreci başladı. Bir tarafıyla endüstriyel futbolun temelleri atılıyordu. 1989 Hillsborough ve Hill statlarında yaşanan facia ve ölümler sonrası yayınlanan Taylor raporuyla beraber holiganizme karşı savaş yaftasıyla statların dönüşümü başlıyor ve bu aynı zamanda taraftar profilinin de dönüşümünü de içeriyordu.

Öncelikle taraftarın ne olduğunu kısaca açıklayalım. Taraftar bir kimlik değildir. Bu noktada Ulus Baker’den yapacağımız alıntı anlamlı olsa gerek:

“Taraftar... kimdir nedir? bunun bir “kim-

lik” olduğunu kabul etmemizi isteyenler var... oysa kimlik kapalı bir şeydir, tanımlanır ve tanımlandığı yerde durur-kalır... oysa varoluş sürekli hareket halindedir ve “kimlik” kavramıyla kavranamayan bir açıklığı, belirsizliği vardır... taraftar hem bireydir hem de değildir... çoğu zaman gevşektir ve tırsar... kalabalık olgusundan destek bulduğu anda ise canavarlaşabilir... ya da tam aksine kalabalığa karşı çıkar... çoğullukların davranışlarını hesaba katmadan hiçbir toplumsal tipi ayırdetme şansınız olamaz...”²

Taraftarın sadece uyku tulumunda uyutulan kalabalık olarak ele almak yetersiz kalıyor. Futbol popüler bir kültür alanı. Aynı zamanda ideolojik bir mücadele alanı da. Türkiye açısından baktığımızda da, futbolla var olan semboller özellikle milliyetçiliğin güçlenmesine yol açıyor. Futboldaki birçok tartışma, medya yoluyla aktarılan bir dil sürekli milliyetçilik sorunsalı içinde kalıyor ve milliyetçiliği yeniden üretiyor. Bu noktada futbolu / taraftarlığı bir kenara atmak yerine

² <http://www.korotonomedia.net/kor/index.php?id=21,221,0,0,1,0>

tam da içinde mücadele etmek gerekiyor. Çünkü tahakkümün olduğu yerde direniş de vardır.

Futbolun ‘oyun’ dan ‘iş’e evrimi kapitalizme içkindir ve bugün bunu endüstriyel futbol olarak nitelendiriyoruz. Endüstriyel futbolun, gösteri yapan oyuncularını, onların oynadıkları oyunu bilen -oynama yönüyle değil- izleme ve tüketme yönüyle kitlelerin bir arada bulunması bugünün seyirci/müşterisine karşılık geliyor. Bu noktada stadyumların dönüşümü ileri kapitalistleşmiş ülkelerden bağımsız gelişmemekle beraber, Türkiye’deki gelişimin farklı bir tarafını Tanıl Bora’da yapacağımız alıntıyla açalım:

“(...) kapitalizm genişliyor, bir müşterileşme süreci söz konusu ama taraftarlar ve futbolu bu saf haliyle sevenler de bir şeyler yapmaya çalışıyorlar ve kendilerine bir takım patikalar buluyorlar. Bu gerçekten önemli. Buna ek olarak Türkiye’de bizim şöyle bir feci durumumuz var. Andre Gunder Frank’ın kadim kavramını kullanırsak; lumpen burjuvazi, lumpen kapitalizm, lumpen gelişme. Türkiye’de bir yandan endüstrileşme, kapitalistleşme süreci ürüyor fakat eksik kurumlaşma ve sıfır şeffaflık olduğu için lumpen burjuvazi, lumpen kapitalizm çerçevesinde yürüyor. Örneğin futbol endüstrisinin gelişmesine bağlı olarak güvenlik paranoyası geliyor diyoruz, evet, fakat bir yandan da Türkiye’de statlar zinhar güvenli falan değil. Konfor, müşterileşme falan diyoruz, doğru, böyle bir ideoloji var fakat statlar zinhar konforlu değil. Müşteri memnuniyeti ilkesi zinhar gözetilmiyor; yani hem pahalanyor, endüstrileşiyor sözümona ama seyircileri asla memnuniyeti gözetilmesi gereken reşit müşteriler olarak görmeyen, çakalca bir yapı söz konusu”³.

Türkiye’de durumu açıkladıktan sonra genel fotoğrafa tekrar bakalım: Futbol, toplumsal rızanın sağlandığı, egemen ideolojile-

rin üretildiği bir alan olduğu aşikar. Futbolun endüstrileşmesinde televizyonla evliliğini ayrıca vurgulamak gerekiyor. Futbol’un şimdiye vurgu yapması ve bir sonraki (turnuva, maç, sezon vb.) ile yeniden üretilmesi artık futbolun medya yolu ile metalaştırılıp tüketildiği gösteriyor.

Futbol, birçok organizasyonu (Dünya kupası, Şampiyonlar Ligi vb) ile bir çeşit totem haline getirilmiş ve medyanın yönlendirdiği bu futbol algısı, oynamayı değil seyretmeyi/tüketmeyi ön plana çıkarıyor. Böylece de izleyenlerin edilgenleşmesine aracı oluyor.

Endüstriyel futbolda statların yeniden inşası (organize edilmesi, düzenlenmesi) tüketimin yeniden üretilmesinin mekansal bir görünümünü sunuyor. Bugünün futbolunda modern statlar olarak sunulan mekanlarda dönüşümün önemli bir ayağını da UEFA standartları oluşturuyor. Bu standartlar içinde de otoparklarla ilgili bölüm dikkat çekici. Statlarda bir yönüyle otopark zorunluluğu, sınıfsal uçurumun hissedildiği mekanlar olarak toplumsal yaşama yansırken aynı zamanda onu yansıtıyor. Bugünün stadyumları futbolun işçi sınıfının elinden nasıl kaydığıнын mekansal görünümü olarak karşımıza çıkıyor. Stada gittiğinizde artık sahadaki oyuncunun formasının reklamlarla kaplandığını (isimler numaranın altına geçiyor, reklamlar üstte yer alıyor) görüyorsunuz. Yazımızı bitirirken sözü Matias Jesus Almeyda’ya bırakalım:

“Biz futbolun sahte dünyasının içindeyiz. bu tamamen düzmece bir dünya. bize basit bir oyun oynamamız için milyonlarca dolar ödeniyor. ama biz sadece sistemin devam etmesi için kendini satan köleleriz. ben sadece futbolcu almeyda değilim. bir insanım, bir babayım ve bir çiftçiyim. işte bu benim. ve futbolun içinde kaldığım her gün gerçek almeyda’dan uzaklaşıp, kişiliğimi yitiriyorum”

³ Bora, Tanıl.. 2008. “Futbol üzerine konuşmak... Yüksel Akkaya, Ahmet Çiğdem, Tanıl Bora, Erkan. İletişim kuram ve araştırma dergisi, Sayı 26 Kış-Bahar. Sf:32914

SÖZ VE EYLEM'E,

BALIKESİR- EDREMIT KÖRFEZİ YÖRESİNDEN MEKTUP VAR

Merhaba, kardeşler, dostlar, yoldaşlar...

M. Selim

İşiniz, daha doğrusu işimiz; ne kadar zor, yükümüz ne kadar da ağır.

Kapitalist sistemin -bütün acımasızlığı ve vahşetiyle- doğamızı, doğal yaşamı ve dolayısıyla insan soyunu bitirmeye azmettiği günümüzde; tüm insanlık, en yaşamsal ve en doğal haklarını, en doğal temel taleplerle haykırırken, en güçlü devletler ve ulus-üstü tekeller yaratıkları buhranın girdabında umutsuzluk içinde debelenirken; ne yazık ki hem ülkem hem de dünyamız, bu olgun koşulları değerlendirip bu sürece hükmedecek, sınıfa ve yığınlara yol gösterecek ve krizi devrim yoluyla çözecek en önemli araçtan, yani devrimci bir sınıf partisinden yoksun durumda.

“Ne yapmalı?”ya ve “Nasıl yapmalı?”ya kendimce yanıtlar arayışındayken; “Öncelikle kendi bildiğini sandığın bilginin kaynaklarına tekrar dönmelisin!” sonucuna varmıştım. Olup biteni, içinden geçmekte olduğumuz süreci açıklayabilmek, gelmekte ve gitmekte olanı dupduru bilince çıkarabilmek için . Ve yeniden başlayabilmek bir kez daha; daha donanımlı, daha hazır olabilmek için kendimizce.

Ve sonrasında teklikten hızla kurtulmak. İki olmak, belki üçe ulaşabilmek, çoğalmak... Birlikte yeniden öğrenmek, ortaklaşabilmek,

üretmek ve daha da çoğalmak. Yazmak; ama önceki yazmış olduklarımız gibi değil. Yığınların rahatlıkla anlayıp kavrayabileceği, onların sahiplendiği, ön açıcı ve yol gösterici, onların taleplerini dillendiren, savunan, en temel sorunlarına çözüm getiren ve orada kök salarak serpilip gelişen bir fidan...

DOBRA DOBRA, AÇIK, DUPDURU, ANLAŞILIR YENİ VE FARKLI BİR YAYIN.

Bu ise; çok gerekli, zorunlu, ama o ölçüde de güç ve aşılmaz; benim boyumu da çapımı da aşan TEMEL BİR İHTİYAÇ, bir görev tanımlamasıydı. Ama Temmuz ayında SÖZ VE EYLEM ile tanıştım : EVRAKA !

Tespitler, açıklamalar, görev ve sorumluluklar -hatta en temel teorik yazılar- yalın, derinlikli, ıslık ıslık, aydınlatıcı, yol gösterici. Umudu yeşerten, bilginin hünerli ellerde titiz bir ustalıkla taşıyıcısı da var artık elimizde.

Şimdi sırada ben de olacağım. Daha çok okunması için çalışacağım. Dergime yöremden bilgi taşıyacağım.

Dergimizi; devrim inancını ve umudunu diri tutan, arayış içerisindeki ya da benim gibi çıkışsız dostlarımla hızla tanıştıracacağım.

İyi ki varsınız. Kolay gelsin. Aklınıza, yüreğinize, emeklerinize sağlık yoldaşlar.